

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
FAKULTA PRÁVNICKÁ

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Okresní soudy a advokacie na Chomutovsku
v letech 1918 – 1948

Zpracovala: Nikola Formanová

Plzeň 2014

„Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci zpracovala samostatně, a že jsem vyznačila prameny, z nichž jsem pro svou práci čerpala způsobem ve vědecké práci obvyklým.“

Plzeň

31.března 2014

Podpis:

Ráda bych poděkovala svému vedoucímu JUDr. et PhDr. Stanislavu Balíkovi za to, že mě podpořil v mé myšlence zabývat se tímto tématem a stal se mým vedoucím, dále celé rodině za všestrannou podporu při zpracování této práce, Tomovi za korekturu a Milanovi, že jsem mohla využít jeho osobních zkušeností, jelikož jako soudce Okresního soudu v Chomutově v letech 1978 – 1986 a v současné době chomutovský advokát, zná velmi dobře místní prostředí a mohl mi tak leckteré věci osvětlit. Vřelé děkuji patří také všem zaměstnancům archivů a knihoven, kteří mi pomáhali vyhledávat materiály, což někdy nebylo úplně lehké. Děkuji.

1) Úvod.....	6
2) Advokacie a justice v českých zemích v letech 1918 – 1938 – právní úprava, okolnosti výkonu povolání.....	8
2. 1 Právní úprava advokacie.....	8
2. 2 Okolnosti výkonu povolání advokáta.....	10
2. 2. 1 Podmínky pro kandidáty advokacie.....	12
2. 2. 2 Zánik advokátského úřadu.....	12
2. 2. 3 Změny právní úpravy v období první republiky.....	13
2. 3 Právní úprava soudnictví.....	15
2. 3. 1 Úřední roucho.....	20
2. 4 Okolnosti výkonu povolání soudce.....	21
2. 4. 1 Podmínky nutné k dosažení úřadu soudce z povolání.....	21
3) Chomutovsko – charakteristika místních poměrů.....	25
4) Okresní soudy – agenda, osobnosti soudců, soudní budova.....	30
4.1 Agenda okresního soudu.....	30
4.2 Okresní soud v Chomutově.....	31
4.2.1 Některé dochované trestní spisy Okresního soudu v Chomutově.....	32
4. 2. 2 Budova Okresního soudu v Chomutově.....	35
4. 3 Okresní soud v Kadani.....	38
4. 4 Okresní soud v Hoře sv. Šebestiána.....	40
4. 5 Osobnosti soudců.....	41
4. 5. 1 JUDr. Arnošt (Ernst) Ferdinand Storch.....	41
4. 5. 2 JUDr. Jiří Metzl.....	43
5) Advokacie na Chomutovsku.....	44
6) Vybrané osobnosti advokátů.....	46
6. 1 JUDr. Arnošt Storch.....	46
6. 2 JUDr. Otto Kühn.....	47
6. 3 JUDr. Jindřich Feiler.....	47
6. 4 JUDr. Heřman (Hermann) Hirsch.....	48
6. 5 JUDr. Emil Seligmann.....	49
6. 6. JUDr. Richard Weil.....	49
6. 7 JUDr Rudolf Müller.....	50
6. 8 JUDr. Rudolf Schönberger.....	50
6. 9 JUDr. Bruno Neubaer.....	51
7) Soud a advokacie v dobách stinných.....	52
7. 1 Advokacie v období let 1938-1945.....	52
7. 2 Soudnictví v letech 1938 – 1945.....	54
7. 3 Organizace soudnictví v „Sudetech“.....	57
7. 3. 1 Úřední soud v Chomutově.....	60
7. 3. 2 Úřední soud v Jirkově.....	62
7. 3. 3 Úřední soud v Kadani.....	62
7. 3. 4 Úřední soud v Hoře sv. Šebestiána.....	64
8) Obnova republiky, období 1945 – 1948.....	65
8. 1 Advokacie v prvních poválečných letech.....	65
8. 1. 1 JUDr. Jaromír Knorre.....	66
8. 1. 2 JUDr. Jindřich Bálek.....	67
8. 2 Obnova soudnictví.....	68
8. 2. 1 Mimořádný lidový soud v Mostě.....	69
8. 2. 2 JUDr. Růžena Dosoudilová.....	71

9) Závěr.....	72
Resumé.....	74
Prameny.....	75
Přílohy.....	80

1) Úvod

Práce, jejíž stránky právě začínáte procházet, pojednává o historii dvou, dle mého názoru, nejvýznamnějších právnických povolání - soudnictví a advokacie. Obě tato povolání totiž nemalou měrou zasahují do běžného života lidí. Soudci tím, že jsou to oni, kdo rozhodnou Váš případný spor a advokáti, jelikož Vás provedou klikatou cestou práva tak, abyste dosáhli Vašeho cíle. Většinou se jedná o společensky velmi významné a uznávané osobnosti.

Tato práce nevznikla, jak se říká „na zelené louce“. Mým cílem je, aby se stala důstojným doplněním systému, jež se snaží mapovat regionální dějiny advokacie, o kterém píše Stanislav Balík ve svém článku „Ke zpracování regionální historie advokacie“ v Bulletinu advokacie z roku 2001¹. Vypracování této práce se drží tradiční struktury, která byla za léta zpracovávání pramenů o regionálních dějinách advokacie vytvořena. V obecné části se jedná o nástin dějin advokacie v daném období v celých českých zemích a představení zkoumaného regionu. Malá část je tedy věnována i historii regionu, jelikož někdy je důležité poznat minulé, abychom pochopili to současné. Postupně jsou sbírány střípky informací zejména o jednotlivých osobnostech, jejichž osudy jsou těžištěm tohoto zkoumání. V sudetské oblasti jako je Chomutovsko je však mapování osudů jednotlivých osob velmi náročné, jelikož pamětníků, kteří by v této oblasti žili v letech 1918 – 1948 je velmi málo, jestli vůbec nějakí jsou. V roce 1938 bylo vyhnáno české a židovské obyvatelstvo Němci, v roce 1945 bylo naopak odsunuto německé obyvatelstvo, tudíž pravděpodobnost, že by někdo mohl pamatovat celé období, které popisuje tato práce je opravdu mizivá. Navíc se zde potýkáme i s obrovským nedostatkem pramenů, jelikož v rámci přesunu obyvatel byly tyto údaje buď ztraceny, zničeny nebo odvezeny spolu s obyvateli do zahraničí.

Práce zachycuje obě tato povolání samostatně, tedy jejich právní úpravu a podmínky jejich výkonu, i obecně v rámci historických událostí, které vždy nemalou měrou ovlivnily právě podmínky, za kterých mohla být tato povolání provozována.

Začíná obdobím první republiky, kdy dochází k úpravě právního řádu pro potřeby nově vzniklého státu. Prudkou změnu poměrů zachycuje po nástupu

1 BALÍK Stanislav. *Ke zpracování regionální historie advokacie*. Bulletin advokacie. č. 11-12/2001, str. 149-153.

fašismu v Německu a následném podepsání Mnichovské dohody, díky které se začaly protižidovské (a další říšské) zákony uplatňovat i na našem území. Je všeobecně známo, že Židé tvořili velkou část těch, kteří se historicky věnovali těmto povoláním, a tak jejich vyřazení z veřejných funkcí a veřejného života vůbec bylo pro tyto profese znatelnou ránou.

Zachyceny jsou rovněž osudy osob během druhé světové války, které se podařilo zjistit. Následně je zaznamenán i vývoj poválečný a s ním spojené vytvoření „retribučního soudnictví“. Ucelený výčet zakončuje popis zdecimování advokacie zavedením právních poraden.

Pro větší názornost a pro přiblížení atmosféry doby, je práce doplněna dobovými i současnými fotografiemi a některými kopiemi dobových pramenů.

2) Advokacie a justice v českých zemích v letech 1918 – 1938 – právní úprava, okolnosti výkonu povolání

2.1 Právní úprava advokacie

Právními předpisy, upravujícími výkon advokacie v tomto dvacetiletém období (období „první republiky“), byly především předpisy o advokacii, které byly recipovány tzv. recepční normou č. 11/1918 Sb. z. a n., o zřízení samostatného státu československého, z pera JUDr. Aloise Rašína². Díky tomuto zákonu, byla povětšinou zachována kontinuita rakouského práva v českých zemích a uherského práva na území Slovenska a Podkarpatské Rusi.

Základním zákonem o advokacii zůstal i po vzniku samostatného státu **Advokátní řád**, zákon č. 96/1868 ř.z., jímž se uvádí řád advokátský, z roku 1868. Tento však nezůstal beze změny. V předmnichovském období byl několikrát novelizován, a to předně zákonem č. 83/1920 Sb. z. a n., o prozatímní úpravě advokacie, zákonem č. 40/1922 Sb. z. a n., kterým se mění a doplňují některá ustanovení o advokátech, a v neposlední řadě zákonem č. 144/1936 Sb. z. a n., kterým se mění a doplňují některá ustanovení o advokátech³.

Nejvýznamnějším z této trojice novelizací je pravděpodobně druhý jmenovaný, tedy zákon č. 40/1922 Sb. z. a n., kterým se mění a doplňují některá ustanovení o advokátech, jelikož jako první předpis na českém území připouští, aby advokátské povolání vykonávaly i ženy. Tímto bylo reagováno na skutečnost, že od školního roku 1918-1919 byly ke studiu na právnické fakultě Univerzity Karlovy přijaty také ženy. Samozřejmě nejednalo se o zástupy žen, což můžeme soudit z toho, že v roce 1931 bylo v Čechách evidováno pouze 7 advokátek a 58 kandidátek advokacie.

Neméně důležitou změnou bylo také ustanovení § 2 písm. c) této novely z roku 1922, které zrušilo neslučitelnost advokátského povolání s úřadem ministra. Díky této změně mohli vedle ministerského úřadu vykonávat své advokátské

2 „Zákon byl připraven narychlo přes noc z 27. na 28. října 1918. Následující den byl vytištěn ve všech novinách a vylepen na plakátech. Tento zákon má pouhých pět článků a jeho přetištění by nezabralo více než půl stránky Zpravodaje.“ ŠÍŠKA Karel www.hlubocky.cz, Vznik první Československé republiky a právo, publikováno 20. 7. 2007 v rubrice O právu vážně i nevázně.

3 BALÍK Stanislav. *Minulost, přítomnost a perspektivy advokacie*. Plzeň: Vydavatelství Západočeské univerzity, 1998. 105 s. ISBN 80-7082-398-4. str. 39 a násl.

povolání ministři (např. v resortu spravedlnosti) František Soukup (1918-1919), František Veselý (1919-1920), Alfréd Maissner (1920 a 1929-1934), Augustin Popelka (1920-1921), Josef Dolanský (1921-1925), Ivan Dérer (1934-1938) a Vladimír Fajnor (1938). Advokáty bychom mezi ministry našli i například na resortu financí, kde v letech 1918-1919 a 1922-1923 nepůsobil nikdo jiný, než významný český politik a ekonom a zároveň praktikující advokát, Alois Rašín⁴.

Disciplinární řád, zákon č. 40/1872 ř. z., o výkonu kárné moci nad advokáty a kandidáty advokacie, z roku 1872 neseznan v tomto období žádných změn a platil po celou dobu první republiky stejně jako za období Rakouska-Uherska.

Většího množství změn se dočkal Advokátní tarif, jehož vývoj byl dokončen v podstatě až v roce 1923. Jeho znění upravovala nařízení vlády č. 498/1919 Sb. z. a n., o nové sazbě advokátní, zákon č. 78/1921 Sb. z. a n., kterým se vláda zmocňuje, aby vydala sazby pro výkony advokátů a jejich kanceláří, nařízení vlády č. 142/1921 Sb. z. a n., kterým se ustanovují sazby pro výkony advokátů a jejich kanceláří v obvodech vrchních zemských soudů v Praze a v Brně, a vládní nařízení č. 95/1923 Sb. z. a n., kterým se ustanovují sazby pro výkony advokátů a jejich kanceláří. Advokátní tarif ve své konečné formě zavedl tarifní třídy, čímž zamezil rozlišování mezi místy výkonu advokacie. Vztah mezi advokátem a jeho klientem byl ovládnut zásadou smluvní volnosti, takže se mohl advokát v civilních věcech s klientem na své odměně za poskytnuté služby dohodnout.

Jedním z nejčastějších okruhů změn byla právní praxe kandidátů advokacie, jejíž délka se v průběhu let různě prodlužovala a zkracovala. Kromě novel z r. 1922 a 1936 změnila délku praxe kandidátů advokacie nařízení vlády č. 392/1919 Sb. z. a n., č. 651/1919 Sb. z. a n., 262/1922 Sb. z. a n., 224/1936 Sb. z. a n. Tato nařízení měnila délku právní praxe zejména tím, zda povolovala (či nikoli) započtení vojenské služby do právní praxe.

Z dalších právních předpisů do advokacie znatelněji zasáhly zejména zákon č. 13/1920 Sb. z. a n., kterým se mění ustanovení o služební přísaze právních praktikantů, auskultantů, soudních notářů a advokátů, nařízení vlády č.

⁴ BALÍK Stanislav. *Advokacie včera a dnes*. Dobrá Voda u Pelhřimova: Aleš Čeněk, 2000. 256 s. ISBN 80-902627-7-5, str. 77

34/1920 Sb. z. a n., jímž provádí se zákon ze dne 2. prosince 1919, č. 13/1920 Sb. z. a n., o služební přísaze právních praktikantů, auskultantů, soudních notářů, soudců a advokátů, a v neposlední řadě také zákon č. 130/1936 Sb. z. a n., jímž se mění a doplňuje zákon na ochranu republiky, (§ 6 stanovil, že podmínku ohledně odepření nebo výmazu ze seznamu obhájců oprávněných obhajovat ve věcech pro trestné činy uvedené v § 36a odst. 1 zákona na ochranu republiky (o vojenské zradě a o nepřekažení nebo neoznámení vojenské rady).⁵

2. 2 Okolnosti výkonu povolání advokáta

Advokáti se i nadále sdružovali ve třech advokátních komorách – české, moravské a slezské, které sídlily v Praze, Brně a Opavě (vznikly ke dni 1. 1. 1869)⁶. Ze Slovenska přešly také čtyři bývalé uherské advokátní komory (bratislavská, bansko-bystrická, košická a prešovská), které se v roce 1919 sloučily do jedné, se sídlem v Turčianském sv. Martině. Tato advokátní komora zahájila svou činnost 17. ledna 1921⁷.

Původní advokátský řád (před jeho novelizacemi) nevyžadoval jmenování do úřadu, avšak zájemce musel prokázat, že splňuje podmínky, které zákon stanovuje, a že byl zapsán do „listiny advokátské“. Podmínky, které advokátský řád stanovoval byly následující:

- mít domovské právo v některé obci království
- svéprávnost
- dokončené právnicko - politické studium a vykonání zkoušky (přísné), na některé z univerzit království a „povýšení“ na doktora práv
- praxe po zákonem stanovenou dobu (sedm let, přičemž jeden rok musel být vykonán jako praxe civilní a trestní u některého sborového soudu království a zbylých šest let mělo být vykonáno u některého soudu nebo advokáta v království, přičemž nejméně 3 z těchto šesti let měla být vykonána u advokáta po dosažení

5 BALÍK Stanislav. *Minulost, přítomnost a perspektivy advokacie*. Plzeň: Vydavatelství Západočeské univerzity, 1998. 105 s. ISBN 80-7082-398-4. str. 39 a násl.

6 BALÍK, Stanislav a kol. *Dějiny advokacie v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*. V Praze: Česká advokátní komora ve spolupráci s Národní galerií, 2009. 271 s. ISBN 978-80-7035-427-8. str. 151

7 BALÍK, Stanislav a kol. *Dějiny advokacie v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*. V Praze: Česká advokátní komora ve spolupráci s Národní galerií, 2009. 271 s. ISBN 978-80-7035-427-8. str. 153

doktorství)

- splnění advokátské zkoušky (mohla být splněna nejdříve po splnění čtyř let praxe a poté, co zájemce již nabyl doktorství)⁸

Už v roce 1928 se však objevily spekulace o tom, zda zůstane zachována třetí z podmínek, tedy **dosažení titulu doktora práv**. Podobně jako dnes, byly informace sdělovány nikoli odpovědnými osobami, ale nejdříve novináři. Tito jako první právníckou veřejnost informovali, že ministerstvo školství a národní osvěty připravilo návrh osnovy zákona o reformě právníckého studia, kde má být zrušen právnícký doktorát jako podmínka pro dosažení určitých právníckých povolání, zejména advokacie, a že má být doktorát ponechán pouze pro učitele práv, pokud se týče vědeckých povolání. Doktorát má být znesnadněn a zejména jako povinný předmět při zkoušce k cíli dosažení doktorátu práv má být právní filosofie, vedle libovolného předmětu jiného. Stálá delegace advokátních komor však s podmínkou nesouhlasila a uvedla například tyto důvody: *„Doktorát jest vžitou a obvyklou podmínkou pro advokáta, advokát není ani jinak než jako doktor práv jmenován, nemá žádného jiného titulu a tohoto titulu akademického si váží. Podmínka doktorátu práv jest u advokacie vžita déle staletí. ... Pokud by příslušníci advokacie nemuseli mít tento nejvyšší akademický titul, pak by to znamenalo ponížení advokacie. Tím, že jsou „označení,“ že dosáhli nejvyššího možného vzdělání v oboru, jim stát může svěřit tak důležitý úkol jako zastupování před soudy a úřady. Jako lékaři svým titulem, který svědčí o jejich vysokoškolském vzdělání se liší od pokoutních lékařů, stejně tak my advokáti, svým titulem doktora práv se lišíme od pokoutních poradců, pokoutníků (vinklářů) a jiných jednatelů, kteří nemají vzdělání, jež advokátní řád vyžaduje v zájmu všeobecném od svých příslušníků. Titul doktora práv jest právě veřejným znakem tohoto vzdělání, titulu toho si vážíme a nemůžeme od něho upustiti⁹.“* K zatím projevovanému nesouhlasu tak byla tato podmínka odstraněna až s nástupem komunistického režimu, kdy zákon o advokacii (advokátní řád) ze dne 22. prosince 1948 již tuto podmínku neobsahoval a spokojil se více méně pouze s občanem státně spolehlivým a oddaným lidově demokratickému zřízení¹⁰. Mimo to byly zákonem o vysokých školách č. 58/1950 Sb., akademické tituly zrušeny a

⁸ Zákon č. 96/1868 ř. z., jímžto se uvádí řád advokátský

⁹ Úřední věstník Advokátní komory v Čechách, V Praze, 1935, prosinec, číslo 5-6. str. 9

¹⁰ Zákon č. 322/1948 Sb., o advokacii (advokátní řád), § 2

od roku 1953 byli absolventi právnických fakult označováni jen jako „promovaní právníci“. Podmínka získání doktorátu pro přístup k advokacii se od té doby do advokátního řádu zatím nevrátila.

Po splnění výše uvedených podmínek musel zájemce u vrchního soudu zemského složit přísahu: „*Že chce Císaři věren a Jeho poslušen býti, základní zákony státní, a jiné zákony bez přerušeni zachovávati a povinnosti své svědomitě plniti*“.

Částka II advokátského řádu upravovala práva a povinnosti advokátů. Předním právem advokáta bylo zastupovat strany ve všech věcech soudních i mimosoudních, veřejných i soukromých, a to u všech soudů a úřadů v království a zemích zastoupených v říšské radě. Povinností advokáta pak bylo, aby vedl zastoupení, které na sebe vezme a právo své strany proti každému pilně, věrně a svědomitě hájit. Samozřejmostí pak je povinnost mlčenlivosti, tedy „zachovávati tajnost u věcech jemu svěřených“. Další povinností přetrvávající do dnešních dní je i povinnost zachovávat bezelstnost, poctivost, čest a vážnost stavu svého.

Stanovoval funkce, které byly s výkonem povolání advokáta neslučitelné:

- placený státní úřad, s výjimkou učitelského
- notářství
- takové zaměstnání, které by se nesrovnávalo s vážností advokátského stavu

2. 2. 1 Podmínky pro kandidáty advokacie

Aby byl někdo zapsán do listiny advokátských kandidátů, bylo dle advokátního řádu třeba vstoupit do praxe u některého advokáta a oznámit tuto skutečnost výboru spolu s podklady prokazujícími, že splnil podmínky k připuštění do praxe, přičemž tato praxe se započítávala ode dne, kterým oznámení došlo k výboru. Pokud by některý kandidát z praxe vystoupil nebo vzešla v jeho praxi překážka delší, jak jeden měsíc, ležela oznamovací povinnost o těchto skutečnostech na advokátovi.

2. 2. 2 Zánik advokátského úřadu

V neposlední řadě se zbývá zmínit o tom, kdy „advokátství pomíjí“. Právo provozovat advokacii pomíjí:

11 Zákon č. 96/1868 ř. z., jímžto se uvádí řád advokátský

- když advokát ztratí právo pobytu v království a zemích nebo pokud pozbude svéprávnosti
- pokud advokát provozuje nebo začne provozovat činnost neslučitelnou s výkonem advokacie
- pokud byl advokát odsouzen trestním soudem
- vzdáním se „advokátství“¹².

2. 2. 3 Změny právní úpravy v období první republiky

První novela z roku 1920 upravovala zejména podmínky, za kterých mohli advokáti vykonávající praxi do 28. 10. 1918, tuto vykonávat i nadále. Uzákonila zejména „volný pohyb advokátů“ v rámci území, na kterém platil buď zákon č. 96/1868 nebo advokátní řád uherský (zák. čl. XXXIV z r. 1874). Po přesídlení se započítávala již vykonaná praxe a „*advokátní zkouška, vykonaná v jednom obvodě, má platnost i pro druhé území*“¹³. Dále zde byla možnost, aby advokáti, mající sídlo mimo území státu československého, byli zapsáni do seznamu advokátů některé zdejší komory, avšak jen pokud krom splnění všech náležitostí nařízených zákonem vykážou svolení ministra spravedlnosti.

Druhá novela, krom změn, které byly zmíněny výše (umožnění výkonu advokacie ženám a zrušení neslučitelnosti ministerského úřadu s výkonem advokacie), nahrazuje podmínku domovského práva v některé z obcí království (pro oprávnění k výkonu advokacie, jakož i k zápisu do seznamu kandidátů advokacie) na podmínku československého státního občanství. „*To se rozumělo u advokátů,*“ dle informací v Úředním věstníku, „*samo sebou, a ohledně advokátů advokacie o tom bylo rozhodnuto Nejvyšším soudem již v roce 1921*“¹⁴. Výbor komory tak vyzval všechny advokáty, u nichž bylo dle úředních záznamů zjištěno, že v době zápisu měli svou domovskou příslušnost mimo území republiky, aby prokázali nabytí státního občanství československého do konce měsíce března (roku 1922). Pokud by však záznamy o jejich příslušnosti chyběly, měli ti advokáti či kandidáti advokacie, kteří nemají československé občanství, povinnost se sami přihlásit a podat bližší vysvětlení, jinak budou ze seznamu vymazáni,

¹² Zákon č. 96/1868 ř. z., jímžto se uvádí řád advokátský

¹³ Zákon č. 83/1920 Sb. z. a n., o prozatímní úpravě advokacie

¹⁴ Úřední Věstník advokátní komory v Čechách, březen 1922 v Praze, číslo 1

případně se praxe kandidátů stane neuznatelnou¹⁵.

Nově byly přidány další dvě podmínky neslučitelnosti s výkonem advokacie. Novela stanovuje, že advokátem se nemůže stát ten, „*kdo podle nálezu disciplinárního byl ze seznamu kandidátů advokacie vymazán po dobu, po kterou výmaz trvá, a také ten, kdo upadl v konkurs, pokud řízení konkursní trvá, jakož i ten, na jehož žádost se provádí řízení vyrovnávací, pokud nebylo prohlášeno za skončené*“¹⁶. Touto novelou došlo také k úpravě délky praxe potřebné pro zapsání do seznamu advokátů. Oproti minulé úpravě byla délka praxe zkrácena na 5 let. Přičemž povinně musely být vykonány 4 roky u advokáta a ostatní praxe např. u řádného soudu, u státního zastupitelství, u notáře se mohla započítávat úhrnem jen do jednoho roku. Drobné zmírnění těchto podmínek můžeme nalézt v tom, že praxe u finanční prokuratury byla postavena na roveň praxi u advokáta. Pro tyto podmínky však byla odložena účinnost až od 1. 1. 1925, a do té doby se ohledně zápisu do seznamu advokátů a k přípuštění k advokátní zkoušce, postupovalo dle dosavadních předpisů. Patříčně byl samozřejmě upraven i slib, skládaný před zápisem do seznamu advokátů. Nově byl vykonáván před předsedou komory (nebo jeho náměstkem) a místo věrnosti císaři začala být slibována věrnost Československé republice. Tento „nový“ slib musel být dokonce složen dodatečně již zapsanými advokáty, a to do 3 měsíců ode dne účinnosti zákona, kdy nová republika logicky neměla zájem na trvajícím věrnosti císaři, jehož se pracně zbavila. Pro zjednodušení však stačilo slib vlastnoručně sepsat a podepsat a doporučeným dopisem zaslat předsednictvu své advokátní komory. Nesplnění této povinnosti ani po vyzvání advokátní komory bylo sankcionováno výmazem ze seznamu advokátů. Výzvu provedla komora také prostřednictvím Úředního věstníku advokátní komory v Čechách:

„Slib advokátní

Veškerí advokáti, kteří zapsáni byli do seznamu advokátů dříve, než zákon ze dne 31. ledna 1922 č. 40 Sb. z. a n. nabyt účinnosti, upozorňují se co nejdůrazněji, aby ve lhůtě v § 7 odst. 2 stanovené vykonali slib advokátní způsobem tam uvedeným“¹⁷.

15 Úřední Věstník advokátní komory v Čechách, březen 1922 v Praze, číslo 1

16 Zákon č. 40/1922 Sb. kterým se mění a doplňují některá ustanovení o advokátech

17 Úřední Věstník advokátní komory v Čechách, březen 1922 v Praze, číslo 1

Poslední, již výše zmiňovanou novelou advokátního řádu, zákonem č. 144/1936 Sb., byla opět prodloužena povinná praxe na 6 let, přičemž 5 let muselo být vykonáno u advokáta (nebo finanční prokuratury). Jako reakce na finanční situaci advokátů, byla komoře přidána nová pravomoc. Nově jí příslušelo „*usnášeti se o zaopatření advokátů a kandidátů advokacie v invaliditě a stáří, jakož i vdov a sirotků po advokátech a kandidátech advokacie a založiti za tím účelem za souhlasu ministra spravedlnosti invalidní a starobní zaopatření způsobem donucovacím, a to zřízením ústavu vlastního jedné nebo několika advokátním komorám anebo hromadným přistoupením ke zřízenému již ústavu pojišťovacímu*“¹⁸. Toto ustanovení bylo přidáno nejen do rakouského advokátního řádu (č. 86/1868), ale též do uherského zák. čl. XXXIV/1874. Jedním z příjmů tohoto zaopatřovacího úřadu byla dávka, kterou byl povinen zaplatit advokát, který byl jmenován správcem konkurzní podstaty nebo vyrovnacím správcem. Výše dávky byla stanovena na 5 % z částky, která bude advokátu zaplacená jako přiznaná úhrnná odměna.

Touto novelou se dočkal změny zákon č. 40/1872 ř.z., o vykonávání moci disciplinární nad advokáty a kandidáty advokacie. Zavedl zřízení zvláštní disciplinární rady v sídle každé advokátní komory, přičemž počet členů této rady se odvíjel od počtu advokátů zapsaných u komory.

Dalším důležitým bodem této novely bylo zřízení dvou nových komor na Slovensku a Podkarpatské Rusi se sídlem v Bratislavě a Košicích.

V období let 1918-1938 výrazně stoupaly počty advokátů. „*V roce 1925 bylo v Čechách 981 mimopražských a 688 pražských advokátů*“¹⁹. Hospodářská prosperita měla výrazný vliv též na rozvoj advokacie. Ke zhoršení situace však došlo ve 30. letech a dokonce se začalo hovořit o krizi advokacie²⁰.

2.3 Právní úprava soudnictví

Po vzniku samostatného státu upravovala funkci a organizaci soudnictví Ústava ČSR z roku 1920 (zákon č. 121/1920 Sb., ze dne 29. února 1920, kterým se uvozuje Ústavní listina Československé republiky) ve své hlavě IV. Základní

¹⁸ Zákon č. 144/1936 Sb., zákon, kterým se mění a doplňují některá ustanovení o advokátech

¹⁹ BALÍK, Stanislav. *Minulost, přítomnost a perspektivy advokacie*. Vyd. 1. Plzeň: Vydavatelství Západočeské univerzity, 1998. 105 s. ISBN 80-7082-398-4. str. 42

²⁰ KOHOUTEK Martin. *Vývoj advokacie*, diplomová práce. Masarykova Univerzita, Právnická fakulta, Katedra právních dějin 2008/2009. str. 35

organizační struktura zůstala zachována už z monarchie a navazovala tak na soudnictví rakouské a uherské. Soustava soudů zůstala čtyřstupňová. Vznikly jen některé nové soudy, které si vynutila právní praxe a u některých soudů došlo ke změně jejich názvů²¹.

Co se týče „druhů soudů“ Ústava počítala se soudy civilními, které mohly být řádné, mimořádné či rozhodčí, a se soudy trestními, které vykonávaly soudní moc ve věcech trestních. Pro celé území Československé byl zřízen jeden jediný nejvyšší soud, který byl zřízen jako druhá (v některých případech dokonce třetí)²² instance pro věci civilní a trestní již v listopadu 1918 a od roku 1919 sídlil v Brně. Vzorem pro jeho organizaci byl Nejvyšší soudní a kasační dvůr ve Vídni²³.

„Veřejnoprávními soudy“, jak jsou někdy nazývány, fungujícími za první republiky, byly **Nejvyšší správní soud**, který byl vytvořen v roce 1918, **Volební soud**, který byl součástí Nejvyššího správního soudu a **Ústavní soud**. Ohledně významu Ústavního soudu za první republiky se vedou stále spory, jelikož byl sice zřízen, ale výkaz jeho činnosti byl téměř nulový.

Ústava striktně ustanovovala oddělení soudnictví od správy a tím zdůrazňovala dělbu moci. Soudci svůj úřad vykonávali nezávisle a za vázanosti pouze zákonem a byli v zásadě neodvolatelní. Stejně jako v dnešních dnech soudci z povolání nesměli zastávat jiné placené funkce²⁴.

V roce 1928 byla sjednocena organizace soudnictví na celém území Československé republiky. Soudní organizace byla totiž odlišná v českých zemích a na Slovensku. K sjednocení došlo až na základě zákona č. 201/1928 Sb., o úpravě některých organizačních otázek v oboru soudnictví. Od účinnosti tohoto zákona nahradily **vrchní soudy**, jako sborové soudy druhé instance, dřívější vrchní soudy zemské v Čechách a na Moravě a „soudní tabule“ na Slovensku. Tyto tzv. vrchní soudy se nacházely na území Československa celkem čtyři, v Praze - s působností pro zemi českou, v Brně pro zemi moravskoslezskou, v Bratislavě a Košicích pro Slovensko a Podkarpatskou Rus. Oproti dnešnímu

21 SCHELLEOVÁ, Ilona. *Organizace a činnost notářství*. Vyd. 1. V Brně: Masarykova univerzita, 1992. 40 s. Právnícké sešity; č. 5. ISBN 80-210-0545-9.

22 ADAMOVÁ, Karolina et al. *Dějiny českého soudnictví od počátků české státnosti do roku 1938*. Vyd. 1. Praha: LexisNexis CZ, 2005. 231 s. ISBN 80-86920-07-0. str. 110

23 SCHELLEOVÁ, Ilona. *Organizace a činnost notářství*. Vyd. 1. V Brně: Masarykova univerzita, 1992. 40 s. Právnícké sešity; č. 5. ISBN 80-210-0545-9.

24 Zákon č. 121/1920 Sb., kterým se uvozuje ústavní listina Československé republiky

stavu, v některých výjimečných případech působily jako soudy prvního stupně (dnes Vrchní soud v první instanci nerozhoduje nikdy). Převážně však rozhodovaly spory, které příslušely v prvním stupni krajským soudům, proti nimž účastníci podali odvolání nebo stížnosti²⁵. Sborovými soudy první instance byly **soudy krajské** (na Slovensku se dříve označovaly jako *sedrie*). Sborové soudy byly soudy senátními, kde soudilo kolegium (sbor) několika soudců. Krajské soudy se navíc mohly blíže specializovat, k jejich názvu tak přibylo označení jejich specializace, a proto se hovořilo o exekučních, obchodních, civilních nebo trestních soudech. Krajské soudy fungovaly jako odvolací instance proti rozsudkům a usnesením okresních soudů. Základní organizační jednotkou, a tím obecnou první instancí, byly **okresní soudy**, u kterých působil samosoudce.

Vedle řádného soudnictví v první republice působila řada nejrůznějších soudů specializovaných (někdy nazývané mimořádné), které byly úzce specializované. Z civilně zaměřených soudů je třeba upozornit na **živnostenské soudy**, převzaté z Rakouska. Tyto soudy rozhodovaly spory mezi zaměstnavateli a zaměstnanci při provozování živnosti nebo navzájem mezi zaměstnanci v rámci živnostenského podnikání. Živnostenské soudy nebyly zřizovány pro celé území, zřizovala je vláda jen v určitých územních obvodech. Tam, kde nebyl živnostenský soud zřízen, byly spory, náležející jinak do jeho pravomoci, rozhodovány řádnými soudy. Řízení před nimi bylo dvojinstanční, přičemž o opravném prostředku rozhodoval krajský soud v jehož obvodu živnostenský soud sídlil²⁶.

Vlivem společenských okolností byly vytvořeny další soudy a rozhodčí komise pracovněprávního charakteru. Například zákonem č. 100/1921 Sb., byly zřízeny mzdové rozhodčí soudy, které upravovaly pracovní a služební poměr v rámci živností a stavebních vztahů, zákonem č. 145/1920 Sb., byly vytvořeny hornické rozhodčí soudy, kde krom soudce z povolání působili zástupci podnikatelů, zřízenců a zástupců dělnictva.

V průběhu let 1919 a 1920 byla vynucena činnost lidových cenových soudů a lichovných soudů, jejichž existence trvala až do roku 1924.

25 ADAMOVÁ, Karolina et al. *Dějiny českého soudnictví od počátků české státnosti do roku 1938*. Vyd. 1. Praha: LexisNexis CZ, 2005. 231 s. ISBN 80-86920-07-0.

26 ADAMOVÁ, Karolina et al. *Dějiny českého soudnictví od počátků české státnosti do roku 1938*. Vyd. 1. Praha: LexisNexis CZ, 2005. 231 s. ISBN 80-86920-07-0.

Samostatnou skupinu tvořily specializované trestní soudy. Z nich je třeba upozornit zejména na **státní soud**, jenž vznikl na základě zákona č. 51/1923 Sb., jako důsledek provedení zákona na ochranu republiky. Tento soud byl ustaven v sídle Nejvyššího soudu v Brně. Všichni jeho členové byli jmenováni prezidentem republiky na návrh vlády na dobu tří let. Jeho senát byl složen ze 6 členů, z nichž byli 3 soudci z povolání a 3 soudci přisedící, kteří museli mít československé státní občanství, být znalí práva a dovršit minimálně čtyřiceti let. Z možnosti stát se přisedícím byli vyjmuti státní zaměstnanci, s výjimkou vysokoškolských profesorů. Státnímu soudu příslušelo konat trestní řízení především o velmi závažných zločinech podle zákona na ochranu republiky, jako byl útok na život ústavních činitelů, úklady o republiku, prorady, zrady státního tajemství, tělesného poškození ústavních činitelů a osobování si moci ústavních činitelů. Příslušnost tohoto soudu měla přednost před příslušností vojenského soudu. V roce 1935 převzaly působnost tohoto soudu vrchní soudy.²⁷

Podle § 30 zákona č. 48/1931 Sb. z. a n., o trestním soudnictví nad mládeží, působily u krajských soudů „**senáty mládeže**,“ které rozhodovaly o vině a trestu mladistvých. U okresních soudů podle § 32 téhož zákona působil jako samosoudce „soudce mládeže“.

Podle § 434 a násl. zákona č. 119/1873 ř. z., jímž se zavádí nový řád soudu trestního, vyhlášením řízení dle práva stanného se soudy I. instance staly **stannými soudy**.

Nové úpravy se v roce 1919 dočkaly trestní soudy porotní, jež byly převzaty z monarchie. Podle platné úpravy se skládaly ze dvou sborů: z dvanáctičlenného sboru porotců, kteří rozhodovali otázku viny, a ze tří soudců z povolání, kteří rozhodovali o výši a druhu trestu. Porotní soudy rozhodovaly o těžkých trestných činech obecně kriminálních, jmenovitě uvedených v trestním řádu, a dále o trestných činech politických. Byly zřizovány pro obvod každého krajského soudu v jeho sídle. Od roku 1924 v některých tiskových trestních věcech, jako byla urážka tiskem (zločin utržení na cti a přečiny urážky na cti), rozhodovaly tzv. **kmetské soudy**, zřízené u sborových neboli krajských soudů. Senát těchto soudů byl složen vždy ze tří soudců z povolání a ze dvou „kmetů“. Ti

²⁷ ADAMOVIČ, Karolína et al. *Dějiny českého soudnictví od počátků české státnosti do roku 1938*. Vyd. 1. Praha: LexisNexis CZ, 2005. 231 s. ISBN 80-86920-07-0.

byli voleni podobným způsobem (a ze stejného seznamu), jako členové porotních soudů, jen s tím rozdílem, že kmety mohli být zvoleni pouze občané, kteří již dovršili 45 let a bydleli v obci nejméně dva roky.

Nejvyšší instancí justiční správy bylo **ministerstvo spravedlnosti**, které bylo zřízeno spolu s ostatními ministerstvy zákonem č. 2/1918 Sb. Ve své činnosti navazovalo na rakouské a uherské ministerstvo práv.

Samostatnou organizaci mělo **vojenské soudnictví**. Soustava vojenských soudů se skládala z nejvyššího vojenského soudu v Praze, jehož působnost se vztahovala na všechny osoby podrobené vojenské trestní soudní pravomoci, jemu byly podřízeny soudy divizní a soudy brigádní. Kompetence těchto soudů se vztahovala na vojáky v činné službě, na osoby, které byly povolány k zvláštním úkolům za mobilizace nebo ve válce, na četníky v činné službě, vojenské a četnické gážisty mimo službu a další. Brigádní soud složený pouze z jednoho justičního důstojníka byl kompetentní rozhodovat o přečinech a přestupcích s trestní sazbou nepřevyšující 6 měsíců vězení. Ostatní zločiny a přečiny rozhodovaly v prvním stupni soudy divizní. Tyto však působily dále jako druhá instance právě proti rozsudkům a stížnostem brigádních soudů. Divizní soud byl tvořen dvěma justičními důstojníky, z nichž ten s vyšší hodností soudu předsedal, a dvěma přísedícími z řad gážistů nebo mužstva. Odvolací instancí proti rozhodnutím divizních soudů byl nejvyšší vojenský soud, který rozhodoval taktéž zmateční stížnosti. Jeho sídlo bylo v Praze, a aby byla zdůrazněna jeho nadřazenost, jeho senáty tvořili prezident či viceprezident (jako předseda) a 4 radové nejvyššího vojenského soudu, kteří byli justičními důstojníky.

Všeobecně byla v celé soudní soustavě trestních i civilních soudů uplatňována zásada trojinstančního postupu. Pokud byl první instancí okresní soud, rozhodoval v druhém stupni soud krajský. Tam, kde byl prvou instancí soud krajský, rozhodoval v druhé instanci soud vrchní. Opravný prostředek proti rozsudku první stolice se nazýval odvolání, proti rozsudku druhé stolice dovolání nebo žádost o revizi.

Výše uvedená soudní soustava je významná hlavně tím, že přetrvala nejen celé období první republiky, ale svou strukturu nezměnila ani v prvních

poválečných letech 28.

2. 3. 1 Úřední roucho

Nesmíme opominout úpravu úředního roucha, jehož nošení bylo nařízeno, a jeho podoba upravena, vládním nařízením č. 25/1927 Sb., z 12. května 1927 ve znění novely ze dne 13. října 1932 (vládní nařízení č. 162/1932 Sb. z. a n.). Soudci i úředníci státně-zastupitelští, byli povinni jej nosit v soudní budově při všech jednáních konajících se v civilních i trestních věcech před soudem (a dalších jiných příležitostech). Úřední oděv se skládal z černého taláru a baretu (§ 5). Talár byl dle popisu § 5 řasnatý šat z lehké vlněné látky, který se vpředu zapínal a sahal až ke kotníkům. Rukávy, které byly ve spodní části 50 cm široké, byly fialově lemovány 15 cm širokým a 35 cm dlouhým pruhem vroubkovaného hedvábí. Pro odlišení soudců mužského a ženského pohlaví, bylo stanoveno rozlišení formou svršku nošeného pod talárem. Muži měli předepsáno nosit bílou košili a nákrčník z černé lesklé hedvábné látky na způsob stužky a ženy bílou halenku zapnutou až ke krku s přeloženým límcem a vázankou z černé lesklé hedvábné látky. Na přední část taláru uprostřed levé strany byl vsazen stříbrem lemovaný malý znak Československé republiky, položený přes starořímské fasces²⁹, z jejichž spodního konce pod znakem vybíhají na obou stranách tři lípové lístky zdobené červeným hedvábím. Baret musel mít soudce na hlavě při vyhlášení rozsudku nebo pokud byl někdo brán do přísahy. Nařízení rozlišovalo čtyři třídy soudců, které odlišoval vzhled talárů barvou sametu nebo množstvím hermelínu. Nejvznešeněji měl vypadat talár soudce čtvrté třídy, kam patřili jen předseda nejvyššího soudu a nejvyššího správního soudu. Límec taláru byl potažen fialovým sametem a celá pláštěnka byla potažena hermelínem nebo jeho napodobeninou se 7 cm okrajem z fialového sametu. Pokud jde o soudce

28 ADAMOVÁ, Karolina et al. *Dějiny českého soudnictví od počátků české státnosti do roku 1938*. Vyd. 1. Praha: LexisNexis CZ, 2005. 231 s. ISBN 80-86920-07-0 str. 107-125.

29 Fasces cum securibus: svazky prutů s červeným řemením a vetknutými sekerami jako odznak moci nejvyšších úředníků ve st. Římě, od Franc. revoluce symbol republikanismu, oficiální státní symbol it. Fašistů – KRAUS, Jiří a kol. *Nový akademický slovník cizích slov A-Ž*. Vyd. 1. Praha: Academia, 2005. 879 s. ISBN 80-200-1351-2.

Dle serveru www.wikipedie.cz je termín fasces definován jako svazek dvanácti prutů obepínající sekeru. Nositel fasces byl římský magistratus (aedil, praetor, konzul, prokonzul...) Úředník měl právo uložit tělesný trest (symbolizován pruty). Trest smrti byl symbolizován sekerou. Fasces nesli před úředníkem tzv. liktoři. Byli to zpravidla propuštění otroci, kteří nyní sloužili římské moci. Počet liktorů na jednoho úředníka byl většinou kolem dvanácti, což právě dle tradice symbolizuje počet prutů.

nejvyššího správního soudu fialový samet byl nahrazen zeleným³⁰.

2. 4 Okolnosti výkonu povolání soudce

2. 4. 1 Podmínky nutné k dosažení úřadu soudce z povolání

Jak je stanoveno v § 97 Ústavní listiny z roku 1920, podmínky nutné k dosažení úřadu soudce z povolání stanoví zákon. Tímto zákonem byl jednak státní zákon č. 117/1867 ř. z., o moci soudcovské, a zákon č. 59/1868 ř. z., ježto se týká organizace soudů okresních.

Jelikož se jednalo o státní úředníky, vyžadovala kvalifikace soudce, splnění podmínek, které byly stanoveny pro státní úředníky obecně. Jde tedy například o podmínky československého státního občanství, bezúhonnosti, tělesného i duševního zdraví. Základním předpokladem pak byla znalost právního řádu, která měla zajišťovat správný a odborně kvalifikovaný výklad zákonů. Odborné znalosti a znalost státního československého jazyka byla zjišťována převážně předepsanými zkouškami. Soudcem se dále nemohla stát osoba mladší 24 let.

První ze základních odborných podmínek bylo absolutorium jedné z právnických fakult na československém území. V té době tedy přicházela v úvahu pouze univerzita v Praze, Brně nebo Bratislavě, kde studium bylo zakončeno třemi státními zkouškami. Před připuštěním k poslední, tedy „soudcovské zkoušce“ musel kandidát, který byl zaměstnán u některého ze soudů vykonat tříletou čekatelskou praxi, v rámci které se připravoval k soudcovské činnosti (tato doba zůstala do dnešních dnů nezměněna)³¹. „*Titulování, resp. označování soudců navazovalo na jejich tituly z doby před vznikem republiky. Najdeme mezi nimi tituly soudní rada, okresní soudce, přednosta okresního soudu atd*“³².

V rámci soudní organizace byli rozlišováni za prvé **soudci samostatní**, a za druhé soudci pomocní. Soudce okresního soudu byl do své funkce jmenován ministrem spravedlnosti jako samosoudce. Po jmenování samosoudcem u okresního soudu, mohl soudce zahájit samostatnou soudcovskou rozhodovací

30 Vládní nařízení č. 25/1927 Sb. ve znění novely - vládní nařízení č. 162/1932 Sb. z. a n.

31 RUSNOK Pavel. *Diplomová práce Vývoj organizace soudnictví v první ČSR*. Právnická fakulta Masarykovy univerzity 2005/2006

32 ADAMOVIČ, Karolína et al. *Dějiny českého soudnictví od počátků české státnosti do roku 1938*. Vyd. 1. Praha: LexisNexis CZ, 2005. 231 s. ISBN 80-86920-07-0. str. 108

činnost jen ve věcech trestních. Ve věcech občanskoprávních se navíc vyžadovalo zvláštní zmocnění, které bylo vydáváno prezidentem vrchního soudu. Pokud však soudce vykonával svou činnost u některého ze soudů jiného typu, kde nerozhodoval jako jednotlivec, ale jako člen senátu (sboru), bylo mu ministrem spravedlnosti udělováno tzv. právo hlasovací³³.

Soudci vykonávali svůj úřad trvale a proti jejich vůli je nebylo možno přeložit, sesadit nebo poslat do výslužby. Tato možnost připadala v úvahu pouze v případech nové soudní organizace, a to po dobu zákonem stanovenou, nebo na základě právoplatného disciplinárního nálezu, v němž byl uznán vinným z porušení právních předpisů stanovených úředních povinností. Zda došlo k těmto porušení byl oprávněn posuzovat disciplinární soud. Jen tento orgán mohl na základě zjištění závažných pochybení rozhodnout o přeložení, penzionování či propuštění konkrétního soudce. Řízení u disciplinárního soudu bylo ústní a konalo se bez účasti veřejnosti. Do výslužby pak mohl být soudce poslán na základě právoplatného nálezu, pokud dosáhl zákonem stanoveného stáří.

Soudce z povolání nesměl zastávat jiných stálých placených funkcí nebo funkcí občanských pod sankcí ztráty soudcovské profese³⁴. Nezávislost soudce byla zajišťována též materiálně a to jistotami, které mu zaručoval jeho zaměstnanecký pracovní poměr vůči ministerstvu spravedlnosti. Soudce byl při svém rozhodování vázán pouze zákony, jejichž zachovávání sliboval ve služební přísaze. Soudce měl právo, v rámci řešení konkrétní věci, zkoumat platnost nařízení, avšak u zákona mohl zkoumat jen jeho řádné vyhlášení. Soudce za své rozhodování, které tvořilo náplň jeho práce neodpovídal. Ručení (v dnešní terminologii spíše odpovědnost) za náhradu škody, kterou soudce způsobil tím, že porušil právo při konání svého úřadu, měl dle § 92 Ústavy, převzít stát. To vše proto, že soudce musel být v zájmu nezávislého a spravedlivého rozhodování chráněn proti eventuálním projevům nespokojenosti státních úředníků či jiných vlivných osob. Zákon k provedení tohoto ustanovení však v období první republiky nebyl přijat, a tak tehdejší soudní judikatura dovodila, že pokud neexistuje zákon, který by státu ukládal ručení za takto vzniklou škodu, stát za ní

33 RUSNOK Pavel., *Diplomová práce Vývoj organizace soudnictví v první ČSR*. Právnická fakulta Masarykovy univerzity 2005/2006

34 Zákon č. 121/1920 Sb. z. a n., Ústavní zákon, kterým se uvozuje ústavní listina Československé republiky

neodpovídá³⁵.

Jedním ze zásadnějších problémů, který bylo nutno co nejrychleji vyřešit byl nedostatek kvalifikovaných soudců. Díky této „personální tíži“ byl přijat zákon č. 77/1919 Sb., jímž se mění ustanovení o způsobilosti k soudcovskému úřadu, a nařízení vlády republiky Československé č. 660/1920 Sb., o zkrácení přípravné soudcovské služby, které umožňovaly soudcovským kandidátům připuštění k soudcovské zkoušce již po dvou letech přípravné služby a dokonce byli tito kandidáti zproštěni povinnosti podat písemnou vědeckou práci. Vzhledem k přetrvávání této situace byl dále v roce 1920 přijat zákon č. 216/1920 Sb., kterým se prozatímně a částečně mění ustanovení zákona č. 217/1896 ř.z., o ustanovení soudců a přípravné službě soudcovské. Tento zákon zjednodušoval přístup notářských kandidátů do soudcovské služby, když stanovil, že *„do konce roku 1921 mohou býti do soudcovské služby přijaty a jmenovány soudci pomocnými osoby, které v době před vyhlášením tohoto zákona vykonaly zkoušku notářskou“*³⁶. Samostatnými soudci však mohli být jmenováni pouze za předpokladu, že do dvou let od nastoupení služby u soudu vykonali doplňovací zkoušku soudcovskou. Tato zkouška však mohla být na návrh prezidenta vrchního zemského soudu ministrem spravedlnosti prominuta (*„lze-li podle výsledků dosavadní činnosti kandidáta notářství, převzatého do soudní služby, souditi, že má potřebné vědomosti a praxi k vykonávání samostatného úřadu soudcovského“*)³⁷.

2. 4. 2 Soudní kanceláře

Při každém soudu byla zřízena tzv. soudní kancelář. Tento administrativní aparát plnil funkci dnešní podatelny a soudní kanceláře. Přijímala jednotlivá podání, která po roztřídění do rejstříků předávala k vyřízení příslušným soudcům. Většinou byla soudní kancelář organizována zvlášť pro věci civilní a zvlášť pro věci trestní. Dále kancelář zajišťovala písemné práce spojené s činností soudu. Zajišťovala vypravování a doručení soudních obsílek, rozsudků, usnesení atd. Vedla pečlivé výkazy o všech úředních krocích v jednotlivých věcech a

35 VETEŠNÍKOVÁ Veronika. *Odpovědnost za škodu způsobenou nesprávným úředním postupem*. Diplomová práce 2013, Západočeská univerzita v Plzni, Fakulta právnická. Str. 3

36 Zákon č. 216/1920 Sb. z. a n., Zákon, kterým se prozatímně a částečně mění ustanovení zákona ze dne 27. listopadu 1896, č. 217 ř.z., o ustanovení soudců a přípravné službě soudcovské

37 tamtéž

rozhodnuté případy přebírala zpět a archivovala soudní spisy³⁸.

Vybraní pracovníci soudní kanceláře se svou činností mohli podílet na pomoci soudcům, zvláště v jednoduchých, často se opakujících úkonech. Těmto pracovníkům se říkalo „konceptní pomocníci“, dnes je nazýváme „vyšší soudní úředníci“. Jednalo se zejména o méně závažné věci, kde například sepisovali jednoduchá soudní usnesení například o platebních příkazech. Tato rozhodnutí byla vydávána jménem soudce a pod jeho dohledem. Mohl také nahradit soudce při sepisování různých žádostí, prohlášení apod., která účastníci ústně přednášeli, pokud ovšem nebylo zákonem vyžadováno sepsání soudcem. Největší díl jejich úkonů připadal do exekučního řízení, kde již soudce rozhodl o výkonu rozhodnutí. Nižší soudní úředník mohl sám zabavovat a uschovávat zabavené věci, provádět jejich dražbu, aby tak získal prostředky pro uspokojení věřitele³⁹.

38 ADAMOVÁ, Karolina et al. *Dějiny českého soudnictví od počátků české státnosti do roku 1938*. Vyd. 1. Praha: LexisNexis CZ, 2005. 231 s. ISBN 80-86920-07-0. str. 109

39 tamtéž

3) Chomutovsko – charakteristika místních poměrů

Město Chomutov vzniklo na křižovatce lokálních podkrušnohorských cest s důležitou dálkovou trasou z Lipska do Prahy, která byla na německém území doložena již v první polovině 12. století. První písemnou zmínku máme doloženou z roku 1252 (kdy už byl Chomutov trhovou vsí) v listině, ve které první „majitel“ Bedřich z Chomutova, syn Načeratův, daruje „oppidum“ Chomutov řádu německých rytířů. Městem je Chomutov poprvé nazván až v listině Jana Lucemburského z roku 1335. V době husitských válek byl Chomutov zcela zničen Husity a veškeré obyvatelstvo vyvražďeno. Po skončení husitských válek byl Chomutov převeden do vlastnictví různých šlechtických rodů, posledně Lobkoviců.

Jméno města bylo údajně odvozeno od celního poplatku vybíraného z tažných zvířat („chomútné“). Na základě toho je někdy analogicky dovozována prvotní funkce Chomutova jako celnice, jelikož nedaleké Kralupy, které taktéž ležely na obchodní trase, mají existenci celnice doloženou – falsem z poloviny 13. století, ale s některými věrohodnými údaji k počátku 11. století⁴⁰.

Po „pádu“ jedné z nejvýraznějších osobností mezi pány Chomutova, Jiřího Popela z Lobkovic, nejvyššího hofmistra Království českého, který u císaře padl v nemilost, bylo jeho panství předáno do správy císařským úředníkům. Počátkem 17. století však začala komora uvažovat o prodeji panství a Chomutov se rozhodl, že požádá o povolení sám se z poddanství vykoupit. To mu bylo povoleno, a tak se Chomutov stal v roce 1605 svobodným městem⁴¹.

Konec první světové války nebyl v chomutovské oblasti jednoduchý. Do té doby bylo vzájemné soužití Čechů a Němců v této oblasti relativně poklidné, ale po vyhlášení Tříkrálové deklarace v Praze zesílil odpor německého obyvatelstva žijícího na nově vzniklém českém území. Němci totiž vinili Čechy z neudržitelné situace v celé monarchii. Již 4. října 1918 vyhlásili němečtí poslanci z českých zemí, jako již dříve, na říšské radě požadavek nezávislosti a 21. října se účastnili ustavujícího zasedání parlamentu Německého Rakouska (Deutsch-Österreich).

40 ŠIMŮNEK, Robert, ed. *Chomutov* [kartografický dokument]. Chomutov: Statutární město Chomutov, 2007. 1 atlas (xiv, 10 s., 41 mapových listů). Historický atlas měst České republiky; 16. ISBN 978-80-7286-108-8. str. 1

41 BINTEROVÁ, Zdeňka a kol. *Chomutovsko: regionální vlastivěda*. Vyd. 1. Most: Hněvín, 2006. 159 s. ISBN 80-86654-14-1.

Den po vyhlášení Československé republiky dne 28. října 1918 vydali němečtí poslanci ve Vídni protest proti připojení území, osídlených německou menšinou, k ČSR a vznesli požadavek připojení těchto území k Rakousku nebo Velkoněmecké říši. V důsledku těchto událostí byly na těchto územích vyhlášeny čtyři samostatné provincie (Deutschböhmen, Sudetenland, Böhmerwaldgau a Deutschsüdmähren)⁴². Tehdejší okresy Chomutov, Kadaň a Přisečnice byly součástí územní provincie Deutschböhmen. Vedení všech těchto okresů podporovalo myšlenku splnutí s rakouským státem. Jejich myšlenky se však nikdy neuskutečnily a pomyslnou tečkou jim bylo vyslání jednotek čsl. armády do pohraničí koncem roku 1918. Dne 16. prosince 1918 přijel na chomutovské nádraží vlak se 600 vojáky československého vojska pod velením majora Josefa Hulíka. Vzhledem k tomu, že Okresní národní výbor a tehdejší starosta města Dr. Arnošt Storch proti vstupu vojska do města ostře protestovali a odmítli československý stát, následovala vyčerpávající jednání, která byla zakončena dohodou, která poskytovala záruky oběma stranám a umožňovala vstup vojska do města. Ještě před uzavřením dohody však chomutovská městská rada přijala prohlášení, ve kterém rezolutně odmítla československý stát a Chomutov byl prohlášen za „praněmecké město“. Představitelé města dále deklarovali, že podlehli násilí a očekávají, že „*právo na seburčení našeho německého lidu v Čechách, který nechce náležet československému státu, se prosadí na mírové konferenci...*“⁴³.

Dle sčítání lidu, které se uskutečnilo v roce 1921 bylo zjištěno, že ve městě žije 21.079 obyvatel, z toho pouze 1.700 Čechů⁴⁴. Další údaje o sčítání lidu z roku 1930 nás spravují o tom, že Chomutov v počtu obyvatel⁴⁵ (33.279, z čehož bylo 4.449 Čechů) předstihl Most, Teplice-Šanov i Cheb, a stal se tak po Ústí nad Labem a Liberci třetím nejlidnatějším městem severočeského pohraničí⁴⁶.

První veřejnou budovou postavenou z českých prostředků a pomocí úvěrů

42 KOPICA Jiří. *4. březen 1919 v Chomutově*. Comotovia, Sborník příspěvků z konference věnované výročí 550 let udělení znaku města Chomutova (1457 – 2007). Chomutov: Město Chomutov, 2007

43 Katalog výstavy Oblastního muzea v Chomutově ze dne 5. 6. -31. 8. 2008. *Chomutovský starosta Dr. Ernst Storch (1865-1938)*. Chomutov. str. 10

44 ŠIMŮNEK, Robert, ed. *Chomutov* [kartografický dokument]. Chomutov: Statutární město Chomutov, 2007. 1 atlas (xiv, 10 s., 41 mapových listů). Historický atlas měst České republiky; 16. ISBN 978-80-7286-108-8. str. 1

45 Tento prudký nárůst obyvatelstva byl způsoben připojením obce Horní Ves k Chomutovu 14. 8. 1928. BINTEROVÁ, Zdeňka a kol. *Dějiny Chomutova*. Souhrnné 2. vyd. Chomutov: Město Chomutov, 2004.

ze záložny byl tzv. „Český domov“ na rohu dnešní ulice Dr. Farského, kde dnes stojí nákupní centrum Chomutovka (bývalý Prior). Pro českou menšinu mělo zásadní význam též rozhodnutí o postavení nové české obecné a měšťanské školy. Byla slavnostně otevřena 12. 9. 1926 na dnešním Masarykově náměstí a dodnes zaujímá svým architektonickým řešením⁴⁷. První česky pojmenovaná ulice, ulice Komenského, vznikla v Chomutově v letech 1926 až 1928 výstavbou obytných domů pro vojenské a četnické gážisty⁴⁸.

V prvních letech existence republiky došlo k založení několika německých nacionalistických stran. *„Rokem 1933 dochází ke slučování německých buržoazních stran v jednu – Sudetoněmeckou stranu (Sudetendeutsche Partei, SdP) vedenou Konrádem Henleinem. Tento stav setrval až do roku 1938, kdy došlo dnem 5. října k odtržení pohraničních oblastí československé republiky a připojení k Německu“*⁴⁹. K realizaci těchto protičeskoslovenských plánů⁵⁰ potřebovalo Německo oporu v podobě „páté kolony“ na území ČSR, tou byla německá menšina, jež byla zfanatizována nacistickou propagandou. Členové Heinleinovy SdP se spojovali k teroristickým a sabotážním akcím, pracovali pro německou výzvědnou službu a všemi způsoby podněcovali nepokoje v pohraničních územích. Zároveň se snažili ve světě rozšířit zprávy o údajném teroru, kterému jsou v Československu vystaveni. Situace však mohla být spíše obrácená. Nelehkou situaci českých obyvatel v předválečném Chomutovsku můžeme poznat ze „Šetření o vypovídání Čechů z bytů“, které si vzhledem k zajímavosti zachycovaných informací dovoluji ve většině citovat:

„Matěj Kulovaný a jeho manželka Anna z Německých Kralup obdrželi soudní výpověď ze svého bytu pravděpodobně proto, že jsou české národnosti. V domě, kde Kulovaný bydlí, bylo v nájmu celkem 5 rodin, z nichž 3 německé

46 ŠIMŮNEK, Robert, ed. *Chomutov* [kartografický dokument]. Chomutov: Statutární město Chomutov, 2007. 1 atlas (xiv, 10 s., 41 mapových listů). Historický atlas měst České republiky; 16. ISBN 978-80-7286-108-8. str. 6

47 BINTEROVÁ, Zdeňka et al. *Dějiny Chomutova*. Chomutov: Městský úřad, 1997. 115 s. ISBN 80-238-1756-6. Str 64

48 *„Později však byla přejmenována na ulici Smetanovu, jelikož po připojení Horní Vsi se zjistilo, že již jedna taková ulice existuje“*. BINTEROVÁ, Zdeňka a kol. *Dějiny Chomutova*. Souhrnné 2. vyd. Chomutov: Město Chomutov, 2004. str 64

49 SOKA Chomutov s pracovištěm v Kadani. Rejstřík *Archiv města Chomutova 1376 – 1941, I. Díl*, fond č. 139

50 Již v roce 1935 byl vypracován plán „preventivní“ války proti Československu a v roce 1936 byl v Německu vyhlášen čtyřletý hospodářský plán, který již počítal i s využitím surovin a průmyslu v pohraničí ČSR.

národnosti a 2 české národnosti. Od připojení Rakouska k Německu, hlavně agitací strany SdP, vystupňovaly se poměry soužití v tomto domě do takového stupně, že Anna Kulovaná byla napadena v domě bydlícím Františkem Langem, příslušníkem strany SdP a zraněna v obličeji. Druhý český nájemník, železniční zaměstnanec Josef Trumer, dozvěděl se od jiných osob, že dostane výpověď z bytu, a proto se raději předem sám vystěhoval. Kulovaný pak obdržel soudní výpověď, ale před rozhodnutím soudu se sám z bytu vystěhoval.

Důvěrně bylo zjištěno, že v Ahníkově a pravděpodobně také i jinde pokoušela se strana SdP činiti nátlak na majitele domů, aby české nájemníky z bytů vypovídali“⁵¹.

Každá mince má dvě strany a je zde též záznam, že ústní výpověď z bytu obdržela dělnice Julie Klüglová naopak proto, že byla organisována ve straně německých sociálních demokratů a vyvěsila v předvolební agitaci do obcí ve svém bytě plakát své strany. Situace nebyla lehká ani pro občany, kteří sice byli německé národnosti, avšak z různých důvodů odmítli vstoupit do SdP.

V létě roku 1938 bylo Chomutovsko nechtěně proslaveno schůzkou lorda Runcimana s Konrádem Henleinem na Červeném Hrádku u Jirkova, při které byla dohodnuta záminka odtržení pohraničních oblastí. Tato jednání vygradovala v uzavření Mnichovské dohody 29. září 1938, na základě které došlo k nucenému vystěhování většiny Čechů, jež opouštěli své domovy téměř bez majetku a snažili se usadit v okleštěném vnitrozemí. Chomutovsko (a zbylé území Sudet) se tak na necelých sedm let stalo součástí Velkoněmecké říše. Ani Chomutov neminuly hrůzy tzv. „Kříšťálové noci“, která probíhala v noci z 9. na 10. listopad 1938 (jako v celém Německu). „Židovské obchody byly vytloukány, vyrabovány, Židé napadáni a nacistické bojůvky, které sem přišly převážně z Německa, vypalovaly židovské synagogy. Stejně dopadla i synagoga v Chomutově, ze které ale gestapo odneslo předem všechny cenné věci (většinou předány do městského muzea). Matriky, které také zabavilo, posloužily pak při soupisu židovského obyvatelstva. Šikanování Židů pokračovalo i v dalších dnech a měsících, až skončilo roku 1941 deportacemi do koncentračních táborů“⁵².

⁵¹ MERTOVIÁ, Kateřina, ed. *Německý nacionalismus a fašismus na Chomutovsku: dokumenty z let 1932-1945*. 1. vyd. Praha: TEPS, 1990. 98 s. ISBN 80-7065-055-9., str. 48

V květnu roku 1945 byly obnoveny původní hranice státu z roku 1918 a došlo k dalšímu nucenému vystěhování obyvatel, tentokrát Němců. Transporty Chomutov opouštěly ještě roku 1946 za přísných podmínek – každý vagon byl vybaven zdravotníkem a každý „odsouvaný“ dostal zásoby jídla na osm dní. Bohužel to neplatilo bezvýhradně, i z okolí Chomutova máme zprávy o excesech, kdy docházelo k vražedným útokům na německé obyvatelstvo. Podařilo se nám nalézt svědectví bývalého německého advokáta JUDr. Herberta Schürera⁵³, který měl v Chomutově své sídlo, o podmínkách, které panovaly v jednom z transportních táborů. Dle jeho výpovědi byly první skupiny Němců do tábora přivezeny 30. 5. 1945. Tábor byl umístěn ve staré sklárně mimo město. Spali na betonové podlaze bez příkrývky a nebyly zde zajištěny žádné zdravotnické služby. Z Chomutova sem byli převáženi převážně úředníci či představitelé strany (SdP). Z jeho výpovědi se dovídáme, že v noci z 6. na 7. července došlo v tomto táboře k masovému střelení, ale přesný počet obětí nelze zjistit, ale dle odhadů zde bylo zastřeleno 67 mužů⁵⁴.

52 BINTEROVÁ, Zdeňka et al. *Dějiny Chomutova*. Chomutov: Městský úřad, 1997. 115 s. ISBN 80-238-1756-6. str. 78

53 Zapsán do seznamu advokátů 22. 4. 1921, v seznamech Advokátní komory v Čechách se objevuje až do roku 1937.

54 www.wildevertreibung.de, „Die wilde Verteibung der Deutschen aus Nordböhmen 1945“ *Komotau (Chomutov)*, Der Förderverein der Stadt Saaz/Žatec e. V. Präsentiert die Wanderausstellung 2012

4) Okresní soudy – agenda, osobnosti soudců, soudní budova

4.1 Agenda okresního soudu

Jako soudy první instance vykonávaly okresní soudy občanskoprávní (nespornou i spornou) a trestní agendu. V rámci civilní **sporné agendy** byly příslušné pro spory:

1. jejichž hodnota nepřevyšovala 500 zlatých/ 1.000 korun (od r. 1892)/5.000 Kč (od r. 1921)
2. týkající se: nájmu a pachtu, rušení držby movitých a nemovitých věcí, věcí služebních a námezdních, sporů mezi hostinskými, dopravci a těmi, kdo použili jejich služeb, lékařů, učitelů a vychovatelů o odměny za jejich služby, náhrady škody na pozemcích, zrušení společného manželství a úpravy dalších rodinných poměrů
3. žádosti o prozatímní opatření
4. po reorganizaci soudů v roce 1868, byla sporná agenda rozšířena ještě o záležitosti: určení otcovství k nemanželskému dítěti, určení nebo úprava hranic pozemků, služebnosti bytů, výpovědi, vzniklých z pracovních poměrů.

Nesporná agenda okresních soudů byla tvořena zejména:

1. pozůstalostními záležitostmi
2. poručenskými záležitostmi
3. opatrovnickými záležitostmi
4. dočasnými rozvody (za srozumění manželů) a opětnými spojeními manželů⁵⁵
5. prohlášení za mrtvého
6. dobrovolnými vyrovnání věřitelů

⁵⁵ Dočasný rozvod upravovaly §§ 103 a násl. Obecného zákoníku občanského tak, že po vyjádření faráře soud vyslovoval rozvod manželství a podle § 110 obecného zákoníku občanského mohli manželé své opětné spojení oznámit soudu prostým oznámením, čímž došlo k obnově jejich manželství (takže v případě dalšího nesouladu by muselo být znovu rozvedeno).

Tyto otázky byly upraveny jednak v civilním řádu soudním tj. zákoně č. 113/1895 ř. z., a v zákoně č. 119/1873 ř. z., jímž se zavádí nový řád soudu trestního.

Okresní soudy v rámci své **trestní pravomoci** úplně projednávaly (fáze vyšetřovací i rozhodovací) přestupky a při vyšetřování zločinů a přečinů spolupracovaly a nadřízenými soudy. Místní příslušnost okresních soudů byla dána za prvé místem spáchání činu, za druhé bydlištěm obviněného nebo místem dopadnutí pachatele.

Okresní soudy byly dále pověřeny vedením **pozemkových knih** o nemovitostech, nacházejících se v obvodu soudu a řešení sporů ohledně těchto nemovitostí⁵⁶.

4.2 Okresní soud v Chomutově

Okresní soud v Chomutově vznikl 3. 6. 1850 v obvodě krajského soudu v Mostě a okresního trestního soudu v Žatci. Do obvodu Okresního soudu v Chomutově náležely v roce 1850 tyto obce: Ahníkov, Bečov, Bílence, Blahuňov, Brany, Břesno, Čermníky, Černovice, Donětice, Domina, Droužkovice, Holetice, Horní Ves, Hošnice, Hrušovany, Chomutov, Krásná Lípa, Krbice, Křisov, Lažany, Libouš, Lideň, Málkov, Místo, Naší, Nebovazy, Nechranice, Německé Kralupy, Nezabylice, Přechaply, Račice, Spořice, Stranná, Stráž, Strážky, Střezov, Suchdol, Sušany, Škrle, Tušimice, Údlice, Vičice, Všehrady, Vysočany, Vysoká, Vysoká Jedle, Zálezly, Zásada a Zelená.

V letech 1855 – 1875 byl Okresní soud v Chomutově přiřazen k vyšetřovacímu soudu v Kadani⁵⁷.

Dle stavu z roku 1930 byly v některých obcích, které jsou dnes součástí soudního obvodu Okresního soudu v Chomutově samostatné okresní soudy například v Jirkově, Kadani a Hoře sv. Šebestiána.

Po uzavření Mnichovské dohody a následné okupaci území v rámci Protektorátu Čechy a Morava (v letech 1938-1945) byl chomutovský soud

56 SOkA Chomutov s pracovištěm v Kadani. Inventář fondu Okresní soud Kadaň I. 1850-1938 č. 557, uspořádali Balášová Michaela, Kopica Jiří, Rak Petr 2007, Kadaň, str. 3-7

57 SOkA Chomutov s pracovištěm v Kadani. Rejstřík Okresní soud Chomutov 1850 - 1949, fond č. 29, uspořádal Pavel Janoušek 1961, Kadaň.

úředním soudem v oblasti zemského soudu v Mostě. Po skončení 2. světové války v roce 1945 byl zde v Chomutově opět obnoven okresní soud, který navíc vykonával působnost Okresního soudu v Hoře sv. Šebestiána.

Další větší změnu zaznamenal chomutovský soudní okres až v roce 1949, který už nespadá do rozsahu této práce, ale pro úplnost si jen dovoluji uvést, že v tomto roce byly k chomutovskému soudnímu okresu připojeny zrušené soudní okresy v Hoře sv. Šebestiána a Jirkově, v kterých byly dočasně zřízeny pobočky Okresního soudu v Chomutově.

4.2.1 Některé dochované trestní spisy Okresního soudu v Chomutově

Spisy, které se dochovaly z chomutovského soudu (spíše jejich torza), ještě nejsou roztrženy do fondů, navíc většina z nich podlehlá rozsáhlé skartaci⁵⁸ v kadaňském archivu⁵⁹. Spisy, které mi byly namátkou předloženy k prostudování pocházejí převážně z 30. let minulého století. Vzhledem k neuspořádanosti fondu a neúplně dochovaným spisům byly k bádání k dispozici pouze střípky, ze kterých je nutné poskládat mozaiku.

Není bez zajímavosti, že vzhledem k § 2 zákona č. 122/1920 Sb., jímž se stanoví zásady jazykového práva v republice Československé, a s ohledem na to, že většinu obyvatel předválečného Chomutova tvořili Němci byly rozsudky vyhlašovány sice jménem Československé republiky, avšak v němčině (česká znění, která jazykový zákon, vedle vyhotovení ve znění v jazyce „menšiny“ předpokládá, se ve fondech archivu nedochovala). Je samozřejmě úsměvné, že o německém obyvatelstvu hovoříme, ve smyslu jazykového zákona, jako o menšině, když v té době byli na území Chomutova v menšině spíše Češi (z 33.279 obyvatel bylo pouze 4.449 Čechů)⁶⁰.

58 Novější spisy od roku 1898 byly skartovány (dle archivačních pravidel) Archivem ministerstva vnitra v Praze (neznámo kdy) a dále zaměstnanci Státního archivu v Litoměřicích v letech 1952-1954.

59 Státní okresní archiv Chomutov s pracovištěm v Kadani

60 „Soudy, úřady a orgány republiky, jichž působnost vztahuje se na okres soudní, v němž podle posledního soupisu lidu obývá alespoň 20 procent státních občanů téhož, však jiného jazyka než československého, jsou ve všech věcech, jichž vyřízení náleží jim na základě toho, že působnost jich vztahuje se na tento okres, povinny přijímati od příslušníků jazyka této menšiny podání v témž jazyku a vydati vyřízení těchto podání nejen v jazyku československém, nýbrž i v jazyku podání.“ § 2 zákona č. 122/1920 Sb., jímž se stanoví zásady jazykového práva v republice Československé

Rvačka při schůzi německých národních socialistů v Chomutově I.

Případ, o kterém bych se ráda podrobněji zmínila, jelikož jako jediný z předložených spisů nám alespoň kusově popisuje události od počátku do konce, pochází z roku 1930 a jedná se o kauzu chomutovskými policisty nazvanou jako „rvačka při schůzi německých národních socialistů“. Případ byl udán vrchním strážmistrem Janem Franzem a vyšetřen za přítomnosti kapitána výk. Josefa Prokopa a strážmistra Bohuslava Kandlera, přičemž pachatel byl uveden jako neznámý.

Dne 18. IV. 1930 došlo Okresnímu soudu v Chomutově oznámení, které popisovalo následující události:

„Dne 29. března 1930 o 20 hodině uspořádala strana německých národních socialistů v Chomutově I, v Sadové dvoraně veřejnou, všeobecně přístupnou schůzi lidu s pořadem „Unser Kampf um Freiheit u. Brot“ (Náš boj za svobodu a chléb). Před započítím schůze došlo mezi příslušníky strany německých národních socialistů a příslušníky strany komunistické na schodišti v Sadové dvoraně, po 20. hod 30. min. k rvačce, takže oddíl městské policejní stráže nacházející se v pohotovosti, byl nucen zakročiti a tak dalšímu rvaní přítrž učiniti. Při tom bylo několik osob, které se rvačky účastnily, lehce zraněno“⁶¹. Po vyšetření případu na podnět státního zástupce bylo zjištěno, že se výše zmíněný den a hodinu „shromáždili ve vestibulu v Sadové dvoraně příslušníci komunistické strany v počtu asi 60-70 osob, kteří se chtěli schůze německých národních socialistů zúčastniti. Jelikož bylo mezi nimi mnoho nezaměstnaných dělníků, zdráhali se tito režijní příspěvek 1 Kč při vstupu do schůze zaplatiti. V důsledku toho šel tajemník komunistické strany Florián Schenk, předsedovi strany nár. soc. Josefu Tauberovi, a pokoušel se dosáhnouti toho, aby příslušníci jeho strany, kteří jsou bez zaměstnání, nemuseli režijní příspěvek platiti.“ Jak je dále uvedeno, Tauber souhlasil, že nezaměstnaní mohou jíti do schůze bezplatně, ale ostatní příslušníci komunistické strany, musí režijní příspěvek zaplatit. Jeden z komunistických příslušníků pak vyzýval ostatní, aby do schůze nechodili, že půjdou všichni najednou, čímž zablokovali celý vestibul a nikdo nemohl vejít. Navíc se chovali provokativně, že je inspektor Rudolf byl nucen vyzvat, aby se

61 SOkA Chomutov s pracovištěm v Kadani, nerozříděný fond Okresní Chomutov I., trestní spis sp.zn. T VII 723/30.

chovali klidně a udělali místo pro ostatní procházející. Po započetí schůze se všichni příslušníci komunistické strany (60-70 osob) odebrali na schodiště, kde se v meziposchodí vybíral režijní příspěvek. Pořadatelé vyzvali příslušníky komunistické strany, aby se prokázali potvrzením o tom, že jsou bez zaměstnání, a kdo se takovým potvrzením neprokáže, musí režijní příspěvek zaplatit. Rudolf Schmiedt, který se takovýmto potvrzením prokázal, byl jedním z pořadatelů „pozastaven“ s tím, že ještě před časem zaměstnání měl a tudíž by mohl příspěvek zaplatit. Mezi oběma stranami pak vznikla „slovní potyčka“, která měla za následek, že komunisté se pokusili násilím odtlačit stoly a protlačit kordon pořadatelů, aby si tak zjednali přístup do schůze.“ Pořadatelé hromadný postup zastavili tím, že stůl za nímž stáli, zatlačili až na okraj schodiště. Rudolf Schmiedt pak vypověděl, že „stál na posledním schodě /:19. schod:/ těsně před stoly, a když pořadatelé stůl posunovali ku předu a on nemohl zpět, poněvadž za ním se tlačili ostatní stoupenčí strany komunistické a hrozilo mu nebezpečí, že po zpátku padne přes schody mezi lidi, v důsledku čehož byl nucen stolu se přidržeti, což mělo za následek, že se o stůl tahali, a když pak tento byl pořadatelé uvolněn, strhl Schmiedt stůl sebou na schody, takže se stůl po lidech válel přes schody dolů.“ Obě strany se pak mezi sebou počaly rváti. Pořadatelé pak s další pomocí zatlačili komunisty přes schody dolů do vestibulu, kde rvačka pokračovala. „Při rvačce na schodech, jakož i ve vestibulu, přišlo několik zúčastněných k pádu, takže byli pošlapáni a ztlučeni a mnoha způsobeno zranění lehké povahy.“ Proti rvoucím pak zakročila, v pohotovosti připravená, městská policie. (Tato byla v pohotovosti připravená proto, že se dalo s určitostí očekávat, že dojde k nějakým výtržnostem z toho důvodu, že krátce před touto se konala jiná schůze národních socialistů v Žatci, které se zúčastnili také příslušníci komunistické strany z Chomutova, kteří ji rušili až došlo ke rvačce).

Této rvačky se účastnil i výše zmíněný Florián Schenk, který byl pronásledován dvěma příslušníky národní socialistické strany (*Hackenkreuzlery*) do kuchyně, kde měli pokračovat ve „rvaní“. Dle výpovědi pana Schenka, za nimi do kuchyně přišlo 4 až 5 policejních strážníků a začali je tlouci obuškem do hlavy. Když vyběhl druhými dveřmi z kuchyně na chodbu, policisté s útoky přestali. Z chodby pak utekl do vestibulu, při čemž vyrazil jednou rukou tabuli ve skleněných dveřích vedoucích z chodby do vestibulu.

Tento případ měl širší dosah také proto, že tajemník komunistické strany Florián Schenk během výslechu vypověděl, že během „uklidňování“ rvačky byl zasahujícími policisty týrán, když jej bez varování začali tlouci obušky do obličeje a způsobili mu rozsáhlá zranění, která si musel ještě týž večer nechat ošetřit. Z dalších výslechů však vyplývá, že policisté, které obvinil v místě útoku vůbec nebyli a dle očitých svědků (kuchtíků) policie proti němu a dalším rváčům zakročila až v momentě, kdy neuposlechli povel, aby přestali. Dle předkládané zprávy se nepodařilo zjistit kdo, kde a kdy Schenkovi zranění způsobil.

Navíc, události neskončily ve vestibulu Sadové dvorany, nýbrž z oznámení se dovídáme, že bylo učiněno trestní oznámení vůči dvěma zástupcům komunistické strany, kteří se zúčastnili rvačky proto, „*poněvadž po skončení schůze kolem 23 hodin 30 min. přepadl (Josef Kašpar) ještě s osmi komunisty v Údlické ulici v Chomutově I, F. Trappschuna a tohoto bez příčiny ztloukl. Rudolf Schmiedt přepadl pak společně ještě as s 20 příslušníky komunistické strany Eduarda Reichle z Chomutova a V. Lorenze a tyto tak, že krváceli*“. Proti tajemníku Floriánu Schenkovi bylo dále podáno trestní oznámení, poněvadž z neopatrnosti rozbil ve vestibulu v Sadové dvoraně sklo ve dveřích.

První veřejné hlavní přelíčení ve věci obviněných policistů, se konalo 16. VIII. 1930. Mezi obviněnými byl třiceti osmiletý Anton Rudolf (německé národnosti), městský policista v Chomutově, který mimo jiné vypověděl, že se necítí být vinen, jelikož komunisté se snažili „zaútočit na pokladny“, a že v kuchyni (kde měla rvačka pokračovat mezi F. Schenkem a příslušníky policie) vůbec nebyl. Rozsudek, který byl vynesena 6. května 1931 nad deseti strážníky a nadstrážníky byl v plném rozsahu zprošťující. Proti rozsudku podal Florian Schenk odvolání ke Krajskému soudu v Mostě, ale zde bylo odvolání zamítnuto jako neopodstatněné⁶².

4. 2. 2 Budova Okresního soudu v Chomutově

Soudní budova okresního soudu v Chomutově, tak jak ji známe dnes v ulici Na Příkopech č. p. 663 (v té době byla ulice nazývána ještě německy Auf dem Graben, Undere Stadtgraben, v roce 1877 došlo ještě ke zkrácení názvu ulice na Am Graben a po druhé světové válce byl tento název přeložen do češtiny -

62 SOkA Chomutov s pracovištěm v Kadani, neroztříděný fond Okresní Chomutov I., trestní spis sp.zn. T VII 723/30.

ulice, ve které stojí soudní budova totiž vede podél bývalého hradebního příkopu⁶³), byla dokončena v roce 1874⁶⁴. Do této doby sídlil soud v budově staré radnice na rohu náměstí v domě č.p. 4. Výstavba soudní budovy se plánovala již od roku 1854, kdy se městská rada rozhodla postavit novou budovu pro státní úřady, jelikož se v polovině 19. století dávalo dohromady okresní hejtmánství a upevňoval se okresní soud, bylo povinností města postarat se o místnosti pro tyto úřady. Dále bylo nutné najít byty pro tyto úředníky a zabezpečit vše, co bylo nutné k provozu těchto úřadů. Trvalo téměř 25 let, než byla budova hejtmánství a okresního soudu postavena a dvacet let se každý rok o této stavbě jednalo před městskou radou. Byla sestavena zvláštní komise, která měla na starosti jen tuto stavbu (!). Pro vyřešení otázky společné budovy úřadů přicházelo v úvahu několik variant: **1. zvýšení domu č.p. 4 v podloubí na náměstí** – k tomuto domu, ve kterém bydlel také velitel posádky, mělo být přistavěno další poschodí a do dvora tohoto domu měla být postavena velká budova pro úřady. Proti tomuto návrhu však společně a zarytě protestovali okresní hejtmán i velitel posádky. Nemožnost tohoto návrhu odůvodňovali tím, že by to odporovalo jejich společenskému postavení. Postavení obou představitelů státní moci (monarchistické) bylo v jedné hodnostní třídě a nebylo tedy přípustné, aby jeden z nich musel bydlet ve druhém poschodí. **2. vykoupení hotelu „Adler“** - neboli hostince U zlatého orla a upravit jej jako úřední budovu. S tímto návrhem však nesouhlasili samotní úředníci. **3. stavba nového domu v Pískové ulici** u dnešního Žižkova náměstí – stačilo vykoupit dům s přilehlým pozemkem zámečnického mistra Feilera a zde postavit velkou budovu. Tento návrh se neuskutečnil jelikož jej zastínil další velkorysý návrh – **4. rozebrat radnici, kostel sv. Kateřiny** a přilehlé budovy a na jejich místě postavit nové reprezentační budovy, v nichž by byly umístěny jak úřady městské, tak okresní. Náklady na tuto rekonstrukci by byly „pouhého“ půl milionu zlatých. Naštěstí se tento návrh setkal s obrovským odporem měšťanů, kteří tehdy sledovali jednání rady a tak se ani tento návrh neuskutečnil^{65, 66}.

Vzhledem k tomu, že v roce 1859 došlo ke zrušení pohřebiště z konce 15.

63 RAK, Petr a PACHNER, Jaroslav. *Chomutovská uličnice: stavebně-územní proměny a vývoj názvů ulic v Chomutově, Horní Vsi a Spořicích*. V Ústí nad Labem: Pro Město Chomutov vydal Albis international, 2005. 175 s. ISBN 80-86971-81-3.

64 ŠIMŮNEK, Robert, ed. Chomutov [kartografický dokument]. Chomutov: Statutární město Chomutov, 2007. 1 atlas (xiv, 10 s., 41 mapových listů). Historický atlas měst České republiky; 16. ISBN 978-80-7286-108-8. str. 4

65 BROŽOVSKÝ, Karel a ZÁBRANSKÝ, František. *Chomutov: historický průvodce a zajímavosti města*. Chomutov: Městský národní výbor, 1978. 207 s.

století u kostela sv. Wolfganga, rozhodla se městská rada pro postavení nového domu na tomto místě. (nový městský hřbitov byl založen u silnice do Spořic)⁶⁷. Projekt společné budovy okresního hejtmánství, okresního soudu, pozemkového úřadu a telegrafního úřadu vypracovala „Teplická stavební společnost“, konkrétně stavitel Helmich z Prahy za padesát tisíc zlatých. Radní projekt zaplatili, ale budova zůstala zatím jen na papíře. Okresní hejtman na započetí stavby naléhal, avšak byl uklidňován městskou radou, která posílala na staveniště jednu komisi za druhou, že se začne stavět co nejdříve. Jenže komise vždy dostala pouze odměnu za úřední výkon, podala své dobrozdání, ale stavět se nezačalo. Právě díky těmto komisím byla stavba měšťany nazývána „žralok“ č. 2 (žralokem č. 1 byla nazývána budova nové radnice⁶⁸), jelikož sami poznali, že peníze pouze „mizí v kapsách“ radních. Tento postup pokračoval až do voleb v roce 1868, kdy zvítězila liberální strana. „Ale i liberální otcové měli kapsy, poznali, že je dobře si je naplňovat. Když je měli dostatečně plné, tak rozhodli zahájit stavbu 2. března 1878“⁶⁹. S finálními přípravami započal tedy až 2. března 1878 stavitel Sigmund z Teplic. Budova, jejíž konečný rozpočet se nakonec vyšplhal na 109 000 zlatých, byla otevřena pro veřejnost 22. března 1874 a byla předána okresnímu hejtmanu k užívání⁷⁰.

Budova stála osamoceně za příkopy a její vchod směřoval k městu. Dosahovala (a stále dosahuje) výšky „20 sáhů“ a šířky „17 sáhů“ (tedy 35,856 metrů na výšku a 30,478 metrů na šířku⁷¹). Uprostřed je umístěn malý dvůr (dnes již zastřešený po rekonstrukci v roce 2001), budova je z větší části podsklepená (část sklepa se však propadla a je nepřístupná, dle svědectví dřívějších soudců), má dvě poschodí a 157 oken. Rozdělení místností bylo následující: v budově bylo umístěno 15 sklepů a prádelna, vpravo v přízemí se nacházely dvě kanceláře

66 PACHNER, Jaroslav a RAK, Petr. *Chomutovem krok za krokem: průvodce po památkách a minulosti města*. V Ústí nad Labem: Pro Statutární město Chomutov vydal Albis International, 2011. 148 s. ISBN 978-80-86971-34-6. str. 45

67 ŠIMŮNEK, Robert, ed. Chomutov [kartografický dokument]. Chomutov: Statutární město Chomutov, 2007. 1 atlas (xiv, 10 s., 41 mapových listů). Historický atlas měst České republiky; 16. ISBN 978-80-7286-108-8. str. 4

68 BROŽOVSKÝ, Karel a ZÁBRANSKÝ, František. *Chomutov: historický průvodce a zajímavosti města*. Chomutov: Městský národní výbor, 1978. 207 s, str. 72

69 BROŽOVSKÝ, Karel a ZÁBRANSKÝ, František. *Chomutov: historický průvodce a zajímavosti města*. Chomutov: Městský národní výbor, 1978. 207 s. str. 73

70 PACHNER, Jaroslav a RAK, Petr. *Chomutovem krok za krokem: průvodce po památkách a minulosti města*. V Ústí nad Labem: Pro Statutární město Chomutov vydal Albis International, 2011. 148 s. ISBN 978-80-86971-34-6. str. 45

71 www.jednotky.cz, převody jednotek, délka – staročeský sáh

pozemkových knih, kancelář okresního šikovatele, kancelář berního úřadu a také byt, který měl dva pokoje a kuchyň, který sloužil hlídači vězňů. Vlevo pak byly umístěny tři kanceláře berního úřadu, jednopokojový byt s kuchyní pro domovníka a dále tři kanceláře telegrafního úřadu. V zadní části přízemí se pak nacházelo 8 cel pro vězně. Do prvního poschodí byla umístěna společná hala. Vpravo od schodiště se nacházelo 9 kanceláří pro okresní soud a vlevo 5 kanceláří pro okresní hejtmanský úřad. V zadní části se nacházely ještě čtyři kanceláře báňského revírnického úřadu. Druhé poschodí sloužilo k ubytování úředníků. Nacházel se zde byt pro okresního hejtmána, okresního soudce, přednosty telegrafního úřadu a jednoho úředníka hejtmanského úřadu.⁷²

Na místě bývalého hřbitova u kostela sv. Wolfganga, který zde býval již od poloviny 15. století a sloužil k pohřbívání téměř čtyři sta let, byl v roce 1874 založen malý park (Chomutovské zastupitelstvo o tom rozhodlo na svém zasedání 29. listopadu 1873). Původně se uvažovalo i o variantě, že by byl zastavěn domovním blokem, nebo že by byl využíván jako dobytčí trh⁷³. Tento „parčík“, který nesl od roku 1913 jméno Theodora Körnera (podle německého spisovatele a národně-osvobozenického hrdiny z doby napoleonských válek), dodal prostoru charakter čtvrtého chomutovského náměstí (avšak nikdy jako náměstí úředně pojmenován nebyl)⁷⁴.

4. 3 Okresní soud v Kadani

Stejně jako ostatní české okresní soudy, vznikl i Okresní soud v Kadani na základě císařských rozhodnutí z června 1849⁷⁵. Svou činnost zahájil okresní soud dne 27. 5. 1850 v budově bývalého minoritského kláštera (postaveného roku 1789 a přestavěného v 19. století pro potřeby piaristického gymnasia, jehož činnost skončila v roce 1823). Dnes je v této budově sídlo Státního okresního archivu.

Okresní soud v Kadani náležel do obvodu Zemského (od roku 1855

72 BROŽOVSKÝ, Karel a ZÁBRANSKÝ, František. *Chomutov: historický průvodce a zajímavosti města*. Chomutov: Městský národní výbor, 1978. 207 s. str. 73

73 PACHNER, Jaroslav a RAK, Petr. *Chomutovem krok za krokem: průvodce po památkách a minulosti města*. V Ústí nad Labem: Pro Statutární město Chomutov vydal Albis International, 2011. 148 s. ISBN 978-80-86971-34-6. str. 45

74 ŠIMŮNEK, Robert, ed. *Chomutov [kartografický dokument]*. Chomutov: Statutární město Chomutov, 2007. 1 atlas (xiv, 10 s., 41 mapových listů). Historický atlas měst České republiky; 16. ISBN 978-80-7286-108-8. str. 5

75 Rozhodnutí č. 278/1849 ř.z. ze dne 14. 6. 1849 a rozhodnutí č. 290/1849 ř.z. ze dne 26. 6. 1849

Krajského) soudu v Mostě. Vzhledem ke své poloze v centru lidnatého zemědělského Poohří, byl ustanoven jako okresní soud I. třídy, tedy okresní soud sborový pro výkon trestního soudnictví s rozšířeným obvodem této působnosti i pro území okresních soudů v Doupově a Přísečnici. Personálně byl tvořen jedním okresním soudcem v hodnosti „rady zemského soudu“, třemi asesory (přisedící), auskultantem, vedoucím pozemkových knih, dvěma kancelisty, dvěma soudními vykonavateli a dozorcem vězňů.

Po zahájení činnosti Okresního soudu Kadaň spadaly do jeho působnosti tyto obce: Pavlov, Hradiště, Úhošťany, Úhošť, Srní, Peklo, Kadaňský Rohozec, Háj, Žďov, Vojnín, Prunéřov, Bystřice, Pětipsy, Kadaňská Jeseň, Pokutice, Želina, Zásada u Rašovic, Kadaň, Klášterec nad Ohří, Klášterecká Jeseň, Kotvina, Kojetín, Ratiboř, Růžová, Vlkaň, Louchov, Domašín, Libědice, Račetice, Lužice, Zvoníčkov, Dlouhý Luh, Pastviny, Martinov, Velká Lesná, Humnice, Litoltov, Tunkov, Mikulovice, Potočná, Vernéřov, Okounov, Krupice, Korunní, Oslovice, Poláky, Dolany, Drahonice, Hořenice, Malé Krhovice, Lomazice, Nová Víska u Rokle, Prahy, Milžany, Přezetice, Vrchnice, Perštejn, Ondřejov, Rájov, Černýš, Rokle, Hradec, Krásný Dvoreček, Radonice, Radnice, Hůrka, Jindřichov, Ostré, Rašovice, Suchý Důl, Lestkov, Miřetice u Klášterce nad Ohří, Čachovice, Chotěnice, Běšice, Tušimice, Stáž nad Ohří, Vinaře, Blov, Vidolice, Vilémov, Vintířov, Miřetice u Vintířova, Radechov, Boč, Malý Mrzín a Smilov.

Vzhledem k tomu, že vznikem samostatného státu nedošlo k žádným zásadním změnám v organizaci soudnictví, zůstala zmíněná organizace zachována až do roku 1938. V říjnu 1938 začal kadaňský soud působit jako tzv. říšský úřední soud (*Amtsgericht*), jež spadal do obvodu říšského zemského soudu v Mostě (*Landgericht*). Od května 1945 byla činnost okresního soudu obnovena dle zákonů platných za první republiky. Okresní soud v Kadani byl formálně zrušen poúnorovými komunistickými reformami státní správy k 31. 1. 1949⁷⁶. Na jeho činnost navázal lidový okresní soud s působností kryjící se s obvodem Okresního národního výboru Kadaň⁷⁷. Dnes soudní obvod Kadaň spadá pod působnost Okresního soudu v Chomutově.

76 Na základě zákona č. 320/1948 Sb. z 22. prosince 1948 Zákon o územní organizaci krajských a okresních soudů., doplněného nařízením ministra spravedlnosti č. 11/1949 Sb. z 29. ledna 1949, kterým se stanoví sídla krajských soudů a sídla a obvody okresních soudů.

77 SOkA Chomutov s pracovištěm v Kadani. Inventář fondu Okresní soud Kadaň I. 1850-1938 č. 557, uspořádali Balášová Michaela, Kopica Jiří, Rak Petr 2007, Kadaň, str. 3-7

4. 4 Okresní soud v Hoře sv. Šebestiána

Okresní soud v Hoře sv. Šebestiána zahájil svou činnost 17. července 1850. Jednalo se o **nejmenší** soudní okres v celých Čechách a důvodem pro jeho zřízení bylo hlavně drsné podnebí, jelikož v zimních měsících se náhorní planina Krušných hor potýkala se špatnou dopravní dostupností. Z počátku byl soudní okres tvořen, vedle sídla soudu, jen čtyřmi vesnicemi (Hora sv. Šebestiána, Jilmová, Menhartice, Nová ves u Křimova a Pohraničí). Jednalo se o jeden ze dvou (v celé republice) okresních soudů III. třídy⁷⁸. Personálně byly soudy III. třídy obsazeny okresním soudcem, kancelistou a soudním sluhou. Své sídlo měl okresní soud v domě č.p. 2 na náměstí, bývalého královského horního města, v Hoře sv. Šebestiána. Původní budova stojí dodnes a je zde restaurační zařízení.

Okresní soud v Hoře sv. Šebestiána náležel do obvodu Krajského soudu v Mostě. Co se týče trestní agendy spadal nejprve v letech 1850-1855 pod Okresní soud v Žatci, jelikož byl součástí okresního hejtmantství Žatec a od roku 1855 do roku 1873 byl podřízen vyšetřovacímu soudu v Kadani a k jeho soudnímu okresu bylo připojeno bývalé královské horní město Výsluní (přičleněno ze soudního okresu Přísečnice). Od září 1868 patřil do politického okresu Chomutov až do svého zrušení. V roce 1903 se jeho soudní okres rozrostl o agendu obcí Načetín, Jindřichova Ves a Načetín-část (Kienhaid), které mu byly přičleněny od Okresního soudu Jirkov. V období druhé republiky a Protektorátu působil jako říšský úřední soud v působnosti Zemského soudu v Mostě.

Po květnu 1945 byl v Hoře sv. Šebestiána okresní soud formálně obnoven, avšak jeho působnost ve skutečnosti vykonával Okresní soud v Chomutově. Hlavním důvodem bylo snížení počtu obyvatelstva, které se sice trvale snižovalo už od konce 19. století, ale odsunem Němců klesl počet obyvatel o více než 80% (v roce 1930: 1.322 obyvatel, v roce 1950: 276 obyvatel). Legislativně byla činnost tohoto soudu ukončena, stejně jako kadaňského okresního soudu, zákonem č. 320/1948 Sb., a na něj navazujícím nařízením ministra spravedlnosti č. 11/1949 Sb.⁷⁹.

⁷⁸ Tím druhým byl nedaleký Okresní soud v Hoře sv. Kateřiny v okrese Most

⁷⁹ SOkA Chomutov s pracovištěm v Kadani. Inventář fondu Okresní soud Hora sv. Šebestiána. (1842) 1850-1938 č. 525, uspořádal Rak Petr 2004, Kadaň, str. 2-3

4. 5 Osobnosti soudců

4. 5. 1 JUDr. Arnošt (Ernst) Ferdinand Storch

Je jednou z nejvýznamnějších a nejdiskutovanějších chomutovských osobností té doby. Narodil se 3. dubna 1865 v Bílencích. Jeho otcem byl Franz Storch (1820-1892), který byl v té době hospodářským správcem zdejších statků, patřících šlechtické rodině Buquoyů. Jeho matka, rozená Seidlerová, pocházela z rodiny bývalého ředitele panství Červený Hrádek. Rodiče se do Chomutova přestěhovali v době Storchova dospívání, kde se jeho otec stal ředitelem parního mlýna (na jeho místě dnes stojí budova Komerční banky). V roce 1884 ukončil chomutovské gymnázium s výborným prospěchem a po roční vojenské službě u 11. pěšího pluku v Praze stejně snadno absolvoval pražskou německou právnickou fakultu (v době jeho studií ještě na „Karlo-Ferdinandově univerzitě“). Své studium završil v roce 1889, kdy získal doktorát. Během následujících osmi let obohatil své dosud teoretické znalosti praktickými právními zkušenostmi nejprve u Krajského soudu v Mostě, Okresního soudu v Chomutově a u vídeňského advokáta dr. Pergelta. Z Vídně se vrátil zpět do Chomutova a v roce 1897 si zde otevřel vlastní advokátní kancelář. O deset let později se oženil. Jeho ženou se stala Anna Františka Kateřina Braunová z braniborského Grünwaldu. Svatba se konala 20. března 1907 v protestantském kostele v nevěstině bydlišti (ačkoli sám Storch byl katolík a až později konvertoval k evangelické víře). Storchovi měli tři syny. Brzy po svatbě se narodil první z nich, Eberhard, jako druhý o pět let později Ernst Ralmund Wolfgang a jako třetí v roce 1917 Friedrich. Rodina žila v honosné vile u městského parku v dnešní ulici Čelakovského (tehdy Schillerstrase). Tento dům dodnes stojí v sousedství Dětského domova a školní jídelny, je však opuštěný⁸⁰.

Do místního politického života Storch vstoupil ihned po návratu do Chomutova. V roce 1897 byl kooptován do správního výboru chomutovské městské spořitelny, krátce poté se stal velitelem měšťanského sboru ostrostřelců, v letech 1908 až 1924 byl členem Okresního výboru Chomutov-Hora sv. Šebestiána. Jako vrchol jeho politické kariéry můžeme považovat jeho zvolení starostou 30. března 1910, když dosavadní starosta Anton Schiefer, který stál v čele města od roku 1897, již na svou funkci znovu nekandidoval. Starostou města

⁸⁰ Viz přílohy

zůstal s výjimkou krátkého období od 8. února 1929 do 8. července 1929 až do roku 1933. Ve své funkci tak vydržel nejdéle ze všech starostů dvacátého století⁸¹. Za mimořádnou péči, kterou věnoval správě Chomutova mu byl dokonce v roce 1917 udělen Válečný kříž za civilní službu 2. třídy⁸².

Jako přesvědčený německý nacionalista byl v letech 1918-1919 aktivním účastníkem politických akcí Němců a ostře protestoval proti ČSR. V září 1919 stál u zrodu Německé národní strany, a po jejím vzniku byl krátce i jejím předsedou. Na počátku 20. let vysokou politiku opustil a věnoval se povinností chomutovského starosty. Musí se mu přiznat, že se o další rozvoj Chomutova opravdu zasloužil. Pod jeho vedením řešilo město úspěšně stavbu nových bytů, roku 1920 koupilo zdejší plynárnu a elektrárnu, 8. září 1923 bylo zpřístupněno městské muzeum, archiv a roku 1924 knihovna a tím se značně zvýšila kulturní úroveň města⁸³. Na přelomu let 1933 a 1934 musel Storch radnici opustit, a to na základě zákona chránícího českou demokracii proti hitlerovskému Německu – zákona č. 201/1933 Sb., o zastavování činnosti a rozpuštění politických stran ze dne 25. října 1933⁸⁴. Dle §10 odst. 1 tohoto zákona byli všichni příslušníci DNP a DNSAP (jako rozpuštěné strany dle tohoto zákona) zbaveni všech veřejných funkcí v místní samosprávě, do kterých byli zvoleni, jmenováni nebo jiným způsobem dosazeni.

Přes Storchovu přízeň k nacionalistickým hnutím působících v pohraničí je jeho osobnost přijímána pozitivně a je vnímán jako člověk, který naše město kladně ovlivnil a podstatně přispěl k jeho rozvoji.

Arnošt Storch zemřel dne 23. května 1938 ve svém domě č.p. 854 v bývalé Schillerově, nynější Čelakovského ulici, v důsledku pneumonie (zánět plic). Následující den otiskl Deutsches Volksblatt tuto zprávu:

„Staré německé město Chomutov utrpělo bolestnou ztrátu. Před městskou radnicí a městskou věží vlají ode dneška pochmurné smuteční vlajky za věrného

81 Kolektiv autorů. *Významné osobnosti Chomutovska* 6. 2008: Středisko knihovnických a kulturních služeb Chomutov

82 „*Toto vyznamenání bylo založeno v roce 1916 jako vyznamenání pro civilní osoby, které se zasloužily o úspěšné vedení války.*“ Katalog výstavy Oblastního muzea v Chomutově ze dne 5. 6. -31. 8. 2008. *Chomutovský starosta Dr. Ernst Storch (1865-1938)*. Chomutov

83 RAK Petr; *Chomutovský starosta dr. Ernst Storch* Památky, příroda, život, ročník 28, 1996, číslo 2, Okresní muzeum v Chomutově, ISSN 0231-5076

84 Kolektiv autorů. *Významné osobnosti Chomutovska* 6. 2008: Středisko knihovnických a kulturních služeb Chomutov

občana města, který jeho dějiny vedl a řídil více jak 20 let, právě v nejtěžších a nejtěživějších letech války a v poválečném období vedl město jistýma rukama, vřelou láskou k národu a vlasti, s jemu vlastní obratností a svědomitostí, s moudrou obezřetností a houževnatou vytrvalostí. Starý pan starosta dr. Ernst Storch již není mezi námi“ ⁸⁵.

Dne 27. 5. 1938 se na jeho počest konala smuteční slavnost, při které byla jeho rakev ponechána v zasedací síni chomutovské radnice a postupně k ní přistupovali lidé, aby se rozloučili. Byl pohřben do rodinné evangelické hrobky na chomutovském hřbitově, který se do dnešních dnů nedochoval.

4. 5. 2 JUDr. Jiří Metzl

Bohužel se nám nepodařilo dohledat seznamy soudců, kteří by v této době působili při Okresním soudě v Chomutově. O tom, že Jiří Metzl jako soudce skutečně působil víme z trestního spisu, který byl rozebrán výše (kapitola 4. 2. 2), jelikož v této věci rozhodoval, další prameny však zcela absentují.

⁸⁵ Katalog výstavy Oblastního muzea v Chomutově ze dne 5. 6. -31. 8. 2008. *Chomutovský starosta Dr. Ernst Storch (1865-1938)*. Chomutov

5) Advokacie na Chomutovsku

Informace o výkonu advokacie v Chomutově nám bohužel nemůže příliš popsat ani Navrátilův almanach, jelikož pravděpodobně žádný z tehdy žijících advokátů nepůsobil v „umění, vědě, krásném písemnictví a politice“, a proto se o něm Dr. Navrátil ve svém životopisném slovníku čs. právníků nezmiňuje.

Naštěstí však zmiňuje alespoň několik advokátů z okolních měst. Například **Václava Bendla**, který byl do seznamu advokátů zapsán 25. června 1908. Narodil se 8. července 1870 v Praze a zpočátku působil jako advokát ve Slezské Ostravě a byl místostarostou Moravsko-slezské župy. Poté byl v Příboře starostou Sokola a odtud se odstěhoval do Mostu, kde byl zvolen starostou župy Krušnohorské. Dle dostupných pramenů bylo jeho sídlo zapsáno v Mostě minimálně od roku 1926. Během svého působení ve Slezské Ostravě byl jednatelem Polit. Spolku pokrokového a zúčastnil se národní práce v Ostravsku i na Těšínsku. Když se přestěhoval do Mostu, uplatňoval se v národnostní práci. Byl politicky angažován ve státoprávně pokrokové straně a po vzniku strany státoprávně demokratické v roce 1918 stal se jejím předním pracovníkem na Mostecku a byl zvolen předsedou správní komise města Most. Zemřel 26. března 1927 v Poděbradech⁸⁶.

Prvním známým (díky Navrátilovu almanachu) právníkem pocházejícím z Chomutova byl rytíř **Jan Jakub Weingarten**, který se narodil v roce 1629 v Chomutově, kde absolvoval jezuitské gymnázium, poté pokračoval ve studiích v Praze, kde se nakonec usadil a stal se soudcem a zabýval se též advokací. Byl považován za jednoho z nejvýznamnějších právnických spisovatelů.

Jedinou známou advokátkou v tomto období v okolí Chomutova byla v Žatci působící **Markéta Jankaová**, která byla do seznamu advokátů zapsána 19. 3. 1932. Svou praxi však vykonávala jen do roku 1935, kdy se v seznámech objevuje naposledy. O jejím dalším životě nemáme bohužel žádné zprávy.

Dle dochovaných seznamů advokátů Advokátní komory v Čechách můžeme alespoň částečně mapovat počet advokátů v Chomutově a okolních obcích náležející pod jurisdikci mosteckého krajského soudu. Pro zjednodušení

⁸⁶ NAVRÁTIL, Michal. *Almanach československých právníků: životopisný slovník čs. právníků, kteří působili v umění, vědě, krásném písemnictví a politice od Karla IV. počínaje až na naše doby: k III. sjezdu čs. právníků v Bratislavě ...* V Praze: M. Navrátil, 1930. 560 s.

orientace jsem vytvořila přehled rozdělený po jednotlivých ročnících a městech⁸⁷. Vzhledem k tomu, že se nám nedochovaly seznamy advokátů z raných let republiky, můžeme své bádání začít až v roce 1926. V tomto roce již je v Chomutově zapsaných 15 advokátů, z nichž nejdelší, v té době již třináctiletou, praxi za sebou měli Arnošt Rzesacz a Arnošt Storch, kteří byli do seznamu advokátů zapsáni již v roce 1897. Postupně počet advokátů v Chomutově stoupal až na nejvyšší počet 31, kterého bylo dosaženo před 2. světovou válkou (Dnes je v Chomutově zapsáno 32 advokátů)⁸⁸. Údaje o praktikujících advokátech za války k dispozici bohužel nemáme a dle prvního dochovaného poválečného seznamu advokátů z roku 1948 můžeme zjistit, že žádný z advokátů ze seznamu z roku 1937 se ke své praxi po válce již nevrátil.

Vlastně máme prokazatelný záznam, že ze 154 advokátů zapsaných v obvodu Krajského soudu v Mostě přežilo a vrátilo se ke své praxi po roce 1945 pouze 13 advokátů.

Zajímavé je také sledovat, jak se jména advokátů v menších obcích příliš nemění. Například v obci Postoloprty, která měla v roce 1930 650 obyvatel⁸⁹, byli usídleni od roku 1919 dva advokáti, Otto Hartig a Robert Neubaer, kteří v obci působili dle posledního seznamu až do roku 1937.

87 Viz Přílohy

88 [Www.cak.cz](http://www.cak.cz), Vyhledávání advokátů a koncipientů, 14. 3.2014, Chomutov

89 [Www.breznouloun.cz](http://www.breznouloun.cz), Domovědný sborník české obecné školy ve Březně u Postoloprty, 1. 7. 2010

6) Vybrané osobnosti advokátů

6.1 JUDr. Arnošt Storch

Vzhledem k tomu, že je o životě této osobnosti pojednáno již výše (kapitola 4 5. 1), tento oddíl popisuje převážně jeho advokátní kariéru.. Dle dostupných pramenů, tedy každoročně vydávaných seznamů advokátní komory v Čechách, které bohužel začínají až od roku 1926, máme doloženo, že Arnošt Storch měl sídlo své advokátní kanceláře v Chomutově od svého zapsání do seznamu advokátů 1. ledna 1897 až do své smrti, jelikož se naposledy objevuje v záznamech Advokátní komory v Čechách v roce 1937⁹⁰. Sídlo jeho kanceláře bylo umístěno v ulici Na Příkopech⁹¹, kde sídlil též chomutovský okresní soud. Dnes je v domě jeho bývalé kanceláře modlitebna Církve bratrské a Bratrské jednoty baptistů. Z doby, kdy zde měl Storch svou kancelář zde zbylo staré zrezivělé zábradlí na schodišti a sklepní prostory, jinak od té doby dům prošel mnoha úpravami⁹².

Vzhledem k jeho úspěšné politické kariéře však můžeme soudit, že se advokacii jako takové příliš věnovat nemohl (myšleno v období, o kterém pojednává tato práce). Jelikož advokátní řád, jak bylo již zmíněno výše, neslučoval výkon státní placené funkce s výkonem advokacie a dokonce nastoupení placené státní funkce spojuje se zánikem advokátství, po dobu, kdy tedy působil jako chomutovský starosta (1910 – 1933), musel Arnošt Storch svou praxi přerušit a navázat mohl až po nuceném opuštění úřadu v roce 1933.

Dle přípisu k trestnímu spisu T VII 992/30, který se dochoval v archivu, měl Arnošt Storch společnou kancelář s advokátem Ottem Kühnem⁹³, který byl do seznamu advokátů zapsán 2. ledna 1925 (krom dochovaného hlavičkového papíru⁹⁴ v trestním spise to bylo též zmíněno během výstavy, která byla v roce 2008 uspořádána na počest výročí 70. let od jeho úmrtí).

O životě Storchovy rodiny se nedochovalo mnoho údajů, ale je známo, že

90 Advokáti zapsaní v advokátní listině dne 15. března 1937 (knihovna České advokátní komory)

91 Katalog výstavy Oblastního muzea v Chomutově ze dne 5. 6. -31. 8. 2008. *Chomutovský starosta Dr. Ernst Storch (1865-1938)*. Chomutov

92 Viz Přílohy

93 SOkA Chomutov s pracovištěm v Kadani, neroztříděný fond Okresní Chomutov I., trestní spis sp.zn. T VII 723/30.

94 Viz Přílohy

nejstarší syn Eberhard šel v otcových šlépějích a stal se právníkem. Zůstal v Chomutově a spolu s manželkou, se kterou se oženil v roce 1933, Friedou Döfelovou a dcerou Ulrikou bydleli společně v domě Storchových. Jejich působení v Chomutově je zakončeno v roce 1945, kdy byly manželka Käthe (jak jí doma říkali), snacha Frieda a vnučka Ulrike odsunuty v transportu č. 4 do sovětské okupační zóny v Německu. Všichni Storchovi synové byli v té době pravděpodobně v zajetí, víme o nich, že válku přežili a zemřeli až v 70. a 80. letech v okrese Wiesbaden (tehdejší NSR)⁹⁵.

6. 2 JUDr. Otto Kühn

Byl zapsán do seznamu advokátů 2. ledna 1925 a dle zjištěných informací měl společnou kancelář s výše jmenovaným Arnoštem Storchem. Ve zprávě o činnosti SdP Chomutov z 15. června 1938 vrchní strážmistr Forst informuje o tom, že Dr. Kühn odcestoval dne 14. června 1938 k osobní rozmluvě ke Konrádu Henleinovi do ústředí v Chebu, odkud se má vrátit až 17. června⁹⁶, z čehož můžeme soudit že byl vlivným členem SdP. V dochovaných záznamech advokátní komory se naposledy jako praktikující advokát objevuje v roce 1937, avšak k jeho titulování advokátem ve zmíněném dokumentu můžeme usoudit, že praxi udržoval minimálně do počátku války.

Dále se nám o něm podařilo zjistit, že působil jako zástupce tehdejšího purkmistra Eduarda Fiedlera.

6. 3 JUDr. Jindřich Feiler

Dle záznamů advokátní komory v Čechách byl do seznamu advokátů Jindřich Feiler zapsán 30. 8. 1926. Vedle své advokátské praxe byl od 1. června 1938 vedoucím „FS“ *Freiwilliger Schutzdienst* (Dobrovolnická ochranná služba), která byla organizována při SdP. Organizaci FS měli tvořit příslušníci pořadatelských sborů, černě odění, museli být vojíny v záloze aspoň 175 cm vysokí. Členem FS oddílu mohli být pouze osoby, které byly organizovány ve straně SdP již od počátku založení, nebo které byly příslušníky bývalé strany DNSAP. Krom toho musel každý člen prokázat potřebnými doklady svůj německý

⁹⁵ Katalog výstavy Oblastního muzea v Chomutově ze dne 5. 6. -31. 8. 2008. *Chomutovský starosta Dr. Ernst Storch (1865-1938)*. Chomutov

⁹⁶ MERTOVIÁ, Kateřina, ed. *Německý nacionalismus a fašismus na Chomutovsku: dokumenty z let 1932-1945*. 1. vyd. Praha: TEPS, 1990. 98 s. ISBN 80-7065-055-9. str. 50

árijský původ – tedy, že on sám a jeho rodiče pochází z německého rodu⁹⁷. „*Tato organizace, i kdyby neměla být úřady povolena, bude prý existovat dále, třeba pod jiným jménem a Stabsschefem zůstane Wili Brandner, i když by jeho titul měl mít jiné úřední označení*“⁹⁸. Jindřich Feiler působil v období Protektorátu jako chomutovský landrát po němž převzal vedení města Dr. Rödling⁹⁹.

6. 4 JUDr. Heřman (Hermann) Hirsch

Heřman Hirsch se narodil v roce 1860 v Mašťově. Jeho manželkou byla Laura Hirsch, roz. Fogel. Do seznamu advokátů Advokátní komory v Čechách byl zapsán dne 27. října 1893¹⁰⁰. Heřman Hirsch byl v letech 1919-1923 předsedou židovského sdružení, které působilo v Chomutově a pak znovu od roku 1925 minimálně do roku 1934¹⁰¹. Jak je psáno v jednom z dobových pramenů, „*jeho znalosti a zápal pro vše židovské jej předurčovaly stát se vůdcem židovského společenství*“¹⁰². Zde však jeho „židovská angažovanost“ nekončí. Byl dále za zásluhy jmenován druhým předsedou sdružení „Theodora Herzla“, které bylo založeno v roce 1904 jako „vyústění renesančního hnutí v judaismu“. Toto společenství mělo významné zásluhy na rozšíření a prohloubení sionistické myšlenky¹⁰³ i na život samotných židů¹⁰⁴. Členem tohoto sdružení byl také další chomutovský advokát Emil Seligmann.

Minimálně od roku 1926 měla jeho advokátní kancelář sídlo v Chomutově. Heřman Hirsch vykonával praxi nejméně do roku 1937, kdy se ještě jako zapsaný

97 MERTOŮVÁ, Kateřina, ed. *Německý nacionalismus a fašismus na Chomutovsku: dokumenty z let 1932-1945*. 1. vyd. Praha: TEPS, 1990. 98 s. ISBN 80-7065-055-9. str. 58

98 MERTOŮVÁ, Kateřina, ed. *Německý nacionalismus a fašismus na Chomutovsku: dokumenty z let 1932-1945*. 1. vyd. Praha: TEPS, 1990. 98 s. ISBN 80-7065-055-9. str. 38

99 MERTOŮVÁ, Kateřina, ed. *Chomutovsko 1945-1948: sborník dokumentů*. Vyd. 1. Praha: Tisková, ediční a propagační služba, 1989. 101 s. ISBN 80-7065-012-5.

100 Advokátní komora v Čechách, rok 1926 (knihovna ČAK)

101 (rok sepsání pramene, pozdější historii sdružení neznáme)

102 WENISCH Rudolf Dr.: *Geschichte der Juden in Komotau*, Jews and Jewish Communities of Bohemia (Hugo Gold; 1934), Die Juden und Judengemeinden Böhmens in Vergangenheit und Gegenwart – Komotau, str. 303

103 „Sionismus (z hebr., podle hory Sinaj), židovské národní hnutí, které usiluje o obnovu a obranu židovského státu v Izraeli. Hlavní představitel s. T. Herzl pod vlivem Dreyfusovy aféry zorganizoval v roce 1897 v Basileji 1. sionistický kongres, kde byla založena Světová sionistická organizace. Přistěhovalectví židovských osadníků na území Palestiny bylo největší zvláště v obdobích kolem obou světových válek. Po 2. světové válce se podařilo uskutečnit myšlenku s., když byl vyhlášen stát Izrael.“ *Universum: všeobecná encyklopedie*. Vyd. 1. Praha: Odeon, 2000-2001. 10 sv. ISBN 80-207-1060-4.

104 WENISCH Rudolf Dr.: *Geschichte der Juden in Komotau*, Jews and Jewish Communities of Bohemia (Hugo Gold; 1934), Die Juden und Judengemeinden Böhmens in Vergangenheit und Gegenwart – Komotau, str. 304

advokát objevuje v seznamech advokátů. Během války se přestěhoval do Prahy a vzhledem k nadcházejícím událostem je jasné, že byl nejpozději v roce 1940 v důsledku svého židovského původu ze seznamu advokátů vymazán¹⁰⁵. Heřman Hirsch zemřel v koncentračním táboře Treblinka v Polsku¹⁰⁶.

Z dobových pramenů se nám dochovala jeho fotografie a díky izraelské internetové databázi obětí holokaustu se nám dochovala „stránka ze svědectví“ jeho dcery¹⁰⁷.

6. 5 JUDr. Emil Seligmann

Byl stejně jako Heřman Hirsch členem předsednictva sionistického hnutí Theodora Herzla a advokátem se sídlem v Chomutově. Emil Seligmann byl do seznamu advokátů zapsán dne 22. července 1919 a dle dostupných záznamů své povolání vykonával až do roku 1937. Po válce už svou praxi v Chomutově neobnovil.

6. 6. JUDr. Richard Weil

Richard Weil se narodil 2. 6. 1880 a žil ve Střibře. Do seznamu advokátů byl zapsán dne 22. 12. 1913. Svá studia v Praze zakončil v roce 1905. „Přípravnou službu právníkou“ vykonával u F. Jentsche, advokáta v Praze, a to od 10. 8. 1906 do 27. 7. 1929. V měsíci srpnu roku 1909 byl veden u H. Ledera, advokáta z Eibenschitz. Dále nastoupil u O. Kohlera, advokáta z Karlových Varů a konečně, od 1. 10. 1910 vykonával praxi u chomutovského advokáta Richarda Golgmanna do 11. 11. 1912. V období od 12. 11. 1913 do 2. 12. 1913 nastoupil u Lea Frieda, taktéž chomutovského advokáta (zapsaného do seznamu advokátů 7. 6. 1912). Samostatnou advokátní praxi vykonával v Chomutově nepřetržitě od roku 1913 do 1. října 1938, a poté se odstěhoval do Prahy (v důsledku obsazení sudetského území), kde mu však nebylo povoleno přesídlení k výkonu advokacie v tehdejší obvodu advokátní komory. Dle zprávy z 26. července 1940 nebyl k tomuto datu z advokátní listiny vymazán. Jeho další osud již nám není z jeho spisu v matrice znám¹⁰⁸.

¹⁰⁵ Na základě vládního nařízení o právním postavení židů ve veřejném životě č. 136/1940 Sb. z. a n.

¹⁰⁶ [Www.yadvashem.org](http://www.yadvashem.org), The Central Database of Soah Victim's Names, Hermann Hirsch

¹⁰⁷ Viz přílohy

¹⁰⁸ Česká advokátní komora, Historická matrika, spis: JUDr. Richard Weil

6. 7 JUDr Rudolf Müller

Narodil se 24. 8. 1903 v Meziříčí. Vystudoval právnickou fakultu v Praze, přičemž svá studia ukončil v roce 1927. Koncipientskou praxi absolvoval u výše zmíněného chomutovského advokáta Richarda Weila (od 31. 12. 1931) a Fiedricha Ecksteina, advokáta z Děčína (od 2. 1. 1938). Povinnou praxi u sborového soudu odbyl u Okresního soudu ve Kdyni (v dnešním Plzeňském kraji). Advokátní zkoušku, rozdělenou na písemnou část a část ústní, vykonal u Vrchního soudu v Praze ve dnech 9. a 10. ledna a 19. ledna 1933. Jeho zkušební komisařem byl R. Selb, advokát v Praze. Do seznamu advokátů byl zapsán dne 25. 2. 1933 a svou advokátní praxi v Chomutově vykonával pravděpodobně ještě na konci dubna 1939. Stejně jako výše zmíněný Arnošt Storch měl sídlo své kanceláře v ulici Na Příkopech (č.p. 8) ¹⁰⁹.

6. 8 JUDr. Rudolf Schönberger

Jelikož se tato práce zabývá celou oblastí Chomutovska a nikoli pouze městem Chomutov, zmíníme i některé advokáty, kteří sídlili v okolních městech. Jedním z těch, jejichž složka se v Historické matrice České advokátní komory dochovala byl Rudolf Schönberger. Narodil se v obci Stálec v okrese Tábor 8. 1. 1886 a byl české národnosti. Vystudoval obecnou školu ve Stálci, střední školu v Táboře a univerzitu ve Vídni, kde promoval 17. 5. 1912. Povinnou soudní praxi vykonával u Okresního soudu v Hořicích, Zemského soudu ve Vídni a Okresního soudu v Kašperských Horách (během let 1911-1912). Advokátní praxi vykonával mimo jiné i u chomutovského advokáta Richarda Weila. Advokátní zkoušky složil s velmi dobrým prospěchem a dne 7. 2. 1919 složil přísahu. Do listiny advokátů byl Rudolf Schönberger zapsán 11. 2. 1919 se sídlem v Kadani.

Po obsazení Kadaně německým vojskem se přestěhoval do Prahy. Jak píše v dotazníku k oznámení o zamýšleném přesídlení, jako československý příslušník a žid již nemohl advokacii v Kadani provozovat. V prosinci roku 1938 mu bylo odepřeno povolení přesídlit k výkonu advokacie do Štoků se zřetelem k opatření Stálého výboru č. 284/1938 Sb. z. a n., s odůvodněním, že *„otevření nové advokátní kanceláře v Štokách jeví se nevhodným z hlediska mimořádných poměrů hospodářských, způsobených stavem branné pohotovosti státu a obsazením některých území státu cizí mocí, jakož i z hlediska zájmů veřejných,*

¹⁰⁹ Česká advokátní komora, Historická matrika, spis: JUDr. Rudolf Müller

zejména s ohledem na přetvoření právní ústavní podstaty státu. Výbor neshledal mimořádných důvodů, které by vedly k závěru, že v tomto případě výjimečně tyto mimořádné hospodářské a veřejné důvody ohroženy nejsou“¹¹⁰. Proti tomuto rozhodnutí podal Rudolf Schönberger odvolání k Ministerstvu spravedlnosti, to usnesení výboru advokátní komory v Praze zrušilo dne 10. 3. 1939 pro nepřezkoumatelnost. Paradoxem v této situaci je, že rozhodnutí Ministerstva spravedlnosti o zrušení rozhodnutí I. instance bylo Advokátní komoře v Praze doručeno dne 14. března 1939, tedy den před vyhlášením Protektorátu Čechy a Morava. Za několik měsíců došlo pravděpodobně u doktora Schönbergera k jeho výmazu ze seznamu advokátů, v důsledku vládního nařízení č. 136/1940 Sb. z. a n., o právním postavení židů ve veřejném životě¹¹¹.

6. 9 JUDr. Bruno Neubaer

Dalším z mimochomutovských advokátů, o kterém se v této práci zmíníme, je v Jirkově sídlící Bruno Neubaer. Narodil se 25. 9. 1895 v Oseku. Do seznamu advokátů byl zapsán dne 26. 3. 1927 a v Jirkově si na náměstí otevřel advokátní kancelář. V září 1938 byl nucen se přestěhovat z Jirkova do Prahy a požádal Komoru o povolení k jeho přesídlení. Jako substituta uvedl JUDr. Gustava Glatze (zapsán do seznamu advokátů 25. 6. 1930, sídlem v Jirkově), kterého o převzetí substituce vyrozuměl¹¹².

¹¹⁰ Česká advokátní komora, Historická matrika, spis: JUDr. Rudolf Schönberger, Usnesení Advokátní komory v Čechách ze dne 15. 12. 1938, sp. zp. A 12946/38

¹¹¹ Česká advokátní komora, Historická matrika, spis: JUDr. Rudolf Schönberger

¹¹² Česká advokátní komora, Historická matrika, spis: JUDr. Bruno Neubaer

7) Soud a advokacie v dobách stinných

7. 1 Advokacie v období let 1938-1945

Po uzavření Mnichovské dohody, kdy většina územního obvodu Slezské advokátní komory připadla Velkoněmecké říši, zanikla opavská advokátní komora a nezabraná území přešla vládním nařízením č. 249/1938 Sb. z.a.n., pod působnost Advokátní komory v Brně (Moravské, resp. Moravskoslezské advokátní komory)¹¹³. V této nelehké době byl navíc v roce 1938 omezen volný přístup do advokacie stanovením nové podmínky – zápis do seznamu advokátů bude povolen, jen pokud tomu nebrání **veřejný zájem**.

V roce 1940 byli z advokacie vyloučeni židé, a to díky vládnímu nařízení č. 136/1940 Sb. z. a n., o právním postavení židů ve veřejném životě. V § 3 výslovně uvádí, že žid, který je v tomto nařízení definován § 1¹¹⁴, nemůže být advokátem (kandidátem advokacie), obhájcem ve věcech trestních, ani patentními zástupci (kandidáty patentního zastupitelství).

Výbory advokátních komor dostaly za úkol nařídit výmaz advokátů židů ze seznamu advokátů a výmaz kandidátů advokacie židů ze seznamu kandidátů advokacie. Substituti, kteří byli advokátům židům ustanoveni výbory advokátních komor po dni 15. března 1939 měli učinit potřebná opatření pro likvidaci advokátních kanceláří advokátů židů. Vymazaní židé advokáti (kandidáti advokacie) nesměli od toho okamžiku obstarávat cizí právní záležitosti, zejména zastupovat před soudem nebo mimo soud a udílet právní porady.

Jedinou možností jak mohli stále vykonávat své advokátské povolání, byla pro židovské obyvatelstvo, nechat se registrovat jako tzv. **židovský právní zástupce**, který byl jmenován Ministrem spravedlnosti dle § 12 tohoto nařízení. Vzhledem k okolnostem se však i tato možnost stala spíše teoretickou (židovští

113 BALÍK, Stanislav a kol. *Dějiny advokacie v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*. V Praze: Česká advokátní komora ve spolupráci s Národní galerií, 2009. 271 s. ISBN 978-80-7035-427-8.

114 „Žid ve smyslu tohoto nařízení jest: a) kdo pochází od nejméně tří podle rasy úplně židovských prarodičů. Za úplně židovského se považuje prarodič bez dalších předpokladů, jestliže přísluší nebo příslušel k židovské náboženské společnosti, b) za žida se též považuje úplně židovský míšenec, pocházející od dvou židovských prarodičů, 1. který dne 16. září 1935 náležel k židovské náboženské společnosti nebo po tomto dni do ní jest přijat, 2. který dne 16. září 1935 byl v manželství se židem nebo po tomto dni do manželství vstoupí, 3. který pochází z manželství se židem (písm. a) uzavřeného po dni 17. září 1935, 4. který pochází z nemanželského styku se židem, (písm. a) a byl narozen jako nemanželský po dni 31. července 1936“.

právní zástupci (kandidáti židovského právního zastupitelství) mohli být ustanoveni dle potřeby, nejvýše v počtu dvou procent počtu advokátů (kandidátů advokacie), v seznamech advokátních komor). Jako židovští právní zástupci směli obstarávat pouze záležitosti židů a organizací nebo zařízení, které sledují výhradně nebo převážně zájmy židů. Směli pro ně sepisovat podání a zastupovat je před soudy nebo mimo soud a obhajovat je.

„Výmazy židovských advokátů provedly advokátní komory záhy. Zatímco počátkem roku 1940 bylo v Čechách 1883 advokátů, koncem téhož roku jich bylo pouhých 1326. „Výmazem následkem neárijského původu“ ubylo v r. 1940 v Praze 411 advokátů, mimo Prahu 151 advokátů“ 115.

Advokát mohl být dále z advokacie vyloučen pro politickou nespolehlivost ve vztahu k Německé říši. Na území Protektorátu Čechy a Morava začínají působit němečtí advokáti (*Rechtsanwalt* – ti byli připuštěni i k říšskoněmeckým soudům) a vedle dvou českých advokátních komor souběžně působí německá Říšská komora právních zástupců. V jejím čele stanul německý advokát sídlící v Praze Wilhelm Künzel. Z toho důvodu tak začaly od března 1939 v časopise Česká advokacie vycházet texty říšskoněmeckých zákonů, hlavně v září 1939 byl otištěn Říšský řád právních zástupců z roku 1936, který platil i v Sudetech (tedy i u nás v Chomutově), které se staly říšskoněmeckým územím. Autorem textu zákona byl říšský ministr spravedlnosti Franz Gürtner 116.

V sudetských územích byli dále ustanoveni tzv. okresní ochránci práva (*Bezirkrechtwahrer*), „kteří musí bděti nad tím, aby právní zástupci a notáři, kteří tam provozují praxi, nepředsevzali žádných právních jednání a úkonů, při nichž jest jednou stranou Čech nebo žid ve smyslu říšského občanského zákona a u nichž by se mohl státi přesun nebo přeměna majetku...Židovským a českým advokátním kancelářím, které byly opuštěny, byli ustanoveni komisaři-vedoucí a jejich povinností jest dbáti nad tím, aby jejich majetkem, hotovostí a zejména pohledávkami, jež podléhají zajištění podle § 37 a devizového zákona 4. II. 1935, nebylo v budoucnu nakládáno leda se svolením pana vrchního finančního

115 BALÍK, Stanislav. *Advokacie včera a dnes: (vybrané texty z dějin a současnosti advokacie)*. 1. vyd. Dobrá Voda u Pelhřimova: Aleš Čeněk, 2000. 256 s. ISBN 80-902627-7-5. str. 107

116 BALÍK, Stanislav. *Advokacie včera a dnes: (vybrané texty z dějin a současnosti advokacie)*. 1. vyd. Dobrá Voda u Pelhřimova: Aleš Čeněk, 2000. 256 s. ISBN 80-902627-7-5. str. 113

presidenta“¹¹⁷.

Advokacie se musela vyrovnat s dalším důsledkem zaboru území a to, že velké množství advokátů žádalo o přesídlení ze zabraného území do vnitrozemí. Bylo voláno po regulaci, která by zabezpečovala „slušnou obživu“ již zapsaným advokátům. Dokonce se objevily požadavky na zastavení přílivu kandidátů advokacie a studentů na právnické fakulty, neboť „*náš nový stát nebude jistě po řadu let potřebovat nových právníků, neboť stěží umístí onu 'nadvýrobu' právnických fakult z posledních let, bude však jistě potřebovat mnoho nových inženýrů, kteří by mu pomohli znovu budovat to, co v Mnichově a ve Vídni ztratil*“¹¹⁸. Těmto požadavkům se podařilo částečně vyhovět a jejich regulace probíhala ve formě vládních nařízení či opatření stálého výboru. Například opatření stálého výboru č. 284/1938 Sb. z. a n., o prozatímní úpravě některých otázek týkajících se advokacie, jež umožňovalo výboru advokátní komory odepřít zápis do seznamu advokátů z důvodu dotčení veřejného zájmu. V zásadě toto opatření znamenalo zavedení principu numerus clausus. Dále umožňovalo zbavit se nepohodlných osob tím, že určovalo nejvyšší věkovou hranici (65 let) pro výkon advokacie. K zamezení početního nárůstu kandidátů advokacie došlo definitivně 17. listopadu 1939 uzavřením českých vysokých škol a tedy i právnických fakult.

7. 2 Soudnictví v letech 1938 – 1945

Na základě nařízení RP32/39 o německém soudnictví v Protektorátu Čechy a Morava ze dne 14. dubna 1939 bylo dokončeno rozdělení českého soudnictví na německé a protektorátní. Toto nařízení upravovalo německou větev soudnictví, které podléhali němečtí státní příslušníci a jiné osoby pro trestné činy ohledně nichž platilo německé trestní právo, nebo které byly stíhány cestou soukromé žaloby, pokud žalobu podal německý státní příslušník. Toto nařízení budovalo druhou (třístupňovou) soustavu soudů, přičemž nově zřízené německé úřední soudy spojilo se soudy krajskými (nejdříve jich bylo vytvořeno 12, od roku 1941, 14). Dále zřizovalo v Praze a v Brně německé zemské soudy

117 BALÍK, Stanislav a kol. *Dějiny advokacie v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*. V Praze: Česká advokátní komora ve spolupráci s Národní galerií, 2009. 271 s. ISBN 978-80-7035-427-8. str. 176

118 BALÍK, Stanislav a kol. *Dějiny advokacie v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*. V Praze: Česká advokátní komora ve spolupráci s Národní galerií, 2009. 271 s. ISBN 978-80-7035-427-8. str. 177

(*Landgerichte*), jejichž věcná působnost se kryla s působností našich krajských soudů, avšak územní působnost pokrývala obvody soudů vrchních. S územní působností pro celý protektorát (ale věcnou působností jako vrchní soud) byl zřízen vrchní zemský soud (*Oberlandgericht*) sídlící v Praze. Vzhledem k tomu, že území v obvodu Krajského soudu v Mostě již bylo připojeno k německé říši Mnichovskou dohodou v roce 1938, tento obvod není tímto nařízením dotčen. Krom výše uvedených soudů měl na území Čech a Moravy vykonávat trestní soudnictví také Říšský soud v Lipsku (*Reichsgericht in Leipzig*) a Lidový soudní dvůr v Berlíně (*Volksgerichtshof in Berlin*)¹¹⁹.

Považuji za zajímavé se zmínit o tzv. zvláštních soudech (*Sondergericht*), kterých bylo pro celý Protektorát zřízeno 5 (u vrchních zemských soudů). Fungovaly jako **soudy vyšetřovací** (*Untersuchungsgericht*), které zajišťovaly soudní přípravné vyšetřování, v trestních věcech náležejících jinak před Lidový soudní dvůr v Berlíně, případně Německý vrchní zemský soud v Praze a **trestní komory** (*Strafkammer*) (1. složená ze tří soudců, tzv. Malá trestní komora, tzv. Velká trestní komora)¹²⁰. Úkolem těchto soudů bylo stíhat činnost, která byla přímo či nepřímo namířena proti okupační moci, jejímu vojenskému zařízení, politickým organizacím a členům těchto organizací například útoky na stát a stranu. „*Zvláštní soudy postupně přebíraly od řádných německých trestních soudů projednávání závažnější trestné činnosti osob německé i neněmecké státní příslušnosti. Jednání na počátku okupace považované za hospodářský delikt a souzené základním stupněm okupačního soudnictví – německým úředním soudem – se postupně, s vývojem situace na frontách, stávalo těžkým zločinem. Pak již bylo ve všech oblastech práva jakékoli porušení obecných norem i individuálních správních aktů považováno za delikt ohrožující třetí říši, tedy za protistátní (protiněmecký) trestný čin a jeho stíhání převzaly zvláštní soudy*“¹²¹. Řízení před těmito soudy bylo „zkrácené“ tzn. nepředcházelo předběžné vyšetřování, rozsudek byl okamžitě vykonatelný a opravný prostředek byl nepřípustný. Je obecně známo, že zvláštní soudy vydávaly svá rozhodnutí na základě „materiálů vyhledávacího řízení“, kterým mohl být například jen list o udání, případně vlastní

119 MORAVČÍK, Ctibor. *Organizace soudnictví v Protektorátu Čechy a Morava*. Vyd. 1. Brno: Masarykova univerzita, 1993. 42 s. Právnícké sešity; č. 48. ISBN 80-210-0714-1.

120 MORAVČÍK, Ctibor. *Organizace soudnictví v Protektorátu Čechy a Morava*. Vyd. 1. Brno: Masarykova univerzita, 1993. 42 s. Právnícké sešity; č. 48. ISBN 80-210-0714-1.

121 MORAVČÍK, Ctibor. *Organizace soudnictví v Protektorátu Čechy a Morava*. Vyd. 1. Brno: Masarykova univerzita, 1993. 42 s. Právnícké sešity; č. 48. ISBN 80-210-0714-1. Str. 18

doznání, které bylo vynuceno násilím¹²².

O soudním teroru můžeme hovořit v období tzv. heydrichiády, kdy docházelo k masovým popravám na základě **stanného práva**. Podkladem mu bylo Heydrichovo nařízení o civilním výjimečném stavu z 27. 9. 1941. Dle stanného práva probíhalo souzení například činů proti veřejnému pořádku a bezpečnosti, činům hospodářským a ohrožujícím „pracovní mír“, nedovoleného přechovávání zbraní, munice a třaskavin. Počet členů senátu stanného soudu nebyl přesně stanoven a jeho členy dosazoval říšský protektor. Pro výkon této funkce nebylo třeba žádné zvláštní kvalifikace a nebyl předepsán průběh řízení, které bylo tajné a obžalovaný při něm nemohl být zastoupen obhájcem, takže záleželo jen na kvalitě a vůli soudců jak rozhodnou. Jako u zvláštních soudů byl rozsudek ihned vykonatelný a konečný. O to horší je skutečnost, že jediný trest, který mohly tyto soudy vynést (v případě uznání vinným, což byl obvyklý verdikt), byl trest smrti¹²³.

Německé soudnictví bylo plně pod dohledem **říšského protektora**. Dle nařízení o právu říšského protektora v Čechách a na Moravě činiti námitky v občanských věcech právních, ze den 4. dubna 1940 (říš. zák. I. str. 603), mohl říšský protektor činit námitky ve věcech občanských, pracovních na všechna rozhodnutí německých řádných nebo zvláštních soudů nebo soudů rozhodčích, která byla vydána před nebo po zřízení Protektorátu na jeho území. Podáním námitek u vlády Protektorátu Čechy a Morava rozhodnutí pozbylo účinnosti a řízení se uvedlo zpět do stavu, v kterém se nacházelo před vydáním rozhodnutí.

Dle čl. 12 Výnosu o protektorátu zůstalo platné právo té doby v Čechách a na Moravě v účinnosti, pokud neodporovalo smyslu převzetí ochrany Německou říší. O tom, které právo odporuje smyslu ochrany převzaté Německou říší rozhodoval říšský protektor.

Dle nařízení o výkonu občanského soudnictví v Protektorátu Čechy a Morava ze dne 14. dubna 1939 ř.z. I. str 759, byly již zahájené právní věci u justičních úřadů Protektorátu, podléhající německému soudnictví, na návrh podaný do 31. 5. 1939 převedeny na německý příslušný úřad.

122 MORAVČÍK, Ctibor. *Organizace soudnictví v Protektorátu Čechy a Morava*. Vyd. 1. Brno: Masarykova univerzita, 1993. 42 s. Právnícké sešity; č. 48. ISBN 80-210-0714-1.

123 VOJÁČEK, Ladislav, SCHELLE, Karel a KNOLL, Vilém. *České právní dějiny*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. 684 s. ISBN 978-80-7380-127-4.

Rozsudky však už nebyly vyhlášovány jménem republiky. Výnosem ministerstva spravedlnosti ze dne 17. března 1939 č. 13282 o vyhlásování rozsudků, bylo soudům sděleno, aby tato slova nebyla používána ani v písemných vyhotoveních¹²⁴.

7.3 Organizace soudnictví v „Sudetech“

Československé okresní soudy na území, které bylo v říjnu 1938 připojeno k Velkoněmecké říši, byly vydány do rukou nacistů, jimž museli čsl. soudní úředníci své úřady před svým odchodem předat. Nacisté se pokoušeli o rychlou přeměnu českého soudnictví dle nacistické justiční organizace ve smyslu Výnosu o správě sudetoněmeckého území ze dne 1. 10. 1930¹²⁵. Dle nařízení ze dne 8. 10. 1938 měly soudy i ostatní justiční úřady v rámci obsazeného území, pokračovat ve své činnosti dle dosavadních právních předpisů, ale název Okresní soud se mění na Úřední soud. Trestní právo účinné v rámci říše a říšské právní předpisy obecně postupně nahrazovaly československé právo, prozatím platné. S konečnou platností bylo německé právo v Sudetech zavedeno nařízením ministerstva spravedlnosti ze dne 16. 1. 1939 (RGB1.I. str. 38, které nahradilo výnos ze dne 14. 10. 1938 (RGB1.I. str. 1418) o zatímní úpravě platnosti práva v zabraném území. Úřední soud měl dle tohoto nařízení kompetenci v civilně-nesporném soudnictví (ve věcech poručenství, opatrovnictví, záležitostech pozemkových knih, konkurzů, dražeb, vyrovnání, exekucí, zbavení svéprávnosti, úvěrů v zemědělství, prohlášení za mrtvého a ve věcech právní pomoci).

V rámci civilně-sporného soudnictví řešil spory o uznání otcovství a další záležitosti rodinného práva, spory o stanovení hranic nemovitostí, spory pracovní, spory mezi zaměstnavatelem a zaměstnancem o mzdu, nájemní, spory ve věci nájemních smluv, soudní výpovědi z nájemních smluv, všech druhů majetkoprávních smluv včetně mandátních a směnečných (do výše 1.500 říšských marek).

V rámci trestního soudnictví byla úřednímu soudu stanovena výše trestu, kterou mohl vynášet.

Nařízení dále umožňovalo, aby byl soudce současně přidělen několika

¹²⁴ LOULA, Karel, ed. *Změny v občanském soudnictví po zřízení Protektorátu: souhrn nejdůležitějších předpisů s poznámkami a vysvětlivkami*. V Praze: Právnícké vydavatelství JUDr. Václav Tomsa, 1941. 123 s.

¹²⁵ RGB I. Str. 1331 a další

úředním soudům, pokud byl úřední soud obsazen více soudci, ministr spravedlnosti z nich určil vedoucího soudce. Ministr spravedlnosti dále mohl nařídit zrušení některého úředního soudu nebo zřízení pobočky či soudního dne u jednotlivých úředních soudů.

V odstavci 4 upravovalo nařízení organizaci **tzv. kmetských soudů** (*Schöffengericht*), které byly při některých úředních soudech zřízeny (například v Chomutově, Mostě a Žatci). Rozhodovaly v některých trestních věcech¹²⁶ ve tříčlenném senátu, jež byl složen z předsedy, kterým byl soudce z povolání a dvou laiků- přísedících. Kmetské soudy, pokud byly zřízeny, zahájily svou činnost 1. 3. 1939 a opět ji ukončily 1. 9. 1939, jelikož je zrušilo nařízení o úpravě soudnictví související se zahájením války¹²⁷. Jejich agenda tak přešla na úřední soudce.

Výše zmíněné nařízení, které bylo vyhlášeno v den vypuknutí druhé světové války povolovalo, aby soudy mohly být rušeny, přemístovány a prováděny změny jejich obvodů nebo určitá agenda mohla být částečně nebo úplně převedena na jiné soudy. Značně se zjednodušilo občanské soudní řízení a řízení o podaných odvoláních. V rámci trestní agendy byla rozšířena pravomoc úředních soudů, jejichž rozsudky bylo možné napadnout pouze odvoláním.

V důsledku vyhlášení totální války byl dne 21. 3. 1943 vydán výnos¹²⁸, který nařizoval co nejvíce zjednodušit trestní i civilněprávní řízení. V civilním řízení tak byla omezena nebo úplně odstraněna možnost podání opravných prostředků a v rámci trestního řízení byla rozšířena pravomoc soudcům úředních soudů. Následovala ještě další nařízení o zjednodušení civilního řízení a rozšíření pravomoci úředním soudům v trestních věcech.

V čele úředních soudů byl vrchní úřední soudce (*Oberamterichter*) nebo ředitel (*Amtagerichtedirektor*). Jestliže nebyl jmenován přednosta soudu, byl úřední soud veden příslušným soudcem.

Oddělení úředních soudů:

1. presidiální oddělení, které mělo na starosti všechny správní justiční záležitosti

¹²⁶ Rozhodovaly ve všech záležitostech mládeže a v trestních věcech, ve kterých nemohl rozhodovat samosoudce a dále při závažnějších trestných činech například těžká krádež, opakovaná krádež a podobně (pokud nebyly na návrh státního zástupce předloženy krajskému soudu.

¹²⁷ RGB1 I. Str. 1658 o úpravě soudnictví a soudní organizace

¹²⁸ RGB1 I. Str. 139

včetně agendy personální

2. soudní pokladna (*Gerichtkasse*), jež tvořila samostatné oddělení úředního soudu, obstarávala příjem a výdej peněz včetně výplaty požitků zaměstnancům. Vedla samostatné účetní knihy a nebyla zřízena u všech úředních soudů.

3. soudní platebna (*Gerichtszahlstelle*) byla jako samostatná část organizačně přiřčena k presidiálnímu oddělení. Přijímala a vyplácela peněžní obnosy, ale nevedla samostatné účetní knihy jako soudní pokladny. Byla zřízena u těch úředních soudů, u kterých nebyly zřízeny soudní pokladny.

4. civilní oddělení vedlo spornou i nespornou agendu. Při úředním soudu v sídle krajského soudu byl veden obchodní rejstřík pro celý obvod krajského soudu (někdy nazýván také firemní rejstřík).

5. trestní oddělení vedlo veškerou trestní agendu.

6. oddělení pro pracovní spory bylo zřízeno jen u některých úředních soudů, a to u těch, kde to vyžadovalo množství napadených věcí a případ nebyl postoupen Pracovnímu soudu (*Arbeitsgericht*), což byl mimořádný civilní soud.

7. úřad zemských desek (*Landtafeln*) byl zřízen pouze u dvou úředních soudů a to v Opavě a Litoměřicích a tvořil jejich samostatnou část.

8. zdravotní soud (*Ergesundheitsgericht*)¹²⁹ byl zřízen jako samostatné oddělení u některých úředních soudů.

9. dědický soud (*Anerbengericht*)¹³⁰ byl zřizován taktéž jako samostatné oddělení, a to u většiny úředních soudů.

10. oddlužovací úřad (*Entschuldungsamt*) byl zřizován taktéž jako samostatné oddělení, a to u většiny úředních soudů (například v Kadani).

129 Povoloval sterilizaci dle zákona ze dne 14. 7. 1933 na zabránění plození dědičně zatíženého potomstva (RGB1 I. Str. 529), dle něhož mohl být uměle učiněn neplodným ten, kdo trpěl některou nemocí, kterou tento zákon uváděl. K sterilizaci bylo možné přistoupit buď na návrh úředního lékaře či lékařského ústavu (pokud se dalo očekávat, že potomci budou trpět těžkým duševním nebo tělesným zatížením nebo na vlastní žádost nemocného. Zdravotní soud zasedal ve složení: předseda- soudce z povolání, úřední lékař a lékař znalý nauku o dědičném zdraví. Jeho jednání byla neveřejná a písemné rozhodnutí bylo doručováno pouze navrhovateli, úřednímu lékaři a nemocnému. Byl zde možný opravný prostředek k vrchnímu zdravotnímu soudu sídlícímu v Litoměřicích. Zdravotní soudy byly u úředních soudů v Litoměřicích, Mostě, České Lípě, Šumperku, Novém Jičíně, Liberci, Trutnově, Opavě, Chebu a Znojmě.

130 Sloužil k provedení zákona o dědičných statcích (RGB1 I. str. 685), který měl zajišťovat dědická práva na určité selské statky „rasově čistým“ sedlákům.

11. soudní věznice nebyly zřizovány u všech úředních soudů¹³¹.

7. 3. 1 Úřední soud v Chomutově

V letech 1938-1945 byl Okresní soud v Chomutově úředním soudem (*Amtsgericht Komotau*) v oblasti zemského soudu v Mostě. Ihned po převzetí soudu nacisty pokračoval ve své soudní činnosti. Komisařským vedoucím soudu byl v roce 1938 jmenován **Franz Göpfert**. V rámci jeho obvodu bylo celkem 46 obcí s celkovým počtem obyvatel 51.456 (dle stavu v roce 1939)¹³². V této době vykonával též působnost okresního soudu v Hoře sv. Šebestiána (od roku 1943), než zde byl opět obnoven okresní soud¹³³.

Zpočátku (koncem listopadu 1938) zde byla zřízena soudní pokladna, která dohlížela na soudní platebny ostatních úředních soudů – Hory sv. Šebestiána, Jirkova, Kadaně, Přísečnice a Vejprt a později též Postoloprť. Během zjednodušování soudní organizace však byla soudní pokladna při chomutovském soudu změněna na platebnu a obvod původní pokladny byl převeden pod soudní pokladnu v Mostě. Dohled nad správným chodem celé agendy soudních pokladen měla vrchní soudní pokladna v Litoměřicích.

Úředním titulem přednosty soudu byl „vrchní úřední soudce“ (*Oberamtsrichter*), tím byl od roku 1938 Franz Göpfert, ale pro nemoc musel být od roku 1. 9. 1940 zastupován soudcem Marschem. Novým vedoucím soudu byl 1. 2. 1943 jmenován Karl Winkelbauer, který ve své funkci vydržel až do konce války. Vedle vedoucího úředního soudce bylo personální obsazení následující: 5 dalších soudců, 25 soudních zaměstnanců a 2 uklízečky.

Jelikož se soud neustále potýkal s nedostatkem pracovních sil (v důsledku nemocnosti soudců a přebírání agendy rušených úředních soudů), začal být chomutovský úřední soud značně přetížen. Ke zmírnění situace museli vypomáhat soudci z okolních úředních soudů. *„V situační zprávě k návrhu vrchního zemského soudu v Litoměřicích o dalším snížení personálního stavu v důsledku totálního nasazení v roce 1944 je vedoucím úředního soudu v Chomutově uváděno, že nějaká další úspora pracovních sil není vůbec možná vzhledem k*

131 SOkA Chomutov s pracovištěm v Kadani. Inventář k fondu Úřední soud Hora sv. Šebestiána 1938-1943, fond č. 161, uspořádal Pavel Janoušek str. 1-16

132 SOkA Chomutov s pracovištěm v Kadani. Inventář k fondu Úřední soud Chomutov 1938-1945, fond č. 162, uspořádal Pavel Janoušek str. 17 a násl.

133 SOkA Chomutov s pracovištěm v Kadani. Rejstřík Okresní soud Chomutov 1850 - 1949, fond č. 29, uspořádal Pavel Janoušek 1961

počtu stálých obyvatel (cca 60.000) a dále ke skutečnosti, že v obvodu úředního soudu v Chomutově jsou pracovní tábory s 10-12.000 lidmi, v obvodu jirkovského soudu tábory s 5-8.000 lidmi. Podle toho také úměrně stoupla i trestní činnost zvláště v drobných krádežích mezi obyvateli táborů a jejich okolí“¹³⁴.

Vedle obvyklé soudní agendy byla u úředního soudu Chomutov zřízena jiná zvláštní oddělení. Jedním z nich byl **kmetský soud**. Byl zřízen 1. 3. 1939 pro obvody okolních úředních soudů- Doupov, Hora sv. Šebestiána, Chomutov, Jirkov, Kadaň Přísečnice, Vejprty a jeho předsedou byl jmenován **Dr. Georg Pilz**. Bohužel se nám z něj žádné spisy nedochovaly. Dalším bylo **Oddělení pro pracovní spory**. Toto oddělení bylo činné až do roku 1945 a jeho předsedou byl vždy vedoucí soudu. **Tzv. dědický soud**, který byl v Chomutově zřízen pro obvody úředních soudů Chomutov a Hora sv. Šebestiána a jehož předsedou byl opět vedoucí soudu. **Soudní věznice**, v které bylo možné odpykat trest nejvýše jeden měsíc (platilo pro obvody Chomutov a Doupov) nebo 2 týdny (pro obvody Jirkov a Kadaň). Pokud byl uložen trest vyšší, byl vězeň předán do krajské věznice v Mostě. V Chomutově zřízená věznice byla vybavena v roce 1940 pro 16 vězňů. Dne 5. 4. 1944 byla však tato věznice uzavřena a vězni převezeni do krajské věznice v Mostě, jelikož zde byl nedostatek strážců. U úředního soudu v Kadani byl jako zvláštní oddělení zřízen **oddlužovací úřad**, do jehož obvodu spadal i Chomutov.

Organizační rozdělení soudní agendy, dle stavu v roce 1939:

1. oddělení: presidiální a správní osobní záležitosti a spisy (vedoucí Dr. Göpfert)
2. oddělení: civilní nesporné záležitosti (vedoucí Dr. Göpfert)
3. - 4. oddělení: civilní sporné záležitosti (vedoucí Winkelbauer), v r. 1940 sloučeno jako 3. oddělení
5. - 6. oddělení: exekuční oddělení (vedoucí Dr. Riedl), v roce 1940 sloučeno jako 4. oddělení
7. - 8. oddělení: trestní spisy (Dr. vedoucí Pilz), v roce 1940 sloučeno jako 5. oddělení.

Po roce 1940 bylo jako 6. oddělení přidáno oddělení pozemkových knih a jako 7.

¹³⁴ SOkA Chomutov s pracovištěm v Kadani. Inventář k fondu Úřední soud Chomutov 1938-1945, fond č. 162, uspořádal Pavel Janoušek str. 19

oddělení podatelna. V roce 1941 bylo zřízeno ještě jedno oddělení, jež mělo na starosti agendu dědického soudu a některé jiné civilně-sporné záležitosti ¹³⁵.

7. 3. 2 Úřední soud v Jirkově

Úřední soud v Jirově (*Amtsgericht Görkau*) byl zřízen v obvodu Krajského soudu v Mostě a po jeho převzetí nacisty pokračoval bez přerušení v soudní činnosti. K jeho obvodu náleželo 34 obcí s celkovým počtem obyvatel 29.138 (stav z roku 1939). Jeho vedoucím byl jmenován **Johann Hanslik**, který zde působil až do května 1945. Dále sem byli jmenováni 3 další soudci a soud zaměstnával 14 soudních zaměstnanců a 1 uklízečku. Také tento soud měl potíže s přetížením a byl odkázán na výpomoc ostatních soudů.

Zpočátku zde byla zřízena soudní platebna, která podléhala soudní pokladně v Chomutově, ale jak již bylo uvedeno výše, ta byla v roce 1942 zrušena a jirkovská platebna byla podřízena soudní pokladně v Mostě.

Ze zvláštních oddělení soudu byl zřízen soud dědický, jehož působnost zahrnovala celý obvod úředního soudu Jirkov a jeho předsedou byl vedoucí úředního soudu - Dr. Hanslik. Další zvláštní oddělení jirkovský soud neměl. Příslušným kmetským soudem byl kmetský soud u Úředního soudu Chomutov, oddlužovací úřadem a zdravotním soudem ten u Úředního soudu Most a tresty do výše dvou týdnů byly odpykávány u Krajského soudu v Mostě.

Organizační rozdělení soudní agendy, dle stavu v roce 1939:

1. oddělení: presidiální a správní, osobní záležitosti, civilní nesporná agenda, dědický soud (1. 1. 1945 byla přidána agenda mladistvých)
2. oddělení: civilní sporné záležitosti (1. 1. 1945 byla připojena 3. a 4. oddělení a přidána agenda pozemkových knih)
3. oddělení: civilní sporné záležitosti a exekuční oddělení
4. oddělení: trestní spisy¹³⁶

7. 3. 3 Úřední soud v Kadani

Po říjnu 1938 okamžitě navázal na agendu okresního soudu. Jeho

¹³⁵ SOkA Chomutov s pracovištěm v Kadani. Inventář k fondu Úřední soud Chomutov 1938-1945, fond č. 162, uspořádal Pavel Janoušek 1967. str. 20-21

¹³⁶ SOkA Chomutov s pracovištěm v Kadani. Inventář k fondu Úřední soud Jirkov 1938-1945, fond č. 163, uspořádal Pavel Janoušek 1967. str. 17-19

působnost zahrnovala 48 obcí o celkovém počtu obyvatel 35.752 (stav z r. 1939). Druhou instancí mu byl Krajský soud v Mostě. V roce 1938 byl vedoucím jmenován **Karl Wislischel** a svou funkci vykonával pravděpodobně až do května 1945. K tomuto soudu byli dále najmenováni další 3 soudci, zaměstnáno 14 osob a 1 uklízečka.

Též měl zřízenou platebnu, která byla, po zrušení té chomutovské, převedena pod soudní pokladnu v Mostě.

Dne 24. 8. 1939 byl při tomto soudě zřízen oddlužovací úřad pro obvody Doupov, Hora sv. Šebestiána, Chomutov, Kadaň, Přísečnice a Vejprty, jehož vedoucím byl **Dr. Eilenstein**. Dalším zřízeným zvláštním oddělením bylo oddělení pro pracovní spory, které pracovalo až do roku 1945. Dne 1. 3. 1940 zde byl zřízen též dědický soud, jehož předsedou byl **Karl Wislischel**. Jelikož nebyla zřízena vlastní soudní věznice, odpykávaly se tresty do 14 dnů ve věznici v Chomutově, do výše 1 roku u Krajského soudu v Mostě a vyšší tresty v trestnici v Budyšíně (Bautzen).

Vzhledem k personálním potížím nařídil v roce 1943 prezident vrchního zemského soudu v Litoměřicích, aby byl ÚS Doupov změněn na pobočku kadaňského soudu. V roce 1944 bylo ještě upraveno, aby pobočka v Doupově byla změněna na pobočku se soudním dnem, avšak tento návrh nebyl pravděpodobně nikdy realizován.

Organizační rozdělení soudní agendy, dle stavu v roce 1939:

1. oddělení: správní, soudní platebna, osobní záležitosti a spisy, trestní věci mládeže
2. oddělení: civilně-nesporná agenda, rodinné právo
3. oddělení: civilně-sporná agenda, pracovní spory (v roce 1943 bylo připojeno 5. oddělení)
4. oddělení: pozemkové knihy a rejstříky
5. oddělení: exekuční záležitosti, pozůstalosti
6. oddělení: trestní agenda¹³⁷.

¹³⁷ SOkA Chomutov s pracovištěm v Kadani. Inventář k fondu Úřední soud Kadaň 1938-1945, fond č. 164, uspořádal Pavel Janoušek 1967. str. 17-20

7. 3. 4 Úřední soud v Hoře sv. Šebestiána

Jeho přechod do nové struktury byl asi nejhladší, jelikož zvolený komisařský vedoucí **Robert Böhm** pracoval jako soudce tohoto soudu již před zábořem pohraničí. Ve funkci jej od 1. 11. 1939 vystřídal **Othmar Jura**. Ten také od ledna 1941 úřadoval tři dny v týdnu jako zastupující soudce u úředního soudu ve Vejprtech. Od 1. 9. 1941 se organizace prohodila a doktor Jura byl trvale jmenován vedoucím úředního soudu ve Vejprtech a úřední soud v Hoře sv. Šebestiána byl spravován 2 dny v týdnu delegovaným soudcem z Chomutova.

V jeho působnosti byly okresy 8 obcí¹³⁸ s 5.044 obyvateli a náležel do obvodu Krajského soudu v Mostě. V roce 1938 byl komisařským vedoucím podán návrh, aby k němu byly přiřčeny ještě další 4 obce, ale návrh nebyl přijat. Naopak došlo k tomu, že vedoucí Krajského soudu v Mostě navrhl jeho úplné zrušení. K jeho zrušení, vzhledem k neutišené personální krizi, došlo 1. 8. 1943 a jeho celá agenda byla převedena na úřední soud v Chomutově. Zpočátku zde byl nechán alespoň úřední den jednou týdně, později však už jen jednou měsíčně a nakonec byl úplně zrušen.

Byla ze zřízena soudní platebna, která byla podřízena soudní pokladně v Chomutově (do jejího zrušení) a poté soudní pokladně v Mostě.

V roce 1939 zde bylo následující personální obsazení: 1 soudce, 3 soudní zaměstnanci a 1 uklízečka.

Nebylo zde zřízeno žádné zvláštní oddělení soudu, spadal vždy do obvodů některého z okolních úředních soudů (kmetský soud v Chomutově, zdravotní soud v Mostě, oddlužovací úřad v Kadani).

Vzhledem k tomu, že celou agendu vykonával jediný soudce, nebylo zde zavedeno žádné speciální organizační dělení agendy a spisy byly tříděny jen dle spisových značek¹³⁹.

¹³⁸ Kienheid, Henhartice, Načetín, Nová Ves, Pohraniční, Hora sv. Šebestiána, Výsluní, Jilmová

¹³⁹ SOkA Chomutov s pracovištěm v Kadani. Inventář k fondu Úřední soud Hora sv. Šebestiána 1938-1943, fond č. 161, uspořádal Pavel Janoušek 1967. str. 17-18

8) Obnova republiky, období 1945 – 1948

8.1 Advokacie v prvních poválečných letech

Do další historické etapy advokacie vstupovala v žalostném stavu.

Když se advokacie konečně mohla začít vzpamatovávat z ran způsobených jí válkou, přišla další, možná ještě horší (zejména svým trváním). Po nástupu komunistického režimu v únoru 1948 byl přijat nový advokátní řád, zákon č. 322/1948 Sb., o advokacii. Můžeme o něm říct, že „umožnil provést likvidaci soukromých advokátních kanceláří a advokátních komor“¹⁴⁰. Vzhledem ke svým ustanovením umožňoval persekuce nepohodlných advokátů. Zásadním počinem tohoto zákona byla nová organizační struktura advokacie, která rušila advokátní komory a posilovala oprávnění ministerstva spravedlnosti v rámci dozoru nad advokací. Místo toho, aby se řady advokátů opět doplnily, byly díky selekci v rámci „převedení do krajských sdružení advokátů“ ještě řidší. „Zatímco v r. 1937 bylo v českých zemích 3.845 advokátů, v r. 1951 bylo převzato do krajských sdružení advokátů pouze 570 osob“¹⁴¹.

Za člena krajského sdružení advokátů mohl být přijat jen československý občan státně spolehlivý, oddaný lidově demokratickému zřízení, který prokáže předepsanou odbornou způsobilost. Advokátem se tak mohl stát absolvent „večerních kurzů“ a řádné právnické vzdělání bylo odsunuto na druhou kolej, o podmínce doktorátu ani nemluvě.

V sídle krajského soudu bylo zřízeno krajské sdružení advokátů (případně bylo zřízeno jedno společné pro dva či více krajů), které řídilo výkon advokacie ve svém obvodu. Bylo oprávněno přijímat své členy a určovat jim sídlo. Nadřízenou instancí krajských sdružení bylo Ústřední sdružení advokátů sídlící v Praze, které dohlíželo na činnost krajských sdružení a mělo právo rušit nebo měnit jejich opatření.

Nově advokáti poskytovali své právní rady v rámci bezplatných právních poraden, jež byly zřízeny krajskými sdruženími v rámci jejich obvodu. Advokát, který by dále poskytoval právní rady za úplatu, mohl být stíhán za přestupek pokoutnictví, za který příslušela sazba až 6 měsíců vězení a pokuta až do

¹⁴⁰ BALÍK, Stanislav. *Advokacie včera a dnes: (vybrané texty z dějin a současnosti advokacie)*. 1. vyd. Dobrá Voda u Pelhřimova: Aleš Čeněk, 2000. 256 s. ISBN 80-902627-7-5. str. 137

¹⁴¹ Tamtéž

100.000,--Kčs.

8. 1. 1 JUDr. Jaromír Knorre

Díky spisům v matrice advokátů se dozvídáme, že Jaromír Knorre nebyl v roce 1950 převzat za člena Krajského sdružení advokátů v Ústí nad Labem a jeho oprávnění k výkonu advokacie mu ke dni doručení rozhodnutí Krajského sdružení advokátů zaniklo (likvidátorem jeho kanceláře byl ustanoven další chomutovský advokát Ladislav Nedvěd). Svou advokátní praxi tedy v Chomutově vykonával od 26. 7. 1945 do 15. 1. 1950.

Jeho další působení neznáme, takže nevíme, čím se živil v dalších letech, ale jeho případ se 17. července 1968 znovu otevírá. Jaromír Knorre, který se v mezidobí přestěhoval do Mostu podal k Ústřední advokátní poradně v Praze návrh na svou rehabilitaci. Ze spisového materiálu je zjištělé, že nepřevzetím za člena Krajského sdružení advokátů nebyl poškozen hmotně, jelikož jak sám uvádí, mimo advokacii si vydělával nejméně takové částky, jako advokát, ale jeho poškození bylo spíše společenského rázu, jelikož na něj bylo poukazováno jako na „vyakčněného“ advokáta a s potížemi tohoto charakteru se potýkal přibližně do roku 1958. Z toho důvodu žádal od orgánů advokacie obdržet prohlášení, ve kterém by bylo uvedeno, že k rozhodnutí, kterým nebyl převzat za člena Krajského sdružení advokátů (KSA) nebylo věcných důvodů, a že neexistují překážky, které by bránily jeho zápisu do Krajského sdružení advokátů. V zásadě bylo jeho požadavkům vyhověno dopisem ze dne 20. 11. 1968. V tomto je sděleno, že rozhodnutí o nepřevzetí za člena KSA podle § 37 odst. 2 zákona č. 322/1948 Sb., se nezdůvodňovala a v jeho osobním spise se nenachází žádné záznamy, které by k takovému rozhodnutí v jeho případě vedly. Tajemník Ústředí československé advokacie v něm dále sděluje, že nejsou známy žádné skutečnosti, které by měly Jaromíru Knorrovi bránit podat žádost o přijetí za člena KSA. Mimo jiné se z tohoto dopisu dovídáme, že „*motivem rozhodnutí o nepřevzetí za člena Krajského sdružení advokátů byla tehdy nesprávná snaha o výrazné snížení počtu advokátů, prosazovaná ministerstvem spravedlnosti*“¹⁴². Avšak ze spisu Jindřicha Báalka se z přípisu Okresního národního výboru Krajskému sdružení advokátů dozvíme, že výbor doporučuje „*zamítnout členskou přihlášku JUDra.*

¹⁴² Česká advokátní komora, Historická matrika, spis: JUDr. Jaromír Knorre, dopis ze dne 20. 11. 1968, sp. zn. 2661/68-Dr.Js/jt

*Jaromíra Knorra, ježto jmenovaný vytvářel frakční politiku ve straně KSČ, ačkoliv sám nebyl členem strany, nýbrž příslušníkem strany lidové*¹⁴³. Díky propojení těchto dvou spisů se tedy poprvé dovídáme pravý důvod nepřijetí Jaromíra Knorra do Krajského sdružení advokátů.

Tento advokát je nám znám mimo jiné též z případu Josefa Dvořáka (kapitola 8. 2. 1. 1) projednávaným před Mimořádným lidovým soudem v Mostě v roce 1948.

8. 1. 2 JUDr. Jindřich Bálek

Narodil se 24. dubna 1907 v Rymberku u Počátek. Studoval na právnické fakultě Univerzity Karlovy a doktorem věd právních a státních byl promován v březnu 1931. V září 1930 nastoupil jako bezplatný kandidát notářství u notáře v Moravských Budějovicích. Od roku 1931 byl nepřetržitě zaměstnán v právní službě u finanční prokuratury v Praze a v dubnu 1935 složil s velmi dobrým prospěchem advokátní zkoušku. V říjnu 1940 byl se svolením ministerstva financí zapsán v seznamu obhájců u Vrchního soudu v Praze. Do seznamu advokátů byl zapsán v roce 1945. Jindřich Bálek se o zápis do listiny advokátů ucházel již v roce 1939, avšak z důvodu toho, že vykonával státní placený úřad (vrchní komisař finanční prokuratury), byla jeho žádost zamítnuta. Ve své žádosti mimo jiné uvádí, že on i jeho rodiče jsou plně árijského původu.

Dne 1. 8. 1951 byl přijat za člena Krajského sdružení advokátů v Ústí nad Labem pro výkon advokacie v Chomutově. Také toto přijetí nebylo bezproblémové. Jindřich Bálek totiž nejprve 11. 4. 1950 za člena sdružení přijat nebyl a jeho advokátní kancelář měla být zastavena a likvidována chomutovským advokátem Josefem Šmrhou. Proti rozhodnutí správní komise krajského sdružení advokátů v Ústí nad Labem podal rozklad. Dle dostupných materiálů, nebyl za člena KSA převzat, jelikož v prověrce kádrového oddělení sekretariátu OVKSČ v Chomutově ze dne 26. 11. 1948 bylo sděleno, že jeho poměr k lid. dem. zřízení i ke KSČ je záporný a v prověrce byl označen jako „měšťák reakčního smýšlení“, neoblíbený ve veřejnosti. Po pozdějším prošetření případu bylo sděleno, že již není proti doktoru Bálkovi námitek a může mu být umožněna další advokátní praxe. Dokonce bylo požádáno, aby bylo jeho rozkladu vyhověno, jelikož

¹⁴³ Česká advokátní komora, Historická matrika, spis: JUDr. Jindřich Bálek, „Nová úprava advokacie, návrh“ ze dne 8. 2. 1949, č.j. 138-7/2-1949-1

zastupuje obec města Chomutova i její funkcionáře ve všech soudních záležitostech nepřetržitě, již od roku 1945, a tak je jeho činnost jako advokáta nezbytně zapotřebí. Jeho kancelář v Revoluční ulici č.p. 17 se tedy podařilo zachránit¹⁴⁴.

Jindřich Bálek tak působil v rámci advokátních poraden až do své smrti, když tragicky utonul ¹⁴⁵.

8. 2 Obnova soudnictví

Po konci druhé světové války organizace soudnictví navázala na prvorepublikovou soudní soustavu. Vedle dekretu o obnovení právního pořádku byl dne 19. září 1945 vydán dekret prezidenta republiky č. 79/1945 Sb., o zatímní úpravě soudnictví v České a Moravskoslezské zemi, který likvidoval německé soudnictví. Na základě tohoto dekretu byla působnost Okresního soudu v Hoře sv. Šebestiána a Jirkově přenesena na Okresní soud v Chomutově a působnost Okresního soudu v Doupově na Okresní soud v Kadani.

Na vrcholu soudní soustavy stály dva nejvyšší soudy a dva nejvyšší správní soudy (vždy po jednom pro oblast Slovenska). Od počátku se však počítalo s tím, že dojde ke sloučení do společného soudu pro celé území, vláda ČSR o tom dokonce uzavřela v červnu 1945 se Slovenskou národní radou dohodu (tzv. První pražská dohoda). To však bylo překonáno další dohodou ze dne 11. dubna 1946, když byla dohoda pozměněna tak, že „*Nejvyšší soudy v Brně a Bratislavě se považují, při zachování jejich dosavadní organizace a působnosti podle předpisů pro ně platných, za součást jednotného Nejvyššího soudu, který má sídlo v Brně*“¹⁴⁶.

Nejdůležitějším mocensko-politickým opatřením po válce bylo národní očištění, persekuce válečných zločinců a zrádců vlasti (tzv. retribuční soudnictví). Probíhala různými formami, z nichž nejdůležitější bylo vytvoření mimořádných lidových soudů. V českých zemích byl právním základem dekret prezidenta republiky č. 16/1946 Sb., o potrestání fašistických zločinců, zrádců a jejich pomocníků a o mimořádných lidových soudech a dále ústavní dekret č. 137/1945 Sb., o zajištění osob, které byly považovány za státně nespolehlivé v době

¹⁴⁴ Česká advokátní komora, Historická matrika, spis: JUDr. Jindřich Bálek

¹⁴⁵ Relata refero: doc. JUDr. Milan Kindl, CSc.

¹⁴⁶ VOJÁČEK, Ladislav, SCHELLE, Karel a KNOLL, Vilém. *České právní dějiny*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. 684 s. ISBN 978-80-7380-127-4.

revoluční, a dekret č. 138/1945 Sb., o potrestání některých provinění národní cti¹⁴⁷.

Na základě těchto předpisů mělo dojít k vytvoření třech druhů soudů. **Okresních lidových soudů**, které měly být zřízeny v každém sídle okresu, **místních lidových soudů**, které měly být zřízeny v rámci každé politické obce a nejvýše postavených, **mimořádných lidových soudů**, které měly být zřízeny v sídlech krajských soudů (ukázala-li se však potřeba, mohl každý senát mimořádného lidového soudu zasedat v libovolném soudním obvodu). Působnost odpovídající místním lidovým soudům přešla na základě dekretu č. 138/1945 Sb., na okresní národní výbory. Organizace mimořádného lidového soudu byla upravena samostatným dekretem č. 17/1945 Sb. Senát mimořádného lidového soudu se skládal ze tří členů, z nichž předseda byl soudce z povolání a dva soudci z lidu. Pokud ale rozhodoval v řízení, v němž již byl rozsudek vydán, rozhodoval v pětičlenném senátu s jedním soudcem z povolání jako předsedou a čtyřmi soudci z lidu. Jmenování soudců z lidu, přednostů mimořádných lidových soudů a jejich náměstky prováděl ministr spravedlnosti z činných soudců. Ministr spravedlnosti jmenoval též soudce z lidu, a to ze seznamů, které sestavovaly okresní národní výbory. Činnost těchto soudů byla ukončena 31. prosince 1947¹⁴⁸.

8. 2. 1 Mimořádný lidový soud v Mostě

Vzhledem k tomu, že jeden takový soud byl zřízen nedaleko námi sledované oblasti, u Krajského soudu v Mostě, považuji za zajímavé se o historii této instituce zmínit. Mostecký Mimořádný lidový soud („MLS“) byl zřízen jako jeden z posledních a jeho předsedou byl ustanoven **JUDr. Miloslav Tichý**, soudní rada z Mostu. Bylo zde jmenováno 8 (později 10) soudců z povolání a 97 soudců z lidu, mezi nimi bylo i několik obyvatel Chomutova, například Bohumil Bulina, což byl můj pradědeček.

Během prvního retribučního období bylo MLS zasláno 6.628 trestních oznámení, ale pouze u 1/4 z nich byla nakonec podána obžaloba. Důvodem tak malé „žalobní úspěšnosti“ bylo i to, že se velká část případů zakládala na falešných udáních (jelikož za křivé udání nebyl stanoven žádný postih), případně

147 VOJÁČEK, Ladislav, SCHELLE, Karel a KNOLL, Vilém. *České právní dějiny*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. 684 s. ISBN 978-80-7380-127-4.

148 VOJÁČEK, Ladislav, SCHELLE, Karel a KNOLL, Vilém. *České právní dějiny*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. 684 s. ISBN 978-80-7380-127-4.

nemohla být žaloba podána pro naprostý nedostatek relevantních důkazů, s čímž se s výjimkou výjimečných případů nedokázalo vypořádat ani retribuční soudnictví.

Dle analýzy registratury veřejného žalobce pocházelo nejvíce trestních oznámení z Mostu a hned druhým městem v pořadí byl Chomutov (15%). Zřejmě zde byly položeny základy zdlouhavého řízení před mosteckými soudy, jelikož vzhledem k tomu, že se mostecký soud potýkal s potížemi s vyklizením soudních prostor (jelikož zde byly uloženy stroje na výrobu plynových masek), měl také naprostý nedostatek odborníků a pomocných pracovníků. Z téměř dvou tisíc případů z druhé poloviny roku 1945 stihl projednat pouze 20 z nich v rámci třech zasedání. Postupně se však tempo práce zvýšilo v souvislosti s tím, že se blížilo datum ukončení jejich činnosti, a tak se soudy snažily uzavřít co nejvíce případů, aby se vyvarovaly co nejvíce nedodělků.

Ve své publikaci, ze které se dovídáme nejvíce o činnosti tohoto soudního tělesa si autorka dovoluje zajímavé srovnání: „Pohlédneme-li na případy projednávané v prvním a posledním dni činnosti MLS v Mostě, nabídne se nám zajímavé srovnání. První den bylo souzeno celkem šest osob. Dohromady byly tyto osoby odsouzeny k 82 letům těžkého žaláře. Ani v jednom případě nešla sazba pod deset let odnětí svobody, nikdo z obžalovaných nebyl zproštěn. V poslední den činnosti bylo před soud postaveno celkem pět osob. Ve všech případech byl vynesena zprošťující rozsudek. Důvody obžaloby byly přitom v podstatě podobné jako v prvním zasedacím dni“¹⁴⁹.

Mimořádný lidový soud ukončil svou činnost 29. dubna 1947, kdy se konalo poslední zasedání.

8. 2. 1. 1 Projednávání kauzy Josefa Dvořáka

Jedním případem chomutovského občana, jehož hlavní přelíčení se konalo 29. dubna 1947, tedy poslední den zasedání MLS v Mostě v prvním období retribuční, bylo projednání věci Josefa Dvořáka, jež se do Chomutova přestěhoval v roce 1932 z Prostějova. Přiznal, že v roce 1938 žádal o udělení německé příslušnosti a dobrovolně vstoupil do SS, NSDAP a NSV. Z těchto institucí byl však roku 1940 vyloučen, přičemž důvod vyloučení nebyl uveden. 5. prosince

¹⁴⁹ RAPA VÁ, Ivana. *Mimořádný lidový soud v Mostě v letech 1945-1948*. Ústí nad Labem: Albis international, 2010. 252 s. ISBN 978-80-86971-22-3, str. 56-57

1945 požádal o československé občanství a podvodným způsobem jej získal, přesto byl zproštěn obžaloby v plném rozsahu. Jeho obhájcem v této kauze byl JUDr. Jaromír Knorre, chomutovský advokát.

8. 2. 1. 2 Mimořádný lidový soud v roce 1948

Na krátko byla jeho činnost obnovena ještě v roce 1948 na základě zákona č. 33/1948 Sb., jímž se obnovuje účinnost retribučního dekretu a nařízení o lidovém soudnictví a mění některá jejich ustanovení. Jako předseda byl tentokrát ustanoven **Antonín Janoušek**, senátní předseda KS v Mostě. Mezi soudci z povolání byla i soudkyně Okresního soudu v Chomutově Růžena Dosoudilová. Soudců z lidu bylo najmenováno tentokrát jen 36 a opět se mezi nimi objevuje můj pradědeček.

V tomto období MLS projednal 297 případů, v kterých bylo souzeno 301 osob. Jednalo se o jednu z nejvyšší agend v republice, například v Liberci projednali pouze 60 kauz a v Litoměřicích 170. Celkem bylo projednáno necelých 5.000 případů, což se značně rozcházelo s představou komunistů o tom, že bude projednáno nejméně 100.000 takových případů, jelikož jako velcí kritici retribučního soudnictví jej obnovili za účelem nápravy chyb a nedostatků „Drtinovy justice“.

Definitivního ukončení činnosti se mimořádné lidové soudy dočkaly 31. 12. 1948.¹⁵⁰

8. 2. 2 JUDr. Růžena Dosoudilová

Byla jmenována soudcem z povolání k Mimořádnému lidovému soudu v Mostě v roce 1948. Předtím působila u Okresního soudu v Chomutově. Když byla ukončena činnost mimořádných lidových soudů, byla počátkem padesátých let náměstkyní předsedy Krajského soudu v Liberci¹⁵¹.

150 RAPA VÁ, Ivana. *Mimořádný lidový soud v Mostě v letech 1945-1948*. Ústí nad Labem: Albis international, 2010. 252 s. ISBN 978-80-86971-22-3

151 RAPA VÁ, Ivana. *Mimořádný lidový soud v Mostě v letech 1945-1948*. Ústí nad Labem: Albis international, 2010. 252 s. ISBN 978-80-86971-22-3, str. 166

9) Závěr

Historia Magistra Vitae. Každý člověk má znát svou historii, jak se říká, a dle mého názoru to platí též o historii regionální. Jako budoucí advokát chci znát v jakých podmínkách pracovali mí předchůdci, kolegové, ve stejné lokalitě, kde pravděpodobně budu vykonávat svou advokátní praxi i já. Pokud budeme znát alespoň částečně, pomocí dochovaných historických pramenů, osudy osobností, které se procházely stejnými chodbami, mohou nás v mnohém ovlivnit a inspirovat. Nemůžeme se bohužel s jejich dobou příliš srovnávat, jelikož vzhledem ke třem politickým převratům, které od té doby nastaly, jsou dnešní podmínky diametrálně odlišné. Určitě to však stojí za zamyšlení.

Problematika historie soudnictví a advokacie byla tématem již mé dřívější práce a vzhledem k zajímavosti tématu a také proto, že tato problematika nebyla v tomto regionu nikdy uceleně zpracována, rozhodla jsem se pro její co nejkompletnější zachycení. Sama jsem byla překvapena, jak nedávná historie postrádá komplexní zpracování. Prameny jsou neutříděné a většinou jen kusé, takže jejich vyhledávání a zpracovávání je opravdu náročné. Velká část pramenů byla totiž zničena buď v průběhu druhé světové války nacisty nebo po válce komunisty. Informace o jednotlivých osobnostech soudců jsou dokonce téměř nulové a přesný seznam soudců, kteří byli na jednotlivé soudy jmenováni, se nedochoval ani na soudě ani v jednotlivých archivech. Co se týče advokátů je situace o něco pozitivnější, a to hlavně díky České advokátní komoře, která se snaží své dějiny co nejvíce chránit, a tak uchovává většinu svých důležitých dokumentů. Zde však také narazíme na potíže v tom směru, že historická matrika advokátů není dodnes utříděná a je otázkou, jak dlouho nám budou moci tyto prameny ještě sloužit. Vzhledem k tomu, že jsou pro nás, co se hodláme věnovat dějinám našeho povolání, údaje v matrice tolik cenné, jelikož nejednou jsou to jediné prameny, které máme k dispozici, mělo by být naším dalším cílem utřídít a lépe zpřístupnit údaje v matrice obsažené, abychom je zachovali i dalším generacím. Jen údaje, které jsou dohledatelné jsou totiž užitečné a s narůstající entropií (množstvím netříděných záznamů a jejich stárnutím) se může mnoho cenných historických poznatků nadobro ztratit.

V lokalitě, o které pojednává tato práce, máme tu nevýhodu, že se jedná o

území, které bylo na krátký čas připojeno k německé říši, takže byly spisy advokátů i soudců pravděpodobně odvezeny do zahraničí a my je zatím nemáme k dispozici (je otázkou, zda je kdy mít budeme). Zpracovávání údajů o advokátech nebo soudcích, kteří žili a provozovali své povolání na území bývalého Protektorátu, je tedy v tomto směru o mnoho snazší než v sudetské oblasti, avšak vzhledem k tomu, že od roku 2001 byla již značná část našeho území zpracována, je velmi těžké ještě hledat „bílá místa“, která ještě nebyla po této stránce zmapována. Jak ale můžeme vidět například v poslední kapitole, není práce zabývající se sudetským územím ojedinělá a existují lidé, kteří se snaží tuto překážku překonat.

Navzdory výše uvedenému se máme stále co dovídat o dalších a dalších podrobnostech ohledně této tematiky, jež by však svým rozsahem již přesahovaly maximální doporučený rozsah diplomové práce. Nemůžeme tedy ani o této práci říci, že by byla úplným všeobjímajícím dílem, které zachycuje naprosto veškeré informace. Určitě se jí ale při další možné příležitosti dostane rozšíření, jelikož stále nemáme kompletně sebrané spisy například z archivu v Litoměřicích.

V historii se máme stále co učit a v mém úmyslu je toto dílko doplňovat o nové informace, jelikož jsem se mohla přesvědčit, že proces zpracování (nejen) regionálních dějin není procesem, který někdy můžeme prohlásit za ukončený.

Resumé

In dieser Arbeit geht es um die Gesetzgebung von zwei, meiner Meinung nach, die bedeutendsten juristischen Berufe- die Justiz und Anwaltschaft in der Zeit, in der die Grundlagengestaltung des neu entstehenden Staates, also den Zeitraum von 1918 bis 1948 gebildet wurde. Zu der Zeit gehören: die Erste und Zweite Republik, das Protektorat Böhmen und Mähren und die Nachkriegszeit bis zu dem Februarumsturz 1948.

Diese Arbeit behandelt ausführlich über die Gesetzgebungen, die den Beruf des Rechtsanwalts und damit verbundene Bedingungen zur Ausübung dieses Berufes, während der Ersten Republik regeln. Sie analysiert die häufige Änderung der Rechtsvorschriften für die Ausübung dieser Berufstätigkeit, als Folge der Annahme des Münchner Abkommens, das die Abspaltung von uns untersuchtes Gebiet vom Rest des Tschechoslowakischen Staates verursacht hat. Auf dem ursprünglichen Gebiet der Tschechoslowakei wurde Dualismus der Gesetzgebung erstellt- der Deutschen und des Protektorats, die sich aber der Deutschen anpassen musste.

Auch über die Geschichte von Chomutov und historischen Konsequenzen, die zu der Besetzung des Gebietes durch deutsche Truppen führte, wird kurz erwähnt. Beschreibt das Schicksal von Anwälten und Änderungen in der Gesetzgebung, die im Protektorat Böhmen und Mähren im März 1939 erklärt wurden.

Ähnlich wie im Falle der Anwaltschaft, wurde auch in der Justiz verfahren. Die Gesetzgebung wird diskutiert und die Bedingungen der Ausübung dieses Berufs, einschliesslich Änderungen, die aufgrund historischen Ereignissen eingetreten sind.

Ausführlich wird auch die Geschichte entstehenden und untergehenden Justizbehörden in diesem Gebiet, beziehungsweise der Gerichtsbezirk des Landgerichts in Most beschrieben.

Um das Konzept und die Atmosphäre der Zeit nähern, wird die Arbeit mit gegenwärtigen und zeitgenössischen Fotografien und Kopien von zeitgenössischen Quellen ergänzt.

Resumé

This thesis is dealing with legislation of two, in my opinion, most important juristic professions – judiciary and advocacy, in a period between years 1918 and 1948 in which basis of the new state was founded thus in years 1918-1948, so-called first and second republic, protectorate and period after WWII until the communist takeover in February 1948.

Thesis is dealing in detail with legislation concerning legal practise and conditions of this practise during the first republic and drastic change there is dealing with sharp change legislation this profession consequently accepting Munich agreement, which caused separating of disassembly territory (together with another territory) from Czechoslovakia. Legal dualism was formed in on the original Czechoslovakia territory – German and protectorate law, which had to bow to the German one.

In short is dealing about the history of Chomutov and historical consequences which led to occupation this territory by German army. It describes fates of advocates who lived there and changes in legislation which were caused by aforementioned historical events.

There is in detail dealing with history of judicial institutions which were formed and disturbed in this area, possibly in the district of Regional Court in Most.

For the better illustration of period, the thesis contains historical photos, some photos from present time and copies of pertinent historical sources.

Prameny

A Seznam použitých právních předpisů

- č. 100/1921 Sb., o stavebním ruchu
- č. 121/1920 Sb., ze dne 29. února 1920, kterým se uvozuje Ústavní listina Československé republiky
- č. 322/1948 Sb., o advokacii (advokátní řád)
- č. 78/1921 Sb. z. a n., kterým se vláda zmocňuje, aby vydala sazby pro výkony advokátů a jejich kancelářů
- č. 11/1918 Sb. z. a n., o zřízení samostatného státu československého
- č. 122/1920 Sb., jímž se stanoví zásady jazykového práva v republice Československé
- č. 13/1920 Sb. z. a n., kterým se mění ustanovení o služební přísaze právních praktikantů, auskultantů, soudních notářů a advokátů
- č. 130/1936 Sb. z. a n., jímž se mění a doplňuje zákon na ochranu republiky
- č. 144/1936 Sb. z. a n., kterým se mění a doplňují některá ustanovení o advokátech
- č. 145/1920 Sb. jímž se ustanovují hornické rozhodčí soudy.
- č. 2/1918 Sb. jímž se zřizují nejvyšší Správní úřady ve státě československém
- č. 201/1928 Sb., o úpravě některých organizačních otázek v oboru soudnictví.
- č. 201/1933 Sb., o zastavování činnosti a rozpuštění politických stran
- č. 216/1920 Sb., kterým se prozatímně a částečně mění ustanovení zákona č. 217/1896 ř. z., o ustanovení soudců a přípravné službě soudcovské
- č. 320/1948 Sb., o územní organizaci krajských a okresních soudů.
- č. 322/1948 Sb., o advokacii
- č. 33/1948 Sb., jímž se obnovuje účinnost retribučního dekretu a nařízení o lidovém soudnictví a mění některá jejich ustanovení
- č. 40/1872 ř. z., o výkonu kárné moci nad advokáty a kandidáty advokacie
- č. 40/1922 Sb. z. a n., kterým se mění a doplňují některá ustanovení o advokátech
- č. 51/1923 Sb., o státním soudě.
- č. 58/1950 Sb. o vysokých školách
- č. 77/1919 Sb., jímž se mění ustanovení o způsobilosti k soudcovskému úřadu
- č. 83/1920 Sb. z. a n., o prozatímní úpravě advokacie
- č. 96/1868 ř.z., jímž se uvádí řád advokátský
- Dekret prezidenta republiky č. 138/1945 Sb., o potrestání některých provinění národní cti.
- Dekret prezidenta republiky č. 16/1946 Sb., o potrestání fašistických zločinců, zrádců a jejich pomocníků a o mimořádných lidových soudech
- Dekret prezidenta republiky č. 17/1945 Sb., o Národním soudě
- Dekret prezidenta republiky č. 79/1945 Sb., o zatímní úpravě soudnictví v České a Moravskoslezské zemi

- Nařízení RP32/39, o německém soudnictví v Protektorátu Čechy a Morava
- Nařízení vlády č. 660/1920 Sb., o zkrácení přípravné soudcovské služby
- Nařízení vlády 224/1936 Sb. z. a n., o započtení vojenské služby presenční do právní praxe kandidátů advokacie
- Nařízení vlády 262/1922 Sb. z. a n., kterým se mění a doplňuje vládní nařízení ze dne 9. prosince 1919, č. 651 Sb. z. a n., o opatřeních pro právní čekatele, kterým bylo válkou znemožněno konati civilní služby.
- Nařízení vlády č. 136/1940 Sb. z. a n., o právním postavení židů ve veřejném životě
- Nařízení vlády č. 249/1938 Sb. z. a n., kterým se mění obvod advokátní komory v Brně
- Nařízení vlády č. 25/1927 Sb., kterým se určuje, při kterých příležitostech jsou soudci povinni nositi úřední oděv a jímž se vydávají bližší předpisy o jeho úpravě
- Nařízení vlády č. 34/1920 Sb. z. a n., jímž provádí se zákon ze dne 2. prosince 1919, č. 13/1920 Sb. z. a n., o služební přísaze právních praktikantů, auskultantů, soudních notářů, soudců a advokátů
- Nařízení vlády č. 392/1919 Sb. z. a n., kterým doplňuje se nařízení ministerstva spravedlnosti ze dne 21. srpna 1916, č. 268 ř. z.
- Nařízení vlády č. 498/1919 Sb. z. a n., o nové sazbě advokátní
- Nařízení vlády č. 651/1919 Sb. z. a n., kterým se mění a doplňuje nařízení ministra spravedlnosti ze dne 21. srpna 1916, č. 268 ř. z., o opatřeních pro právní čekatele (právní praktikanty, auskultanty, kandidáty advokacie a notářství), kterým bylo válkou konání jejich civilní služby znemožněno
- Nařízení vlády č. 95/1923 Sb. z. a n., kterým se ustanovují sazby pro výkony advokátů a jejich kancelářů
- Ústavní dekret č. 137/1945 Sb., o zajištění osob, které byly považovány za státně nespolehlivé v době revoluční

B. Seznam použité literatury

Knížní - česká

- ADAMOVÁ, Karolina et al. *Dějiny českého soudnictví od počátků české státnosti do roku 1938*. Vyd. 1. Praha: LexisNexis CZ, 2005. 231 s. ISBN 80-86920-07-0. str. 110
- BALÍK, Stanislav. *Advokacie včera a dnes*. Dobrá Voda u Pelhřimova: Aleš Čeněk, 2000. 256 s. ISBN 80-902627-7-5, str. 77
- BALÍK, Stanislav. *Minulost, přítomnost a perspektivy advokacie*. Plzeň: Vydavatelství Západočeské univerzity, 1998. 105 s. ISBN 80-7082-398-4. str. 39 a násl.
- BALÍK, Stanislav a kol. *Dějiny advokacie v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*. V Praze: Česká advokátní komora ve spolupráci s Národní galerií, 2009. 271 s. ISBN 978-80-7035-427-8. str. 151
- BALÍK, Stanislav, ed. a KELLER, Radek, ed. *Tradice advokacie v českých zemích: (vybrané právní předpisy o advokacii z let 1868-1948)*. Praha: Česká advokátní komora, 1995. 132 s.
- BINTEROVÁ, Zdeňka a kol. *Dějiny Chomutova*. Souhrnné 2. vyd. Chomutov: Město Chomutov, 2004.

- BINTEROVÁ, Zdeňka a kol. *Chomutovsko: regionální vlastivěda*. Vyd. 1. Most: Hněvín, 2006. 159 s. ISBN 80-86654-14-1.
- BROŽOVSKÝ, Karel a ZÁBRANSKÝ, František. *Chomutov: historický průvodce a zajímavosti města*. Chomutov: Městský národní výbor, 1978. 207 s.
- KOPICA, Jiří. *4. březen 1919 v Chomutově*. Comotovia, Sborník příspěvků z konference věnované výročí 550 let udělení znaku města Chomutova (1457 – 2007). Chomutov: Město Chomutov, 2007
- KRAUS, Jiří a kol. *Nový akademický slovník cizích slov A-Ž*. Vyd. 1. Praha: Academia, 2005. 879 s. ISBN 80-200-1351-2.
- LOULA, Karel, ed. *Změny v občanském soudnictví po zřízení Protektorátu: souhrn nejdůležitějších předpisů s poznámkami a vysvětlivkami*. V Praze: Právnické vydavatelství JUDr. Václav Tomsa, 1941.
- MERTO VÁ, Kateřina, ed. *Chomutovsko 1945-1948: sborník dokumentů*. Vyd. 1. Praha: Tisková, ediční a propagační služba, 1989. 101 s. ISBN 80-7065-012-5.
- MERTO VÁ, Kateřina, ed. *Německý nacionalismus a fašismus na Chomutovsku: dokumenty z let 1932-1945*. 1. vyd. Praha: TEPS, 1990. 98 s. ISBN 80-7065-055-9.
- MORAVČÍK, Ctibor. *Organizace soudnictví v Protektorátu Čechy a Morava*. Vyd. 1. Brno: Masarykova univerzita, 1993. 42 s. Právnické sešity; č. 48. ISBN 80-210-0714-1.
- NAVRÁTIL, Michal. *Almanach československých právníků: životopisný slovník čs. právníků, kteří působili v umění, vědě, krásném písemnictví a politice od Karla IV. počínaje až na naše doby: k III. sjezdu čs. právníků v Bratislavě ...* V Praze: M. Navrátil, 1930. 560 s.
- PACHNER, Jaroslav a RAK, Petr. *Chomutovem krok za krokem: průvodce po památkách a minulosti města*. V Ústí nad Labem: Pro Statutární město Chomutov vydal Albis International, 2011. 148 s. ISBN 978-80-86971-34-6. str. 45
- RAK, Petr; *Chomutovský starosta dr. Ernst Storch*, Památky, příroda, život, ročník 28, 1996, číslo 2, Okresní muzeum v Chomutově, ISSN 0231-5076
- RAK, Petr a Pachner, Jaroslav. *Chomutovská uličnice: stavebně-územní proměny a vývoj názvů ulic v Chomutově, Horní Vsi a Spořicích*. V Ústí nad Labem: Pro Město Chomutov vydal Albis international, 2005. 175 s. ISBN 80-86971-81-3.
- RAPAVÁ, Ivana. *Mimořádný lidový soud v Mostě v letech 1945-1948*. Ústí nad Labem: Albis international, 2010. 252 s. ISBN 978-80-86971-22-3, str. 56-57
- SCHELLEOVÁ, Ilona. *Organizace a činnost notářství*. Vyd. 1. V Brně: Masarykova univerzita, 1992. 40 s. Právnické sešity; č. 5. ISBN 80-210-0545-9.
- *Universum: všeobecná encyklopedie*. Vyd. 1. Praha: Odeon, 2000-2001. 10 sv. ISBN 80-207-1060-4.
- VOJÁČEK, Ladislav, SCHELLE, Karel a KNOLL, Vilém. *České právní dějiny*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. 684 s. ISBN 978-80-7380-127-4.

Časopisecká - česká

- BALÍK, Stanislav. *Ke zpracování regionální historie advokacie*. Bulletin advokacie. č. 11-12/2001, str. 149-153.
- Kolektiv autorů. *Ernst Storch*. Významné osobnosti Chomutovska 6. 2008: Středisko knihovnických a kulturních služeb Chomutov

C. Ostatní

- <http://Www.breznouloun.cz/>, Domovědný sborník české obecné školy ve Březně u Postoloprta, 1. 7. 2010
- <http://Www.cak.cz/>, Vyhledávání advokátů a koncipientů, 14. 3.2014, Chomutov
- Česká advokátní komora, historická matrika, spisy: JUDr. Jindřich Bálek, JUDr. Jaromír Knorre, JUDr. Rudolf Neubaer, JUDr. Rudolf Schönberger, JUDr. Richard Weil
- Katalog výstavy Oblastního muzea v Chomutově ze dne 5. 6. -31. 8. 2008. Chomutovský starosta Dr. Ernst Storch (1865-1938). Chomutov. Str. 10
- KOHOUTEK, Martin, Diplomová práce: Vývoj advokacie, Masarykova Univerzita, Právnická fakulta, Katedra právních dějin 2008/2009.
- RUSNOK, Pavel, Diplomová práce *Vývoj organizace soudnictví v první ČSR*, Právnická fakulta Masarykovy univerzity 2005/2006
- Seznamy advokátní komory z let 1926 – 1948
- SOkA Chomutov s pracovištěm v Kadani. Inventář k fondu Úřední soud Hora sv. Šebestiána 1938-1943, fond č. 161, uspořádal Pavel Janoušek
- SOkA Chomutov s pracovištěm v Kadani. Inventář k fondu Úřední soud Chomutov 1938-1945, fond č. 162, uspořádal Pavel Janoušek
- SOkA Chomutov s pracovištěm v Kadani. Inventář k fondu Úřední soud Jirkov 1938-1945, fond č. 163, uspořádal Pavel Janoušek 1967
- SOkA Chomutov s pracovištěm v Kadani. Inventář k fondu Úřední soud Kadaň 1938-1945, fond č. 164, uspořádal Pavel Janoušek 1967
- SOkA Chomutov s pracovištěm v Kadani. Rejstřík Archiv města Chomutova 1376 – 1941, I. Díl, fond č. 139
- SOkA Chomutov s pracovištěm v Kadani. Rejstřík Okresní soud Chomutov 1850 - 1949, fond č. 29, uspořádal Pavel Janoušek 1961, Kadaň.
- SOkA Chomutov s pracovištěm v Kadani. Rejstřík Okresní soud Chomutov 1850 - 1949, fond č. 29, uspořádal Pavel Janoušek 1961, Kadaň
- SOkA Chomutov s pracovištěm v Kadani, neroztříděný fond Okresní Chomutov I., trestní spis sp.zn. T VII 723/30.
- SOkA Chomutov s pracovištěm v Kadani. Inventář fondu Okresní soud Hora sv. Šebestiána. (1842) 1850-1938 č. 525, uspořádal Rak Petr 2004, Kadaň
- SOkA Chomutov s pracovištěm v Kadani. Inventář fondu Okresní soud Kadaň I. 1850-1938 č. 557, uspořádali Balášová Michaela, Kopica Jiří, Rak Petr 2007, Kadaň
- ŠIMŮNEK, Robert, ed. Chomutov [kartografický dokument]. Chomutov:

Statutární město Chomutov, 2007. 1 atlas (xiv, 10 s., 41 mapových listů). Historický atlas měst České republiky; 16. ISBN 978-80-7286-108-8.

- ŠIŠKA, Karel Mgr. Et Bc., Msc. <http://www.hlubocky.cz/> \t "_blank, Vznik první Československé republiky a právo, publikováno 20. 7. 2007 v rubrice O právu vážně i nevážně.
- Úřední Věstník advokátní komory v Čechách, březen 1922 v Praze, číslo 1
- Úřední věstník Advokátní komory v Čechách, V Praze, 1935, prosinec, číslo 5-6. str. 9

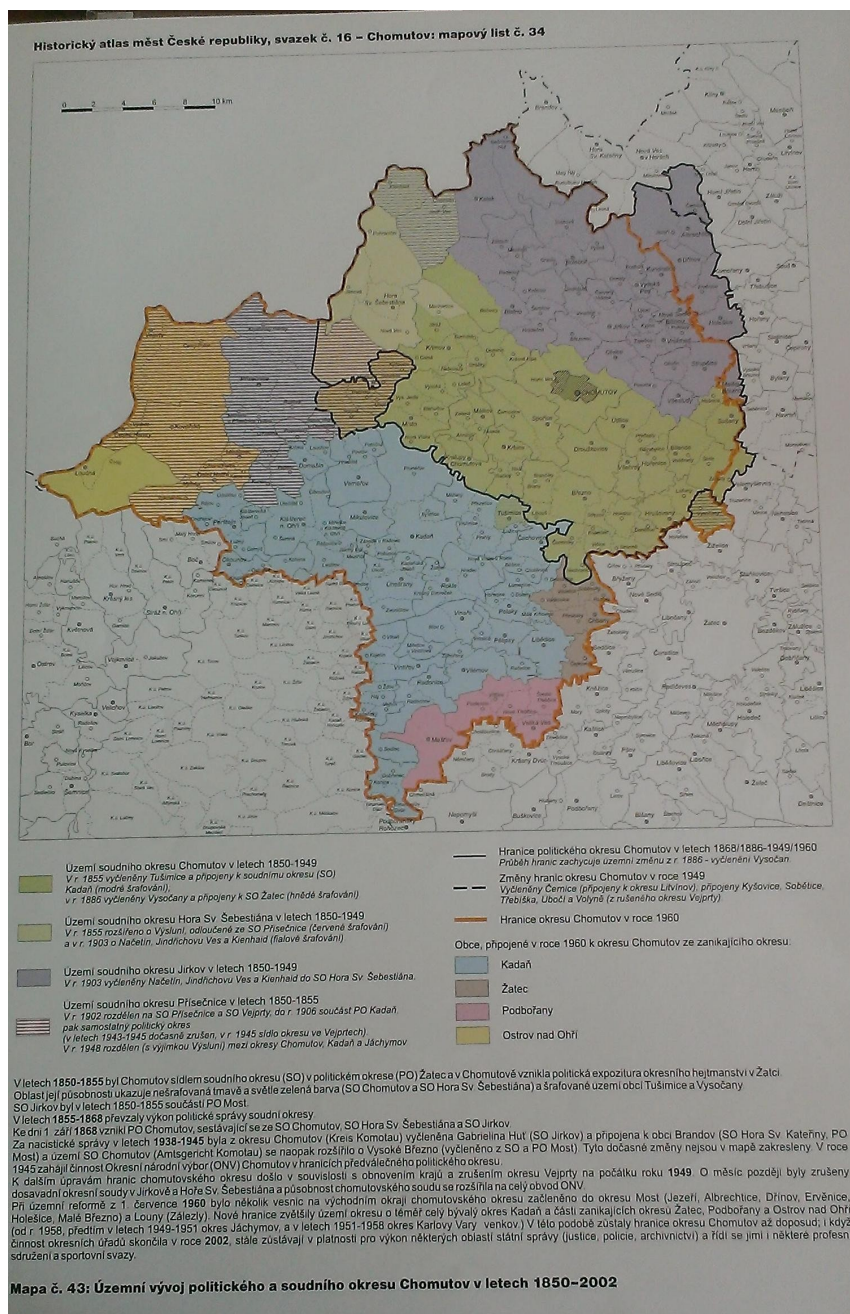
D. Zahraniční literatura

- WENISCH Rudolf Dr.: Geschichte der Juden in Komotau, Jews and Jewish Communities of Bohemia (Hugo Gold; 1934), Die Juden und Judengemeinden Böhmens in Vergangenheit aund Gegenwart – Komotau, str. 303
- <http://Www.wildevertreibung.de/>, „Die wilde Verteibung der Deutchen aus Nordböhmen 1945“ Komotau (Chomutov), Der Förderverein der Stadt Saaz/Žatec e. V. Präsentiert die Wanderausstellung 2012
- <http://Www.yadvashem.org/>, The Central Database of Soah Victimś Names, Hermann Hirsch

Přílohy

Mapa - změny soudních okresů na Chomutovsku

Zdroj: ŠIMŮNEK, Robert, ed. Chomutov [kartografický dokument]. Chomutov: Statutární město Chomutov, 2007. 1 atlas (xiv, 10 s., 41 mapových listů). Historický atlas měst České republiky; 16. ISBN 978-80-7286-108-8.

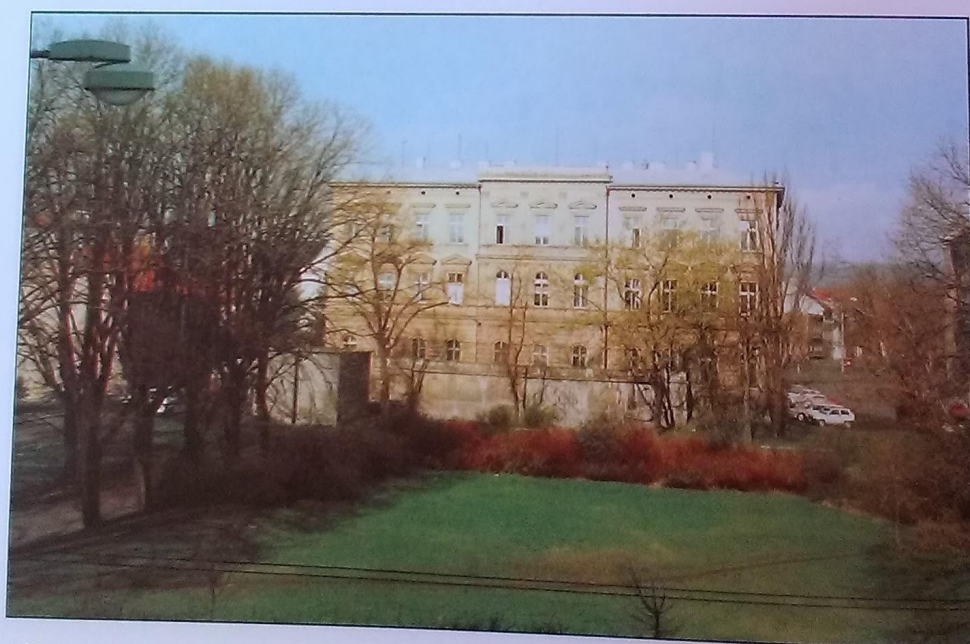
Fotografie budovy soudu, současné i minulé

Zdroj: Foto Nikola Formanová 2014

Park za zadním traktem budovy soudu, vlevo kostel sv. Ignáce

Na současném snímku je kostel zakryt již vzrostlými stromy

Zdroj: *Dějiny Chomutova. II, Proměny Chomutova v čase*. Chomutov: Okresní muzeum, 1998. 96 s. ISBN 80-238-3630-7.

nahoře: fotografie z přelomu 19. a 20. století
dole: fotografie z roku 1998

JUDr. Ernst Storch, fotografie ze „Zemské výstavy německých Čech Chomutov 1913“

Zdroj: Katalog výstavy Oblastního muzea v Chomutově ze dne 5. 6. -31. 8. 2008. Chomutovský starosta Dr. Ernst Storch (1865-1938). Chomutov.

Hlavičkový papír starosty města Chomutova

Zdroj: SOKA Chomutov s pracovištěm v Kadani. Fond Soudní budova, inv. č. 2450, karton 1266.

Další fotografie ze zemské výstavy 1913 v Chomutově

Představování arcivévodovi Karlovi
Vorstellung dem Erzherzog Karl

Doprovod min. spravedlnosti von Hochenburgera
Begleitung des Justizministers von Hochenburger

Při návštěvě min. zemědělství Zenkera
Beim Besuch des Ackerbauministers Zenker

S ministrem železnic von Forsterem
Mit Eisenbahnminister von Forster

Zdroj: Katalog výstavy Oblastního muzea v Chomutově ze dne 5. 6. -31. 8. 2008. Chomutovský starosta Dr. Ernst Storch (1865-1938). Chomutov.

Současný pohled na dům, v kterém byla advokátní kancelář JUDr. Storcha

Zdroj: Foto Nikola Formanová 2014

Dům, ve kterém bydlela rodina Storchových v ulici Čelakovského

Zdroj: Foto Nikola Formanová 2014

Tabulka usídlených advokátů v obvodu Krajského soudu v Mostě

1926	1927	1928 (1928)	1929	1934	1935	1936	1937	1944	1948
<p>Advokát: Dr. Emanuel Lada (23. srpna 1927) Dr. František P. Štrob (1926) Karel Váňa (20. srpna 1926) Karel Váňa (20. srpna 1926)</p>	<p>Advokát: Dr. Emanuel Lada (23. srpna 1927) František P. Štrob (1926) Karel Váňa (20. srpna 1926) Karel Váňa (20. srpna 1926)</p>	<p>Advokát: Dr. Emanuel Lada (23. srpna 1927) František P. Štrob (1926) Karel Váňa (20. srpna 1926) Karel Váňa (20. srpna 1926)</p>	<p>Advokát: Dr. Emanuel Lada (23. srpna 1927) František P. Štrob (1926) Karel Váňa (20. srpna 1926) Karel Váňa (20. srpna 1926)</p>	<p>Advokát: Dr. Emanuel Lada (23. srpna 1927) František P. Štrob (1926) Karel Váňa (20. srpna 1926) Karel Váňa (20. srpna 1926)</p>	<p>Advokát: Dr. Emanuel Lada (23. srpna 1927) František P. Štrob (1926) Karel Váňa (20. srpna 1926) Karel Váňa (20. srpna 1926)</p>	<p>Advokát: Dr. Emanuel Lada (23. srpna 1927) František P. Štrob (1926) Karel Váňa (20. srpna 1926) Karel Váňa (20. srpna 1926)</p>	<p>Advokát: Dr. Emanuel Lada (23. srpna 1927) František P. Štrob (1926) Karel Váňa (20. srpna 1926) Karel Váňa (20. srpna 1926)</p>	<p>Advokát: Dr. Emanuel Lada (23. srpna 1927) František P. Štrob (1926) Karel Váňa (20. srpna 1926) Karel Váňa (20. srpna 1926)</p>	<p>Advokát: Dr. Emanuel Lada (23. srpna 1927) František P. Štrob (1926) Karel Váňa (20. srpna 1926) Karel Váňa (20. srpna 1926)</p>

Dobová fotografie JUDr. Hermanna Hirsche

Dr. Hermann Hirsch

Zdroj: WENISCH Rudolf Dr.: Geschichte der Juden in Komotau, Jews and Jewish Communities of Bohemia (Hugo Gold; 1934), Die Juden und Judengemeinden Böhmens in Vergangenheit aund Gegenwart – Komotau.

רשות זכרון לשואה ולגבורה ירושלים

דרישה

לרשום חילי השואה והגבורה

367478

ירושלים רחוב בן יהודה 12

20462588-2

20462588-2

חוק זכרון השואה והגבורה -
י ד ו ש מ
תש"ג 1953
קובץ בעמ"ק מס' 4

מפקדיו של יד ושם הוא לאסוף את המידע על כל אלה מפי העם היהודי שנפלו ונסרו את נפשם, נחטפו ומרדו באויב הנאצי בעשוריו ורציח שני חבירי קהילתו, לארגן ולסוּסֵד את שומריהם בנצל הנתיבות עם היהודים, ולספרה זו יום מוסף -

... (4) להעניק לבני העם היהודי שהשגו מידע נפרד בימי השואה המתי אורחות זכרון שיראו ישראל ראש המוסד אל עמם.

מספר החוקים מס' 111 י"ג סדר חסיינגאמא

1. שם המשפחה <small>(במחיצות לפי צורך)</small>	35 בנא פוילס
2. שם פרטי <small>(במחיצות לפי צורך)</small>	מר. Hirsch
3. שם תאב	מר. Hermann
4. שם תאם	27 יא
5. תאריך הלידה	17 1860 מ 332
6. מקום וארץ הלידה <small>(במחיצות לפי צורך)</small>	מטאן באמריק L.S.R. Sheehan, John
7. מקום המגורים הקודם <small>(במחיצות לפי צורך)</small>	קאניא קאניא Konotau, John
8. המקצוע	עורך 13
9. הגיונות לפני הכניסה הנאצית	3301010101
10. מקומות המגורים במלחמה <small>(במחיצות לפי צורך)</small>	פראג
11. מקום המגורים הנוכחי והתגוררות <small>(במחיצות לפי צורך)</small>	מאורק טיסקני Kape, Theblanka
12. מצב משפחתי	בן / נשוי / נשוי / נשוי
13. שם הנשיא ושם משפחתו <small>(לפי הנישואין)</small>	מאורק טיסקני
שם הבעל	בילד
14. שמות הילדים עד גיל 18 שנפטרו <small>(לכל ילד או ירושה יד"ק - סימול)</small>	השמות והזמן שנפטרו

הגיל: _____

השמות והזמן שנפטרו: _____

הערות: 1. זאת הלידה יש לרשום ב. דרישה של אחד ההורים אך לא יותר משנים אחד.

אני: **מאורק טיסקני** חגר ב (מטבח שלי) _____ של _____

קירוב / מברכה: _____ של _____

מצולח / ה בזה כי העדות דפוסית כגון על פרטיה היא נכונה ואמיתית. לפי מיטב ידיעתי והכרתי.

אני מבקשת / להצניק ליד אורחות זכרון מטעם מדינת ישראל.

מקום ותאריך: _____ ת"ש 56. חתימה: _____

חתימת המוסד: _____

לידיעת. האגף המדעי בירושלים. רחוב בן יהודה 12

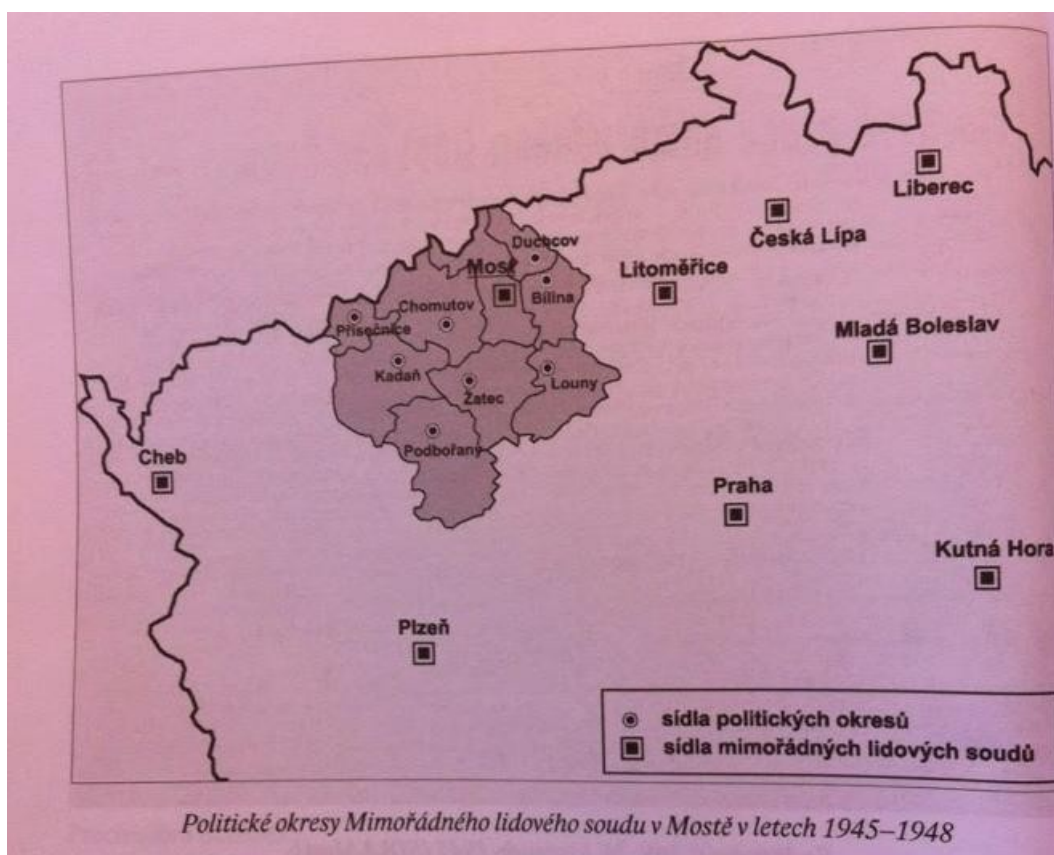
זייתי בנכח המלחמה במחנה (הסגר עבודה. השמדה וכו') _____ בניש: _____

במחנה: _____ ביקורת: _____ וכו' ואני מוכן למסור עדות על כך.

חתימת העד: _____ כתבתו: _____

Zdroj: <http://Www.yadvashem.org/>, The Central Database of Soah Victim's Names, Hermann Hirsch

Mapa politických okresů Mimořádného lidového soudu v Mostě v letech 1945-1948

Zdroj: Rapavá, Ivana. Mimořádný lidový soud v Mostě v letech 1945-1948. Ústí nad Labem: Albis international, 2010. 252 s. ISBN 978-80-86971-22-3, str. 56-57